

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΤΗΣ

ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ ΜΑΡΙΝΑ

ΑΜ. 5 ΈΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ 2004

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

Αγορές, Συμφέροντα και Ρύθμιση. Η περίπτωση της αγοράς πετρελαιοειδών στην Ελλάδα

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ ΗΛΙΑΣ

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2005

ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

1. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ ΗΛΙΑΣ

2. ΛΑΒΔΑΣ ΚΩΣΤΑΣ

3. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Ημερομηνία Αξιολόγησης:

ΣΥΝΤΟΜΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σπυριδάκη Μαρινα του Γεωργίου,
Ημερομηνία γέννησης 12-09-1979, Αθήνα

Πτυχιούχος του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης
(με βαθμό Λίαν Καλώς 7,95 και ημερομηνία απόκτησης τίτλου 30-06-2003)

Υποψήφια Διδάκτορας του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου
Κρήτης

Σύμφωνα με την υπαριθμ συνεδρίας 190^η/28-11-2003

απόφαση της Συγκλήτου Ειδικής Σύθεσης

και τίτλο εκπονούμενης Διδακτορικής Διατριβής

«Η Εθνική στρατηγική ρύθμισης της απορύθμισης και η ελληνική εκδοχή της
πολιτικής

ανταγωνισμού: οι Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές και το παίγνιο της διανομής του
πολιτικού και οικονομικού κόστους-οφέλους για την κατασκευή της συναίνεσης»

(Αναστολή ιδιότητας από τον 10κτώβρη του 2005 προκειμένου για την
παρακολούθηση

του παρόντος Μεταπτυχιακού Προγράμματος)

Συμμετοχή σε ερευνητικό έργο:

από 07-05-2004 συμμετοχή ως ερευνητής με σύμβαση ανάθεσης έργου στην
πραγματοποίηση ερευνητικού προγράμματος του πανεπιστημίου Κρήτης με θέμα
« Know Learn: Πολιτικές Δια Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης»

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται τα πλαίσια του ανταγωνισμού στον κλάδο των πετρελαιοειδών στην Ελλάδα, σε μεγαλύτερη η μικρότερη σύμπραξη, συμμόρφωση και συνεργασία με την κρατική εξουσία, αναδεικνύει, πιστοποιεί αλλά και αναιρεί παλαιές και νέες διατυπώσεις αναφορικά με το ρόλο του κράτους στη λειτουργία της αγοράς, το χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, την διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης εθνικών πολιτικών, την συνέπεια και συνέχεια των μεσομακροχρόνιων στόχων, το μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθείται κ.α. Οι μεταβολές αλλά και παγιώσεις στη δομή, λειτουργία, των αριθμό των μελών και την εξέλιξη των επιμέρους αγορών των πετρελαιοειδών με την είσοδο της χώρας στην Ε.Ο.Κ, μετέπειτα Ε.Ε, και τις από αυτήν εμπορευόμενες δεσμεύσεις απελευθέρωσης των αγορών, υποδηλώνουν έστω και με μια πρώτη προσέγγιση πυρήνες συνέχειας στην εξέλιξη τοπικών φαινομένων με συγκεκριμένη νομιμοποιητική βάση αλλά και ταυτόχρονα αντίστοιχους πυρήνες αντινομιών και αποκλίσεων από τα όσα η διεθνής εμπειρία έχει καταγράψει στα περιεχόμενα των διάφορων εκδοχών της θεωρίας οικονομικής

Το σύνολο των ερωτημάτων και απαντήσεων που προκύπτουν γύρω από τα όσα ενδεικτικά και μόνο αναφέρθηκαν παραπάνω και κυριότερα τα ερωτηματικά και οι διευκρινήσεις που ανακύπτουν στην πορεία μιας ερευνητικής απόπειρας με επίκεντρο την ελληνική αγορά πετρελαιοειδών καταλήγουν τελικά να συνθέτουν ένα πλαίσιο

ανάδυσης του πραγματικού ρυθμιστικού μοντέλου/ καθεστώτος ρύθμισης της αγοράς πετρελαιοειδών στην χώρα και των από αυτό προερχόμενων επιδιωκόμενων και μη επιδράσεων αλλά και ένα ενδεχόμενο διακριτό εθνικό τομεακό ή γενικό πυρήνα ρύθμισης της ευρύτερης οικονομική δραστηριότητας, περισσότερο ή λιγότερο συγγενή με τα ήδη ώριμα αντίστοιχα διεθνή πρότυπα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή:

Μεθοδολογία:

Κεφάλαιο 1 :Αγορές , Συμφέροντα και Ρύθμιση. Η Διεθνής Καταγραφή.

1.1 Εισαγωγικά:

1.2 Έννοιες, εργαλεία και αναλυτικές προσεγγίσεις περί Οικονομικής Ρύθμισης

1.3 Επιχειρώντας την διατύπωση ενιαίου Ορισμού :

1.4 Προσδιορίζοντας το «νέο πρόσωπο» των ρυθμιστών.

1.5 Το νέο πρόσωπο των ρυθμιζόμενων.

1.6 Η οικονομική ρύθμιση ως παρεμβάουσα μεταβλητή στη λειτουργία της αγοράς;

Κεφάλαιο 2.Η περίπτωση της αγοράς πετρελαιοειδών στην Ελλάδα.

2.1 Από τη διεθνή στην εγχώρια εμπειρία

2.3 Η παγκόσμια ενεργειακή εξάρτηση του πετρελαίου και τα όρια ευελιξίας των μη πετρελαιοπαραγωγικών οικονομιών.

2.4 Μερικά εισαγωγικά περί των προϊόντων πετρελαίου και τις επιμέρους αγορές.

2.5 Η εγχώρια πετρελαϊκή αλυσίδα ως παρεμβάουσα μεταβλητή των μεταβολών των οικονομικών μεγεθών. Τα κίνητρα της κρατικής παρέμβασης.

2.6 Η μορφή της κρατικής παρέμβασης. Διαθέσιμα μέσα.

2.7 Η αποτύπωση της εγχώριας ρυθμιστικής πράξης. Διύλιση, Εμπορία, Διανομή

2.7.1 Διύλιση

2.7.2 Εμπορία

2.7.3 Διανομή Καυσίμων

Συμπεράσματα

Εισαγωγή:

Η απόπειρα ενασχόλησης με ερευνητικά αντικείμενα που σχεδόν παραδοσιακά μονοπωλούνται από συγκεκριμένους επιστημονικούς κλάδους – αν όχι αποκλειστικά από μια επιστήμη ή και θεωρητική προσέγγιση – προκειμένου να προσδιοριστούν τα βασικά περιεχόμενα, χαρακτηριστικά προεκτάσεις κ.α που τα διέπουν, από «ανταγωνιστικές» επιστήμες, είναι ταυτισμένη με το προκλητικό ρίσκο μιας «ερμαφρόδιτης» και ίσως «ανάδελφης» συγγραφής που ενέχει σοβαρότατους κινδύνους όχι μόνο να μην καταφέρει να πείσει για την βασιμότητα των εξαγόμενων συμπερασμάτων που παρουσιάζει αλλά και για την ίδια την θεωρητική βάση τεκμηρίωσης την οποία επικαλείται. Η πρόκληση διεκδίκησης ζωτικού χώρου σε ερευνητικά πεδία τα οποία έχουν αναδειχτεί από συγκεκριμένες επιστήμες, και έχουν αναδείξει πλήθος συμπερασμάτων και θεωρητικών εργαλείων, εκλογικεύεται και η ορμή που τη συνοδεύει κατασιγάζει στην προοπτική μιας αμφιταλαντευόμενης προσέγγισης που θα στερείται, συνέχειας, ισχυρών θεωρητικών βάσεων και κυριότερα των απαιτούμενων επιστημονικών συμμαχιών. Ο διαχεόμενος αυτός δισταγμός, μεταξύ άλλων, στα μέλη της επιστημονικής –ερευνητικής κοινότητας είναι αρκετός ώστε να διατηρήσει τη δεσπόζουσα θέση συγκεκριμένων επιστημονικών κλάδων σε συγκεκριμένα φαινόμενα και να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα στην ανάπτυξη και εν τέλει καθιέρωση νέων προσεγγίσεων που αποκλίνουν περισσότερο ή λιγότερο από την πεπατημένη οδό. Στον αντίποδα σύγχρονες τάσεις που στηρίζονται στην αρχή της πολυπλοκότητας και του εγγενούς πολυπαραγωντισμού των διαφόρων φυσικών και κοινωνικών φαινομένων προβάλλουν την αναγκαιότητα διαδανισμού των μεθόδων, αναλυτικών εργαλείων και ήδη ισχυρά τεκμηριωμένων συμπερασμάτων μεταξύ των διαφόρων επιστημονικών κλάδων, περισσότερο ή λιγότερο συγγενών, ως προαπαιτούμενο για την παραγωγή ανατρεπτικών και ενδεχομένως πληρέστερων προσεγγίσεων ενισχυμένης ερμηνευτικής και αναλυτικής βαρύτητας και ισχύς. Στην προκειμένη περίπτωση το πλούσιο ερευνητικό κεκτημένο αποτελεί την παρακαταθήκη για μια γόνιμη αμφιταλάντευση που θα τροφοδοτήσει υβριδικές θεωρητικές κατασκευές και συμπεράσματα.

Η διαπάλη αυτή που συχνά μετατρέπεται σε διαμάχη για να καταλήξει να εκφράζεται μάλλον επιεικώς ως «επιστημονική όσμωση» διέπει εντονότατα τον ευρύτερο κλάδο

των κοινωνικών επιστημών, οι εκπρόσωποι των οποίων μάχονται να παράξουν επιστημονικά όρια και διαχωρισμούς εντός των οποίων θα προηλακίσουν τα κοινωνικά φαινόμενα, τις μεταβολές, τα χαρακτηριστικά που τα διέπουν κ.α επικαλούμενοι την ερμηνευτική πληρότητα και δυναμική της εκάστοτε επιστήμης. Η συγκεκριμένη τάση, ενισχυμένη από την απόλυτα δικαιολογημένη μονοκρατορία συγκεκριμένων επιστημονικών κλάδων σε ειδικά αναλυτικά εργαλεία (στατιστική, οικονομετρία, κ.α), καταλήγει να έχει ταυτίσει, ιδίως στην χώρα μας, συγκεκριμένα φαινόμενα με συγκεκριμένες αναλύσεις και τεκμηριώσεις που προσδιορίζουν με ρητό τρόπο την καταγραφή και εξέλιξή τους. Με αυτό τον τρόπο και ανάλογα με τον βαθμό συσπείρωσης των εκπροσώπων των αντίστοιχων θεωρητικών σχολών (αυστηρά επιλεκτικά δίκτυα εκδόσεων, συνεδρίων, δημοσιεύσεων κ.α) διαπιστώνεται να υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος κοινωνικών φαινομένων, πεδίων και περιεχομένων φωτισμένων μόνο από μια συγκεκριμένη οπτική (παρότι εκτεταμένα ως προς αυτή) και αναλυμένων ως προς τις προεκτάσεις και τη δυναμική τους μονομερώς ή σχετικά πολυπρισματικά.

Στα πλαίσια της ιδιαιτέρως έντονης στη χώρα μας πραγματικότητας αυτής φαινόμενα που σχετίζονται με τη λειτουργία και τη δομή της αγοράς, τις μεταβολές του γενικού επιπέδου των τιμών, το επίπεδο και την ένταση του ανταγωνισμού, του βαθμού ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας, τον σχεδιασμό έλεγχο και τη ρύθμιση της οικονομικής δραστηριότητας κ.α που αφορούν την ελληνική οικονομία και σχετίζονται με αυτή, διαπραγματεύονται αυστηρά από οικονομολόγους περιορίζοντας, έως ένα βαθμό δικαιολογημένα, το σχετικό ενδιαφέρον για άλλους κλάδους των κοινωνικών επιστημών, όπως αυτός της «νεαρής» πολιτικής επιστήμης. Ακριβώς στη βάση αυτής της μονοπώλησης και της σχετικής μονομέρειας που αυτό εκφράζει έγκειται και η χρησιμότητα μια πολιτικής ανάλυσης στην οποία τα εργαλεία, και ιδίως τα αποτελέσματα των μακροοικονομικών αναλύσεων, θα μπορέσουν να ενσωματωθούν και να αναδείξουν παρεμβάλλουσες και εξαρτημένες μεταβλητές οι οποίες δεν γίνονται αντιληπτές στους οικονομικούς δείκτες (ή δεν γίνονται αντιληπτές ως τέτοιες) και σχετίζονται άμεσα με πολιτικές, παραπολιτικές, και μικροπολιτικές διεργασίες που διέπουν το εκάστοτε αντικείμενο μελέτης επιβεβαιώνοντας ή αναιρώντας την πραγματοποιούμενη πρόβλεψη. Η εφαρμογή ενός συστηματικού ερευνητικού προγράμματος επομένως που θα υποστηρίζει ένα πολυπαραγωγικό πρίσμα επεξεργασίας, σε ένα έρωσ σχετιζόμενων ζητημάτων, πέρα

από την πρόκληση διεκδίκησης ζωτικού χώρου σε ένα πεδίο σχετικά μονοπωλιακά προσβάσιμο, θα καταφέρει ενδεχομένως να καλύψει μεγαλύτερα ή μικρότερα ερμηνευτικά κενά και ανεπάρκειες που περιθωριοποιούν, ή ελαχιστοποιούν την ισχύ, συγκεκριμένων συμπληρωματικών ή παραπληρωματικών ενδείξεων/ μεταβλητών καταλήγοντας να αποδίδουν στην τυχειότητα ή στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής περίπτωσης ασυμμετρίες ή αποκλίσεις από τις προβλεπόμενες εκτιμήσεις ή διαπιστώσεις.

Τα ζητήματα που άπτονται της ρύθμισης, από-ρύθμισης, μεταρρύθμισης, αυτό – ρύθμισης της οικονομίας (μεταξύ άλλων) αποτελούν ένα ιδιαίτερος πρόσφορο έδαφος για τέτοιου είδους εγχειρήματα, στο βαθμό που διαθέτουν εγγενώς εσωτερικευμένα και σε μεγαλύτερο ίσως βαθμό από άλλα κοινωνικά φαινόμενα τέτοιες διαστάσεις και μεταβλητές καθώς και αντίστοιχα διατυπωμένες ως τέτοιες ιδιαιτερότητες, ασυμμετρίες και αποκλίσεις. Ο τρόπος με τον οποίο συγκροτούνται ή επαναπροσδιορίζουν τη δομή και λειτουργία τους παλαιές και νέες αγορές αντίστοιχα, οι μέθοδοι επικοινωνίας και διαπραγμάτευσης των εμπλεκόμενων μερών με την κεντρική εξουσία, οι εμφανείς και υπόρρητοι χώροι και όροι της μεταξύ τους συνδιαλλαγής, οι άμεσες και έμμεσες προεκτάσεις και επιπτώσεις των κρατικών ρυθμίσεων, η ίδια η ταυτότητα της ρύθμισης και ο μηχανισμός παραγωγής της κ.α αποτελούν το σύνολο των μεταβλητών εκείνων που αυξάνουν τον ενδιαφέρον για μια σχετική έρευνα που θα αναλάβει να τις εντοπίσει στις πραγματικές τους διαστάσεις, να τις επεξεργαστεί και να τις εντάξει σε μια κατά το δυνατό ολοκληρωμένη καταγραφή. Στη βάση της ήδη πλούσιας (κυρίως διεθνούς) παρακαταθήκης αναφορικά με την οικονομική ρύθμιση η προσθήκη μεθοδολογικών εργαλείων, διαπιστώσεων και θεωρητικών προσεγγίσεων της λειτουργιστικής, νέο – λειτουργιστικής και νέο θεσμικής σχολής ορίζει εκ νέου το πεδίο και μέσα από ένα νέο πρίσμα διερεύνησης καθίσταται ικανό στον ερευνητή να αναλάβει να πραγματοποιήσει, δίχως να προεξοφλεί κατ ανάγκη την αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος, μια διαφωτιστική και όχι στενά επισκοπική επαναδιαπραγμάτευση των ζητημάτων «της δόμησης και λειτουργίας των αγορών σε σχέση με την νέα μορφή και το ρόλο της κρατικής εξουσίας» όπως αυτά εκφράζονται μέσα από το καθεστώς του ελεύθερου ή σχετικοποιημένα ελεύθερου ανταγωνισμού που οι διεθνείς συναινέσεις και συγκυρίες έχουν διαμορφώσει.

Επιχειρώντας την οργάνωση μιας περιπτωσιολογική έρευνας που θα υπακούει στην λογική που αναφέρθηκε παραπάνω η ελληνική αγορά των πετρελαιοειδών επιλέγεται ως ένα ιδιαίτερος πλούσιο, περιεκτικό και παρθένο για την πολιτική επιστήμη (και όχι μόνο) πεδίο, με αρκετές αδιευκρίνιστες πτυχές και εξόχως διεγερτικά ερωτήματα. Ελάχιστα διερευνημένη στη χώρα μας στο σύνολό της , με επίκεντρο κυρίως την επίδραση των διεθνών συγκυριών στις μεταβολές των τιμών του αργού πετρελαίου και τις αυξομειώσεις των ισοτιμιών των νομισμάτων , η ελληνική αγορά πετρελαιοειδών συνολικά καταγράφει ενδιαφέρουσες και ποικίλες ενδείξεις τόσο σε ότι αφορά το επίπεδο των νομοθετικών ρυθμίσεων και κρατικών παρεμβάσεων όσο και στις δυνατότητες κερδοφορίας των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων ανά κλάδο (διύλιση, εμπορία, πρατήρια καυσίμων) και των μηχανισμών εξασφάλισης αυτής από τους εκπροσώπους τους. Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται τα πλαίσια του ανταγωνισμού, σε μεγαλύτερη η μικρότερη σύμπραξη, συμμόρφωση , συνεργασία αλλά και θεμιτή ή αθέμιτη άγνοια, από και με την κρατική εξουσία (εκλεγμένους ή διορισμένους εκπροσώπους της) , αναδεικνύει , πιστοποιεί αλλά και αναιρεί παλαιές και νέες διατυπώσεις αναφορικά με το ρόλο του κράτους στη λειτουργία της αγοράς, το χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος, την διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης εθνικών πολιτικών , την συνέπεια και συνέχεια των μεσομακροχρόνιων στόχων , το μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθείται κ.α. Οι μεταβολές αλλά και παγιώσεις στη δομή , λειτουργία, των αριθμό των μελών και την εξέλιξη των επιμέρους αγορών με την είσοδο της χώρας στην Ε.Ο.Κ, μετέπειτα Ε.Ε, και τις από αυτήν εμπορευόμενες δεσμεύσεις απελευθέρωσης των αγορών, υποδηλώνουν έστω και με μια πρώτη προσέγγιση πυρήνες συνέχειας στην εξέλιξη τοπικών φαινομένων, με συγκεκριμένη νομιμοποιητική βάση, αλλά και ταυτόχρονα αντίστοιχους πυρήνες αντινομιών και αποκλίσεων από τα όσα η διεθνής εμπειρία έχει καταγράψει, βασισμένες κατά πάσα πιθανότητα στην ίδια νομιμοποιητική βάση.

Το σύνολο των ερωτημάτων και απαντήσεων, που προκύπτουν γύρω από τα όσα ενδεικτικά και μόνο αναφέρθηκαν παραπάνω και κυριότερα τα ερωτηματικά και οι διευκρινήσεις που ανακύπτουν στην πορεία μιας ερευνητικής απόπειρας με επίκεντρο την ελληνική αγορά πετρελαιοειδών, καταλήγουν τελικά να συνθέτουν ένα πλαίσιο ανάδυσης του πραγματικού ρυθμιστικού μοντέλου/ καθεστώτος ρύθμισης της αγοράς πετρελαιοειδών στην χώρα και των από αυτό προερχόμενων επιδιωκόμενων και μη επιπτώσεων αλλά και ένα ενδεχόμενο διακριτό εθνικό τομεακό ή γενικό πυρήνα

ρύθμισης της ευρύτερης οικονομική δραστηριότητας, περισσότερο ή λιγότερο συγγενή με τα ήδη ώριμα αντίστοιχα διεθνή πρότυπα. Αυτός ο πυρήνας ερωτημάτων στοιχειοθετεί τη δομή και το αντικείμενο της περιπτώσιολογικής μελέτης που ακολουθεί, στοχεύοντας στο να εντοπίσει –αν πράγματι υφίσταται ως τέτοιο– αυτό το εθνικό ρυθμιστικό πρότυπο, καθεστώς ή τομεακή στρατηγική και να αναλύσει τα περιεχόμενα και τις λειτουργίες που διαθέτει εσωτερικευμένες σε κάθε ένα από τα διαδοχικά στάδια αφαίρεσης που συγκροτούν τον πυρήνα του, καθώς οι διάφοροι δρώντες διορίζονται, αυτοτοποθετούνται, εδραιώνονται αλλά και εξορίζονται εντός, γύρω και πέρα από αυτόν.

Μεθοδολογία:

Η μεθοδολογία που ακολουθείται προκειμένου να προκύψουν οι σχετικές διαπιστώσεις και κυριότερα τα αναγκαία τεκμήρια, στηρίζεται σε βιβλιογραφική ερευνά αλλά και σε έρευνα πεδίου ενώ οι εκτιμήσεις και τα συμπεράσματα που προκύπτουν αντλούν την τεκμηρίωση τους τόσο σε ποσοτικά όσο και ποιοτικά δεδομένα. Το μεγαλύτερο μέρος των ποσοτικών στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάρτιση των σχετικών πινάκων προέρχονται από επίσημα στοιχεία των υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης , από σχετικές με την αγορά πετρελαιοειδών και καυσίμων έρευνες αγοράς που πραγματοποιήθηκαν από την εταιρεία στατιστικών αναλύσεων VPRC κατά τα έτη 1994-2004 για λογαριασμό της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου (σήμερα Ελληνικά Πετρέλαια), καθώς και από την σχετική δημοσιευμένη έρευνα του IOBE με τίτλο «Ο κλάδος της Εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα». Ποιοτικές εκτιμήσεις και σχόλια έχουν χρησιμοποιηθεί εξίσου από δημοσιευμένες στο διαδίκτυο έρευνες του OECD, OPEC, της Eurostat αλλά και της STAT BANK, της Εταιρείας Ελληνικά Πετρέλαια (για το έτος 2004) καθώς και του Κλαδικού Ινστιτούτου Εργασίας Πετρελαίου και Χημικής Βιομηχανίας του Ινστιτούτου Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε. Η βιβλιογραφική έρευνα τροφοδοτείται από εγχώρια και κυριότερα διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία που διατίθενται στον τοπικό κατάλογο και τις βάσεις δεδομένων της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης ενώ ειδικά εγχειρίδια σχετικά με τα πετρελαιοειδή αναζητήθηκαν και στην Βιβλιοθήκη του τμήματος Ορυκτών Πόρων του Πολυτεχνείου Κρήτης.

Η αναλυτική μέθοδος που εφαρμόζεται και οργανώνει την δομή της συγγραφής που ακολουθεί κινείται σε δυο βασικούς άξονες περιεχομένων φιλοδοξώντας να παράσχει με κατά το δυνατό μεγαλύτερη πληρότητα, τόσο τις απαραίτητες βασικές θεωρητικές καταγραφές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις σχετικά με την προβληματική της οικονομικής ρύθμισης, όσο και μια διαφωτιστική περιπτωσιολογική καταγραφή στην οποία να τίθενται σε εφαρμογή αλλά και έλεγχο τα όρια της εμπράγματης εφαρμογής της. Προκειμένου να επιτευχθεί μια ομαλή σύζευξη και αντιστοίχιση των θεωρητικών καταγραφών και των πραγματικών δεδομένων το πρώτο μέρος της συγγραφής που ακολουθεί επαναδιαπραγματεύεται το πλούσιο επιστημονικό κεκτημένο της σχολής του Σικάγο, μέσα από το έργο των Stigler, Pelzman και των συνεχιστών αλλά και επικριτών τους, ενώ συμπληρώνεται από τις θεωρητικές προσεγγίσεις των ευρωπαϊών νεολεειτουργιστών και νεοθεσμιστών οικονομολόγων και πολιτικών επιστημόνων (Majone, Moran, McGowan, Doern, Wilks,) οι οποίοι και εστιάζουν στην επίδραση της εμπλοκής/ ανάμιξης των εθνικών ,δομών συμφερόντων, ιδιαιτεροτήτων των πολιτικών συστημάτων και προτύπων μακροοικονομικής διαχείρισης, στην διαμόρφωση και υλοποίηση των σχετικών πολιτικών. Το δεύτερο μέρος αφορά αποκλειστικά στην ελληνική αγορά πετρελαιοειδών, καθώς αυτή διακρίνεται στις επιμέρους αγορές της διύλισης, εμπορίας και του λιανικού εμπορίου μέσω των πρατηρίων καυσίμων, και παραθέτει στοιχεία για το νομικό καθεστώς, την μορφή και το είδος της κρατικής παρέμβασης – τόσο συνολικά όσο και σε κάθε μια από αυτές ξεχωριστά – αλλά και για τα ειδικά χαρακτηριστικά των επιμέρους αυτών αγορών που προσδιορίζουν την λειτουργία τους, το επίπεδο και το αντικείμενο του ανταγωνισμού, τα περιθώρια κερδοφορίας των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και τη δομή και λειτουργία των μηχανισμών εξασφάλισης αυτής από τους εκπροσώπους τους, σε ένα οικονομικό περιβάλλον κυμαινόμενου και σχετικοποιημένου κρατικού παρεμβατισμού τα τελευταία 25 χρόνια στη χώρα. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει παρατίθενται με συστηματικότερο τρόπο ενώ διατυπώνονται ερωτήματα και πυρήνες δεδομένων για περαιτέρω και συστηματικότερη επεξεργασία τόσο της ίδια της αγοράς των πετρελαιοειδών όσο και του ευρύτερου κλάδου εμπορίας στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 1 :Αγορές , Συμφέροντα και Ρύθμιση. Η Διεθνής Καταγραφή.

Εισαγωγικά:

Η δεκαετία του 80 σηματοδότησε στο σύνολο των κοινωνικών επιστημών την έναρξη μιας νέας, δυναμικής και όπως αποδεικνύεται σήμερα από τον όγκο και την ποιότητα του παραγόμενου έργου, πλούσιας περιόδου επιστημονικής παραγωγής, θεμελιωμένης στην αρχή της διεπιστημονικότητας στην προσέγγιση των κοινωνικών φαινομένων και στην αναγκαιότητα επαναδιαπραγμάτευσης της κλασσικής προβληματικής υπό το πρίσμα της νέας αυτής διάστασης. Κλασσικά και θεμελιώδη στη βάση τους οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά κ.α φαινόμενα και μορφώματα έκαναν την εμφάνισή τους ως ένα ρεύμα νέων επιστημονικών προκλήσεων με ραγδαίους ρυθμούς μεταβολής και ακόμη περισσότερο καταλυτικές επιδράσεις στο σύνολο της παγκοσμιοποιημένης κοινωνικής πραγματικότητας. Οι οικονομικές, πολιτικές, τεχνολογικές και ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές που συντελούνταν και εξακολουθούν να συντελούνται σήμερα, επιβεβαιώνοντας όλους όσους είχαν προοικονομήσει την εκδήλωσή τους λίγα χρόνια πριν, διέγραψαν μια παράλληλη με αυτές κίνηση καταγραφής, επεξεργασίας και συνδιαμόρφωσής τους από κορυφαίους επιστήμονες και αντίστοιχες θεωρητικές σχολές, συναινώντας στον εγγενές πολυπαραγωντισμό που τις διέπει και τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση, καταλήγοντας στην επαδιαπραγμάτευση, επαναδιατύπωση, στοιχειοθέτηση εκ νέου και εν τέλει στην διεύρυνση συνολικά της προβληματικής γύρω από τα ζητήματα της διακυβέρνησης, της ιδιότητας του πολίτη και των από αυτή εκπορευόμενων δικαιωμάτων, της οργάνωσης και λειτουργίας της οικονομίας και κοινωνίας, της σχέσης του κράτους με τον πολίτη, την αγορά και το διεθνές σύστημα κ.α

Στο επίκεντρο αυτής της θεωρητικής και εμπράγματης διαδικασίας αναδόμησης των κοινωνικών δεδομένων και μεταβολών η Θεωρία Ρύθμισης εμφανίζεται να έχει ενσωματώσει στη βάση της μεθοδολογίας που θεμελιώνει, αλλά και κυριότερα στις διατυπώσεις που παράγει, τις αρχές της πολυπλοκότητας, του πολυπαραγωντισμού, της αλληλεπίδρασης, της κινητικότητας, της συμπληρωματικότητας και παραπληρωματικότητας των κοινωνικών φαινομένων, και να έχει καταφέρει να τεκμηριώσει συμπαγείς θεωρητικές καταγραφές, ερμηνείες και αναλύσεις επιβεβαιώνοντας πλέον σήμερα την ωριμότητα που της αποδίδεται. Το περιεχόμενο των εκδοχών της θεωρίας της ρύθμισης, σε όλο το εύρος και τις εκφάνσεις που αυτές εκτείνονται και εμβαθύνουν, έχει καταφέρει να συγκεντρώσει πλήθος υποστηρικτών και να ταυτίζεται στην πραγματικότητα με ένα εκ των κυρίαρχων υποδειγμάτων στην ερμηνεία των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών μεταβολών, ενισχυμένης

ερμηνευτικής και γενικευτικής ισχύς και εμβέλειας, παρότι εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να υποκαταστήσει μια απόλυτη γενική θεωρία.. Στην πραγματικότητα η έννοια της ρύθμισης, εκφράζοντας τόσο τη μορφή της σχέσης μεταξύ των συστατικών μερών όσο και το ίδιο το περιεχόμενό τους στην ανάλυση των κοινωνικών φαινομένων έχει παράξει ένα σημαντικό αριθμό προσδιορισμών , ορισμών, ορίων, εννοιών, μηχανισμών, λειτουργιών, δράσεων, θεσμών, πολιτικών και οικονομικών οργάνων κ.α που στο σύνολο τους και δια μέσω αυτού του πρίσματος ερμηνεύουν ανά περίπτωση εκ νέου την σύγχρονη πραγματικότητα.

Ποια είναι όμως το ακριβές περιεχόμενο των Θεωριών της Ρύθμισης και σε τι συνίστανται οι κυρίαρχες έννοιες που τις συγκροτούν; Ποιος ο θεωρητικός και μεθοδολογικός πυρήνας αυτών των κατασκευών; Ποιες οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές στην ερμηνεία των κοινωνικών φαινομένων υπό αυτό το πρίσμα και ποιες οι έννοιες και οι ερμηνείες που προκύπτουν; Ποια τα όρια τους και ποιος ο πυρήνας των ενστάσεων που μπορούν να διατυπωθούν; Ποιοι οι κυρίαρχοι εκπρόσωποι των θεωριών Ρύθμισης, ποια η ταυτότητα και οι θεωρητικές καταβολές τους; Πως διαμορφώνονται ή επαναπροσανατολίζονται οι θεσμοί και τα όργανα διακυβέρνησης; Ποιος ο ρόλος των συλλογικών και μεμονωμένων συμφερόντων στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται; Τα ερωτήματα αυτά αποτελούν μεταξύ άλλων και τον πυρήνα της ανάλυσης που ακολουθεί –στο συγκεκριμένο τμήμα αυτής της συγγραφής– φιλοδοξώντας να παρουσιαστούν τόσο οι απαιτούμενες θεμελιώδεις πληροφορίες αναφορικά με την θεωρητική δυναμική του συγκεκριμένου ρεύματος με επίκεντρο τις θεωρίες οικονομικής ρύθμισης όσο και οι βασικοί άξονες της καταλληλότητας του συγκεκριμένου πρίσματος στην επεξεργασία των δεδομένων της περιπτωσιολογικής μελέτη που επιχειρείται στο δεύτερο μέρος. Πιο συγκεκριμένα.

Έννοιες, εργαλεία και αναλυτικές προσεγγίσεις περί Οικονομικής Ρύθμισης.

Αναζητώντας κανείς τα «φυσικά όρια» και τα βασικά περιεχόμενα που στοιχειοθετούν τον πυρήνα των θεωριών αυτών, μάλλον εξ ορισμού, έρχεται αντιμέτωπος με διατυπώσεις πάνω στην κλασική προβληματική αναφορικά με τη σχέση κράτους και αγοράς και τις συμπληρωματικές, ως προς αυτά και τη μεταξύ τους σχέση, έννοιες και θεσμούς διακυβέρνησης, άσκησης πολιτικής , οργάνωσης συμφερόντων, οικονομικής οργάνωσης κ.α. Το κυρίαρχο στην πολιτική, οικονομική

και νομική επιστήμη αυτό δίπολο αποτελεί και την βάση των θεωριών οικονομικής ρύθμισης, οι οποίες και προσδιορίζουν με νέες ερμηνευτικές κλειδές τόσο τις ιδιότητες των συστατικών μερών όσο και κυριότερα τη μεταξύ τους σχέση δημιουργώντας τη θεωρητική και μεθοδολογική βάση για τον δανεισμό και την διάχυση των όποιων συμπερασμάτων αλλά και εμπράγματων εφαρμογών στο ευρύτερο πεδίο της επικαλούμενης ως κοινωνικής ρύθμισης (social regulation¹). Το μεταρρυθμιστικό /νεοφιλελεύθερο ρεύμα στην οικονομία άλλωστε που εξελίχθηκε με ταχύτατο ρυθμό και ένταση τα τελευταία 20 χρόνια παγκοσμίως, εκδηλώνοντας ένα τεράστιο σύνολο ρυθμιστικών μεταρρυθμίσεων (regulatory reforms), τόσο σε επίπεδο διακυβέρνησης όσο και σε επίπεδο λειτουργίας των αγορών, ελάχιστα μπορεί να συγκριθεί με την αντίστοιχη κίνηση κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, που μόλις τα τελευταία χρόνια συντελείται και έρχεται να λειτουργήσει μάλλον παράλληλα με τις όποιες κοινωνικές μεταβολές οι οικονομικές συγκυρίες έχουν επιφέρει². Ο αριθμός των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών-θεσμών και οργάνων (regulator agencies) που έχουν δημιουργηθεί, οι αντίστοιχες ρυθμιστικές πολιτικές απελευθέρωσης των αγορών των φυσικών μονοπωλίων και γενικότερα περιορισμού της στρέβλωσης του ανταγωνισμού, η αύξηση του αριθμού και της αυστηρότητας γενικών κανόνων τυποποίησης, διακίνησης και διασφάλισης ποιότητας των αγαθών και υπηρεσιών και κυριότερα η αύξηση ολοκληρωμένων και «διακριτών» εθνικών ρυθμιστικών στρατηγικών ή καθεστώτων (regulatory regimes) επιβεβαιώνουν, μεταξύ άλλων, τον καταλυτικό ρόλο της οικονομικής ρύθμισης στην οργάνωση και εξέλιξη της νέας φάσης της καπιταλιστικής οργάνωσης που πραγματοποιείται γενικευμένα από τα μέσα της δεκαετίας του 80 έως και σήμερα ...σχεδόν ταυτίζοντας την με την

¹ Kelemen R. D, (2000), Regulatory Federalism: EU Environmental Regulation in Comparative Perspective. *International Journal of Public Policy*, vol 20, no 3, pp 133- 167.

...In addition to its extensive involvement in economic regulation, the EU is also active in areas of social regulation, such as environmental protection, occupational health and safety, public health, and consumer protection. The EU's regulatory agenda has come to dominate the regulatory agendas of the Member States in these areas. While implementation of EU regulations remains imperfect, it has by all accounts far exceeded the standards of all other international organizations.

² Heritier. A, (2001), Market integration and social cohesion: the politics of public services in European regulation. *Journal of European Public Policy*, Vol 8, no 5 October 2001, pp 825–852.
...The network industries, which had traditionally been shielded from competition and were run within national boundaries, were dramatically transformed. This change, which in some countries resulted from European legislation, was meant to induce more producer competition, improved productivity, more consumer choice in the supply of network services, and lower prices. However, it has triggered concerns over the maintenance of general-interest goals in service provision, i.e. over safeguarding the accessibility, equality, continuity, security and affordability of these services after liberalization.

οικονομική ή πολιτική θεωρία που προετοίμασε , εξέφρασε και εν τέλει υλοποιεί μέσα από ένα ιδιόμορφο «παράδοξο»³ το προϊόν της νέο-φιλελεύθερης συναίνεσης .

Το αίτημα της απελευθέρωσης των αγορών στην πραγματικότητα υλοποιείται μέσα από μια συστηματική στρατηγική αυστηρού και συγκεκριμένου προσδιορισμού των ορίων λειτουργίας των αγορών και άρα του αντικειμένου και της έκτασης του ανταγωνισμού από συγκεκριμένα όργανα και αρχές τα οποία και εγγυώνται την διατήρηση αλλά και μεταβολή τους (όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο) ενσωματώνοντας τα κυρίαρχα συμφέροντα και τα άμεσα εμπλεκόμενα μέρη στη δομή τους (regulatory network). Έτσι η απορύθμιση, επαναρύθμιση (re-regulation) ,αυτορύθμιση και γενικότερα η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος στο οποίο οι δυνάμεις της αγοράς κυριαρχούν στην διαμόρφωση των μεταξύ τους δομών εξισορρόπησης, εκφράζει μια διαφορετική εκδοχή οικονομικής ρύθμισης η οποία και προϋποθέτει ή προκύπτει από μια εν δυνάμει νέου τύπου διακυβέρνηση. Η οργάνωση και λειτουργία της (σχετικής και τοπικής⁴) αγοράς επομένως , στα πλαίσια ενός παγκοσμιοποιημένου συστήματος αλληλεπιδράσεων που ορίζουν το επίπεδο και το αντικείμενο του ανταγωνισμού –ως την κινητήρια δύναμη της αγοράς– αποτελεί και το βασικό προϊόν και διακύβευμα της «ρύθμισης»...ως καπιταλιστικής οργάνωσης ήως μορφής διακυβέρνησης (και άρα των αντίστοιχων θεωρητικών κατασκευών) όπως αυτή, ορίζεται διαμορφώνεται και εφαρμόζεται από το σύνολο των περισσότερο ή λιγότερο εμφανών ή αφανών «ρυθμιστών» και «ρυθμιζόμενων».

³ Jordana .J, Levi-Faur. D, The Politics of Regulation in the Age of Governance. First, the institutional advance of regulation in the context of privatisation and the neo-liberal hegemony presents a paradox. In an era in which regulation has become synonymous with red tape, and deregulation has become a major electoral platform of the New Right, regulatory authorities have been created in unprecedented numbers and with unprecedented autonomy. Second, the development of proactive policies for the promotion of economic competition (regulation-for-competition) represents a departure from the past.³ If the regulatory agencies that were established in the United States during the New Deal era legitimised monopolies, the new regulatory authorities that are now established all over the world are committed to active promotion of competition, using modern regulatory techniques (more rules, more competition: see Vogel, 1996). This might lead to institutional structures and policies that are basically more mercantilist than liberal (Levi-Faur, 1998).³ Third, the incremental transfer of regulatory knowledge and institutions from economic to social spheres is encouraging to the extent that regulatory institutions have some clear advantages over ministries, and that the mere fact of reform opens new possibilities for effective governance. Yet it is also a cause for concern, since social regulation is advancing slower than economic regulation. Finally, while the American Regulatory State that was created in four waves of institutional construction and deconstruction after the late 19th century availed of celebrated ‘prophets’ (McCraw, 1984) and had clear political affiliation (Vogel, 1989; Rose-Ackerman, 1992), the political forces that sustain, promote, and diffuse the Regulatory State, and the benefits and costs that it imposes on business, are still unclear.

Η έκρηξη της επιστημονική παραγωγής θεωριών ή θεωρητικών κατασκευών με επίκεντρο την οικονομική ρύθμιση και κυριότερα η έκρηξη των ρυθμιστικών πολιτικών , προγραμμάτων, και καθεστώτων τα τελευταία χρόνια δεν έχει παρόλα αυτά καταφέρει να προσδιορίσει ένα γενικό και άρα καθολικά αποδεκτό ορισμό για το περιεχόμενο, το αντικείμενο και εν τέλει την έννοια της ρύθμισης που θα προσδιόριζε με σαφήνεια τόσο τη λογική της παρέμβασης που εκφράζει όσο και τα όρια της εφαρμογή της. Οι διάφοροι ορισμοί και προσδιορισμοί που αποδίδονται για τις ίδιες ή παρεμφερείς εκδηλώσεις, φαινόμενα και συστατικά μέρη της ρύθμισης δεν αποτυπώνουν πάντα μια νέα πτυχή, προέκταση ή διάσταση του περιεχομένου ή της ουσίας της αλλά αντίθετα συμβάλουν μάλλον περισσότερο στην αύξηση της παραγωγής συνωνύμων και ταυτολογιών⁵. Έτσι προσεγγίζοντας κανείς την θεωρία αλλά και τη ρητορική της οικονομικής ρύθμισης , αναζητώντας αρχικά μέσα από την βιβλιογραφική τριβή με το αντικείμενο να αντλήσει βασικά περιεχόμενα και κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου σε ένα επόμενο στάδιο να επεξεργαστεί τα πραγματικά δεδομένα , καλείται στην πραγματικότητα να αυτότοποθετηθεί και να επιλέξει επιμέρους θεωρητικές προσεγγίσεις, μεθοδολογικά εργαλεία, ορισμούς και εν τέλη βάση νομιμοποίησης. Η ρύθμιση ως μορφή διακυβέρνησης, ...η ρύθμιση ως μορφή κρατικής παρέμβασης,... η ρύθμιση ως μηχανισμός διόρθωση των αδυναμιών της αγοράς, ... η ρύθμιση ως μηχανισμός εγκαθίδρυσης και διασφάλισης ολιγοπωλίων,...η ρύθμιση της απορύθμισης,... η ρύθμιση του ανταγωνισμού (regulation –of– competition⁶)...η ρύθμιση για τον ανταγωνισμό ή υπέρ του ανταγωνισμού (regulation –for– competition⁷),...ο ρυθμιστικός ανταγωνισμός (regulatory competition⁸)...το ρυθμιστικό κράτος (the regulatory state⁹),.... οι

⁵ J-M Sun & J. Pelkmans, Regulatory competition in the Single Market. στο Baldwin. R, Scott. C, Hood. C, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press
...There is no single agreed meaning of the term, but rather a variety of definitions in usage which are not reducible to some platonic essence or single concept.

⁶ Levi-Faur, David (1998) “The Competition State as a Neomercantilist State: Restructuring Global Telecommunications”, Journal of Socio-Economics, 27 (6), pp. 665-685.

⁷ Ομοίως

⁸ J-M Sun & J. Pelkmans, Regulatory competition in the Single Market. στο Baldwin. R, Scott. C, Hood. C, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press
...Regulatory competition is the alteration of national regulation in response to the actual or expected impact of internationally mobile goods, services, or factors on national economic activity. Regulatory competition presupposes some degree of national acceptance of the economic motilities at stake ...this acceptance may arise from international obligations, but could also flow from unilateral policy decisions...Given such high mobility there is a compelling need to adapt regulation to prevent large capital outflows and consequent hikes in the rate of interest.....one can interpret this regulatory

ρυθμιστικές στρατηγικές (regulatory strategies¹⁰), τα ρυθμιστικά καθεστώτα (regulatory regimes¹¹), τα ρυθμιστικά όργανα και θεσμοί (regulatory agencies), τα δίκτυα των ρυθμιστών/ ρυθμιστικά δίκτυα (regulatory compliance networks¹²) κ.α αποτελούν έννοιες που συγκροτούν στο σύνολό τους το ευρύτερο πεδίο της οικονομικής ρύθμισης, αλλά δεν συμπυκνώνονται σε μια και μόνο συλλογική θεωρητική κατασκευή, πόσο μάλλον δεν προκύπτουν ως παραδοχές απορρέουσες από ένα και μόνο ενιαίο εφαρμοσμένο υπόδειγμα.

Επιχειρώντας την διατύπωση ενιαίου Ορισμού :

Επιχειρώντας μια σχετική συμπύκνωση των περιεχομένων τους σε μια διατύπωση θα μπορούσε κανείς να ταχθεί υπέρ μιας θέσης η οποία ταυτίζει την οικονομική ρύθμιση με μια μορφή συχνά έμμεσης, και σπανιότερα άμεσης, και ανά περίπτωση περισσότερο ή λιγότερο εμφανούς, κρατικής εμπλοκής στην λειτουργία της αγοράς, υπό τη μορφή ενός καθορισμένου συνόλου κανόνων, των οποίων το περιεχόμενο προκύπτει ως προϊόν «διαβούλευσης» μεταξύ των ορισμένων από το κράτος «ρυθμιστών» και των «ρυθμιζόμενων» που συγκαλείται γύρω από τα αρμόδια τομεακά ρυθμιστικά όργανα και θεσμούς, τα οποία και αναλαμβάνουν να εγγυηθούν εξίσου τόσο τη διάρθρωση και τη δομή της όσο και την τήρηση των κανόνων που παράγουν, ή τη μεταβολή τους όταν αυτοί καθίστανται πλέον αναποτελεσματικοί. Πιο συγκεκριμένα.

Σε μια πρώτη ανάγνωση, και άρα στην απλούστερη μορφή της, η οικονομική ρύθμιση γίνεται κατανοητή ως ένα σύστημα κανόνων-ρυθμίσεων που προσδιορίζουν τις ειδικές συνθήκες λειτουργίας μιας συγκεκριμένης τομεακής αγοράς καθώς

adjustments an attempt to compete for the mobile factor, which will arbitrage across the various existing market opportunities.

⁹Majone. G, From The positive to the Regulatory State. Journal of Public Policy, vol 17, No 2, pp 139-167.

¹⁰Egan. M, (1998), Regulatory strategies, delegation and European market integration. Journal of European Public Policy Vol 5, No 3 September 1998, pp 485- 506

¹¹ Majone. G. The Rise of the Regulatory State in Europe, στο Baldwin. R, Scott. C, Hood. C, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press

¹² Reichman. N, (2002) Moving Backstage. Uncovering the role of Compliance Practices in Shaping Regulatory Policy. στο Baldwin. R, Scott. C, Hood. C, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press .

διευκρινίζουν κυρίως τους όρους του ανταγωνισμού που προσδιορίζουν την τιμή και την ποιότητα του προσφερόμενου ή προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Η τιμή, η εκπτωτική πολιτική και οι σχέσεις εμπορίας που αναπτύσσονται μεταξύ παραγωγών, προμηθευτών, λιανοπωλητών και τελικού καταναλωτή, η τυποποίηση, η σχέση με τις αντίστοιχες αγορές υποκατάστατων και συμπληρωματικών αγαθών, οι δυνατότητες ελεύθερης εισόδου και εξόδου από την αγορά (αδειοδοτήσεις), ο προσδιορισμός των περιθωρίων κερδοφορίας κ.α αποτελούν κατά κύριο λόγο το αντικείμενο των παραγόμενων ρυθμίσεων και την μορφή της παρέμβασης των αρμόδιων ρυθμιστικών οργάνων στην αγορά, τουλάχιστον σε ένα πρώτο επίπεδο ανάγνωσης των πεπραγμένων των διαφόρων ρυθμιστικών αρχών (regulatory agencies) σε διάφορες χώρες¹³. Η δομή της αγοράς δηλαδή μέσω της εξάλειψης των μονοπωλίων και του ελέγχου των ολιγοπωλίων που καρπώνονται καταχρηστικά την δεσπόζουσα θέση τους στην αγορά παρεμβαίνοντας παραβατικά στους μηχανισμούς που προσδιορίζουν την προσφορά και τη ζήτηση του προϊόντος αποτελούν απλά διατυπωμένα τις βασικές αρχές των αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών που συστήνονται εξουσιοδοτημένα εξ αρχής με ενισχυμένες κανονιστικές αρμοδιότητες και εξουσίες ελέγχου και επιβολής προστίμων προκειμένου να το διασφαλίσουν... *at its simplest regulation refers to the promulgation of an authoritative set of rules... , accompanied by some mechanism , typically a public agency for monitoring and promoting compliance with these rules*¹⁴. Με τις ίδιες στη βάση τους αρμοδιότητες και εξουσίες, δραστηριοποιούνται και οι αντίστοιχες ρυθμιστικές αρχές απελευθέρωσης των αγορών των λεγόμενων φυσικών μονοπωλίων, οι οποίες αποδεικνύονται να είναι επιφορτισμένες, πέρα από τα παραπάνω, τόσο με την οργάνωση της ομαλής μετάβασης από δημόσιου σε ιδιωτικού χαρακτήρα παραγωγή, και άρα με τις κοινωνικές προεκτάσεις που αυτό διαθέτει εσωτερικευμένες, όσο και με την ευθύνη προσέλκυσης επενδυτών-ανταγωνιστών (privilege to entry¹⁵) και άρα δημιουργίας αποτελεσματικών και αποδοτικών δομών στην αγορά, είτε αυτή υφίσταται είτε τελεί

¹³ Thacher, M, (2002) Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe. Journal of European Public Policy 9:6 December 2002, pp 954-972.

¹⁴ Baldwin Robert, Scott Colin, Hood Christopher, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press

¹⁵ Michelle. E, (1998), Journal of European Public Policy, Vol 5, No3 ,September 1998:, pp 485- 506 Regulatory strategies, delegation and European market integration.

υπό κατασκευή¹⁶. Η αυστηρότητα με την οποία παρεμβαίνουν τα όργανα αυτά και τα περιθώρια ευελιξίας που παρέχονται στους οικονομικούς παράγοντες που δραστηριοποιούνται στην συγκεκριμένη αγορά για να διεξάγουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό και να διατηρήσουν την κερδοφορία τους αποτελεί, σε ένα επόμενο στάδιο επεξεργασίας, εξίσου προσδιοριστικό παράγοντα της ρύθμισης και του χαρακτήρα της παρέμβασης, στοιχείο όμως που παρατηρείται να εκδηλώνεται με κλιμακώσεις και να ορίζεται περιπτωσιολογικά από την πρακτική των διαφορετικών εθνικών ρυθμιστικών φορέων¹⁷.

Παρόλα αυτά, προχωρώντας σε ένα επόμενο στάδιο επεξεργασίας των σχετικών δεδομένων και άρα προσδιορισμού της έννοιας της οικονομικής ρύθμισης όπως ορίστηκε παραπάνω, η ανάπτυξη και λειτουργία των συγκεκριμένων ρυθμιστικών αρχών εμφανίζεται να εξακολουθεί να συνδέεται με την πάγια προσπάθεια του κράτους να παρέμβει στην οικονομία, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, δια μέσω μιας συνολικής δέσμης περισσότερο ή λιγότερο άμεσων μέτρων και ρυθμίσεων, που συνδέονται με συγκεκριμένα κίνητρα και προσδιορισμένους στόχους. Η έννοια της οικονομικής ρύθμισης στην προκειμένη περίπτωση δεν ταυτίζεται αποκλειστικά και μόνο με τις προσδιοριζόμενες ως τέτοιες ρυθμιστικές αρχές, αλλά εξίσου με νομοθετικές και κυρίως δημοσιονομικές ρυθμίσεις (πολιτικές διαχείρισης των κρατικών εσόδων και δαπανών, φορολογικές ρυθμίσεις, μερικές αποκρατικοποιήσεις, μετοχοποιήσεις, κ.α) οι οποίες συντελούνται παράλληλα, ταυτόχρονα, έπονται ή προηγούνται των αντίστοιχων παρεμβάσεων των ανεξάρτητων ρυθμιστικών οργάνων. Άρα η ρύθμιση σχετίζεται εξίσου με τα μέσα της κρατικής παρέμβασης, τα οποία μεν ποικίλουν, αλλά υπακούουν σε ένα ενιαίο άξονα στοχοθεσίας και ένα μάλλον κυρίαρχο πρότυπο λειτουργίας. Στο βαθμό που ο ανταγωνισμός εγγυάται την ομαλή λειτουργία της αγοράς και τα διάφορα μέσα της

¹⁶ Όπως έχει παρατηρηθεί η λειτουργία των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών που δημιουργούνται ταυτόχρονα ή σχεδόν ταυτόχρονα με την απόφαση απελευθέρωσης κρατικομονοπωλιακού χαρακτήρα τομέα παραγωγής εμφανίζει διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις αντίστοιχες αρχές που δημιουργούνται αναλαμβάνοντας να παρέμβουν σε ήδη διαμορφωμένες αγορές κυρίως σε ότι αφορά τη σχέση με την κεντρική εξουσία, τις δομές συμφερόντων που υφίστανται ή διαμορφώνονται αντίστοιχα και τον εσωτερικό μηχανισμό παραγωγής αποφάσεων.

... Three aspects of the life of independent regulatory agencies (IRAs) after delegation are examined: their independence from elected officials, their relationship with regulatees; their decision-making processes. Thacher, M, (2002) Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe. *Journal of European Public Policy* 9:6 December 2002, pp 954-972

¹⁷ Ειδική αναφορά για τα ειδικά χαρακτηριστικά του ρόλου των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών ακολουθεί στις επόμενες σελίδες.

κρατικής παρέμβασης στοχεύουν στην διασφάλιση αυτής της ομαλής λειτουργίας, τουλάχιστον έως ότου αναπτυχθούν αυτόνομοι μηχανισμοί σχετικής διασφάλισης και εξισορρόπησης αυτού, οι πολιτικές που αναπτύσσονται τείνουν να αφομοιώνουν τον στόχο αυτό και σχεδόν να τον ταυτίζουν με την λειτουργία τους. Έτσι θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι από τα μέσα της δεκαετίας του 80 όπου ο στόχος της ενίσχυσης και διασφάλισης του ελεύθερου ανταγωνισμού προσδιορίστηκε ότι μπορεί να επιτευχθεί δια μέσω της ελαχιστοποίησης του κρατικού παρεμβατισμού, τα μέσα που αναπτύχθηκαν διέθεταν (ή όφειλαν να διαθέτουν) εσωτερικευμένα στον πυρήνα τους αυτή τη βασική αρχή και έτειναν να την εκφράζουν με τη λειτουργία τους. Οι ανεξάρτητες αρχές ρύθμισης τομεακών αγορών αποτελούν μεταξύ άλλων ένα ενδεικτικό υπόδειγμα αυτής της διάστασης καθώς νομιμοποιούνται στη βάση μιας λειτουργίας που ορίζει και διασφαλίζει τα «ποιοτικά» χαρακτηριστικά του ανταγωνισμού αλλά δεν παρεμβαίνει περαιτέρω αναλαμβάνοντας άλλες πρωτοβουλίες, παρά μόνο όταν οι ίδιοι οι «ρυθμιζόμενοι» –«ανταγωνιστές» το προϋποθέσουν.

Παρόλα αυτά στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι, ανεξάρτητα από το αν στο σύνολό τους τα διάφορα μέσα άσκησης ρυθμιστικής πολιτικής υποδηλώνουν μεν ένα ευρύτερο και διακριτό πρόγραμμα οικονομικής παρέμβασης προς επίτευξη των διατυπωμένων στόχων, εν τούτοις το ρυθμιστικό υπόδειγμα υποχρεώνεται να επιζητήσει νομιμοποίηση στη βάση της αποτελεσματικότητας με την οποία διαχειρίζεται την εκάστοτε λογική μέσα από την οποία συντελείται η παρέμβαση – είτε αυτή έχει το χαρακτήρα, άρσης των αποτυχιών της αγοράς (market failures), είτε το χαρακτήρα μιας διαρθρωτικής προσαρμογής, ή τέλος αν στοχεύει στον περιορισμό ή και την καταστολή της παρουσίας του κρατικού μονοπωλίου (public incumbent)¹⁸. Μπορεί επομένως να υποστηριχθεί ότι η αριθμητική αύξηση των ρυθμιστικών αρχών την τελευταία 15ετία και ιδίως του ρόλου τους στην διαμόρφωση και τον έλεγχο των αγορών, υποδηλώνει και επιβεβαιώνει την αλλαγή της μορφής της κρατικής παρέμβασης· αλλαγή η οποία όμως εμπεριέχει στοιχεία αναίρεσης του χαρακτήρα της παρέμβασης ως τέτοιας, στη βάση των εμφανών διαφοροποιήσεων που αυτή υπέστη στα πλαίσια της μιας νέο-φιλελεύθερης συναίνεσης η οποία ταυτόχρονα

¹⁸ Baldwin Robert, Scott Colin, Hood Christopher, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press ...A second, broader, conception of regulation, commonly found in the political economy literature, takes in all the efforts of state agencies to steer the economy.

αναπροσανατολίζει αλλά και περιορίζει τον ορίζοντα της κρατικής δράσης. Η συγκεκριμένη πολιτική άλλωστε προϋπέθετε τον μετασχηματισμό των ήδη υαρκτών θεσμών σύμφωνα με τις νέες κατευθύνσεις και τη δημιουργία νέων περισσότερο ευέλικτων, αποδεσμευμένων από τον άμεσο έλεγχο της κεντρικής εξουσίας και με μεγαλύτερη εκπροσώπηση, προσβασιμότητα και επιρροή των οικονομικών συμφερόντων στο μηχανισμό λήψης αποφάσεων. Οι ιδιότητες που συγκεντρώνουν, ανεξάρτητα από τα ειδικά χαρακτηριστικά που αποκτούν καθώς αυτά επηρεάζονται από τα κυρίαρχα πρότυπα της αμερικανικής και της βρετανικής εμπειρίας, μετουσιώνουν ακριβώς αυτό το νέο πρότυπο που εγκαθιδρύθηκε και ταυτίζονται με ένα περισσότερο ευέλικτο και όχι διευρυμένα παρεμβατικό κράτος στην λειτουργία της οικονομίας. Η ανάγκη αυτή που ικανοποιείται σε μεγάλο βαθμό, αν και όχι μόνο, στο νέο πλαίσιο το οποίο δημιουργείται με την συγκρότηση των ανεξάρτητων ρυθμιστικών οργάνων και αρχών, παρόλα αυτά δεν τεκμηριώνει την ταύτιση της έννοιας της ρύθμισης με ένα ολοκληρωμένο και νέο τύπο διακυβέρνησης. Το επίπεδο ωριμότητας της άσκησης ρυθμιστικών πολιτικών (ή της ρύθμισης) θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι τεκμηριώνει μια θέση που ερμηνεύει τις οικονομικές μεταβολές που συντελούνται τα τελευταία χρόνια ως την προ-οικονομία μιας νέου τύπου οικονομικής οργάνωση (regulatory capitalism) που πηγάζει από μια αντίστοιχη νέα μορφή διακυβέρνησης (regulatory state¹⁹), αλλά η οποία στο τρέχον πλαίσιο εξακολουθεί να περιγράφει μια «μορφή» παρέμβασης του κράτους στην λειτουργία της αγοράς αλλά ταυτόχρονα και μια «εκδοχή» της μεταξύ τους σχετικής κατάστασης ισορροπίας.

Ως εκ τούτου, η εγκαθίδρυση ενός ρυθμιστικού κράτους (regulatory state) προϋποθέτει, πέρα από την διερεύνηση της εξέλιξης της ρύθμισης διαχρονικά, στις διάφορες εθνικές εκδοχές της (national regulatory regimes), και τη σύγκλιση της λογικής που διέπει τα εμπλεκόμενα μέρη, στα πλαίσια ενός νέου προτύπου πολιτικής συμπεριφοράς το οποίο ως στόχο έχει την όσμωση λογικών δράσης που ως τώρα τελούσαν σε σχέση αμοιβαίας αδιαφορίας, αν όχι αντιπαλότητας .

Προσδιορίζοντας το «νέο πρόσωπο» των ρυθμιστών.

¹⁹ Majone. G. The Rise of the Regulatory State in Europe , στο Baldwin. R, Scott. C, Hood. C, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press

Η εμπειρία των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που συντελέστηκαν τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια στο παγκόσμιο πολιτικοοικονομικό σκηνικό (με έμφαση στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και κυριότερα στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης) προέβαλε την ιδιαίτερη χρησιμότητα των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών αναδεικνύοντάς τες σε κυρίαρχο πρωταγωνιστή του εγχειρήματος για μια διευρυμένη απελευθέρωση των αγορών η οποία και διασφαλίζει της εύρυθμης λειτουργία τους. Μεταξύ των κυρίαρχων «ρυθμιστικών εργαλείων» ή «ρυθμιστικών στρατηγικών» που αναπτύχθηκαν προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του περιορισμού της κρατικής παρέμβασης (υπό την έννοια του περιορισμού του κόστους της κρατικής παρέμβασης) και του ελέγχου του πληθωρισμού δια μέσω της ενίσχυσης του ανταγωνισμού (μεταξύ άλλων)²⁰, η δημιουργία ευέλικτων, εξειδικευμένων και ισχυρών ανεξάρτητων τομεακών ρυθμιστικών αρχών παρουσιάζεται ως ο κυριότερος εκφραστής αυτής της πολιτικής απόφασης και το κύριο μέσο υλοποίησης της στρατηγικής που διασφαλίζει την επίτευξή της. Η σύσταση και λειτουργία τους ταυτίζεται με την επιτυχή ολοκλήρωση των εθνικών προγραμμάτων αποκρατικοποιήσεων, των μερικών ή ολικών ιδιωτικοποιήσεων και τη δημιουργία νέων αγορών καθώς απελευθερώνονται παραδοσιακά κρατικά μονοπώλια και όπως σημειώθηκε παραπάνω το περιεχόμενο τους θεωρείται σχεδόν συνώνυμο της έννοιας της οικονομικής ρύθμισης. Άλλωστε το αυξημένο ποσοστό ανάληψης πρωτοβουλιών από τις ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές, έναντι των υπολοίπων δημοσιονομικών ή νομοθετικών κυρίως παρεμβάσεων, το επιβεβαιώνει σε βαθμό τέτοιο ώστε να έχει οδηγήσει στην πεποίθηση περί μιας νέας μορφής διακυβέρνησης που κατοχυρώνεται με τη λειτουργία τους. Στην προκειμένη περίπτωση ο προσδιορισμός του θεσμικού τους ρόλου, των ιδιοτήτων που διαθέτουν εσωτερικευμένες, του συστήματος παραγωγής και υλοποίησης των στρατηγικών που νομιμοποιούν την ύπαρξή τους κ.α, αποτελούν τις απαραίτητες εκείνες διευκρινήσεις που πρέπει να διατυπωθούν, προκειμένου να αποτυπωθεί το πραγματικό «πρόσωπο του ρυθμιστή» και άρα μια πυρηνική διάσταση της ουσίας της οικονομική ρύθμισης.

²⁰Wilks. S, (1997), Conservative Governments and the Economy: 1979-97, Political Studies (1997), XLV, pp 689-703.

... the traditional goals of economic policy were fourfold :low inflation, high growth, low unemployment, and trade balance. Since 1979 the single target of macroeconomic policy has become the minimization –or elimination– of inflation. The other three goals have been regarded as residuals whose achievement is contingent on a favorable inflation outcome. ...

Ποιες οι εξουσίες των οργάνων αυτών και ποια η σχέση τους με τους παραδοσιακούς κρατικούς θεσμούς αλλά και τους εκπρόσωπους της αγοράς; Πως ελέγχεται η λειτουργία τους; Πως νομιμοποιείται η παρέμβασή τους στην οικονομία και ποιο το αντικείμενο αυτής; Πως χρηματοδοτούνται και ποιές οι ιδιότητες των μελών που τις απαρτίζουν; Ποια η διαδικασία προσδιορισμού των στόχων τους και αντίστοιχα εφαρμογής και υλοποίησης των στρατηγικών που καταρτίζουν; Πως εντάσσονται και διαφοροποιούνται σε σχέση με τις προϋπάρχουσες εθνικές οικονομικές και πολιτικές δομές; Οι απαντήσεις που δίνονται στα παραπάνω ερωτήματα, μέσα από την έκταση των περιπτώσιολογικών αναλύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί, συμβάλουν στην κατά το δυνατό ρεαλιστική αποτύπωση του χαρακτήρα και του ρόλου τους στην εξέλιξη του ρυθμιστικού εγχειρήματος και κυριότερα σε ότι αφορά τις νέες δομές και διασυνδέσεις που προκύπτουν, με την ανάπτυξή τους, στη σχέση κράτους και αγοράς²¹. Πιο συγκεκριμένα.

Η διάδοση των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών, ιδιαίτερος την δεκαετία του 90, (ενδεικτικά παρατίθεται ο πίνακας 1) συνδέεται άμεσα με το ευρύτερο πολιτικό κλίμα, που εν πολλοίς προσδιορίζει η νεοφιλελεύθερη συναίνεση, και προβλέπει μεταξύ άλλων τον περιορισμό της κρατικής παρέμβασης (τουλάχιστον στο βαθμό που αυτή ταυτίζεται με την ανάληψη παραγωγικών δραστηριοτήτων) και άρα του κόστους με το οποίο ήταν επιφορτισμένη. Η οικονομική ρύθμιση, και τα αρμόδια ανεξάρτητα ρυθμιστικά όργανα, επομένως προέκυψαν ως η πλέον αυτονόητη κυβερνητική επιλογή, καθώς έτσι το κράτος απαλλάσσεται από τα κόστη (εσωτερικά και εξωτερικά) με τα οποία ήταν επιφορτισμένη η κρατική παρέμβαση. Η άσκησης της οικονομικής πολιτικής, στην προκειμένη περίπτωση, στηρίζεται σε ένα νέο «εργαλείο» (policy instrument) το οποίο αναλαμβάνει να διαμορφώσει και να εγκαθιδρύσει το θεσμικό πλαίσιο που προσδιορίζει τους όρους διεξαγωγής του ανταγωνισμού στην εκάστοτε αγορά, δίχως να αναλάβει οποιαδήποτε παραγωγική ή εμπορική λειτουργία, που προϋποθέτει εξ ορισμού αυξημένα λειτουργικά και παραγωγικά κόστη. Στη βάση της ίδια συλλογιστικής, οι ρυθμιστικές αρχές που δημιουργούνται αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν τις πολιτικές αποκρατικοποιήσεων

²¹ Majone, G. (1997) 'From the positive to the regulatory state: causes and consequences of changes in the mode of governance', *Journal of Public Policy* 17(2): 139–67.

The regulatory state model posits that IRAs are an essential element in the rise of the 'regulatory state' that is claimed to be replacing the 'positive state' in Western Europe

παραδοσιακών κρατικομονοπωλιακών επιχειρήσεων με έντονα καθετοποιημένη δομή παραγωγής, εξασφαλίζοντας πέρα από τα αναμενόμενα κέρδη και αυξημένες προοπτικές οικονομικής μεγέθυνσης καθώς διαχωρίζονται εμπορικές και παραγωγικές λειτουργίες και δημιουργούνται νέες αγορές. Τα κόστη που προκύπτουν στην προκειμένη περίπτωση ελαχιστοποιούνται, συγκριτικά με προηγούμενες μορφές κρατικής παρέμβασης, καθώς αυτά εντοπίζονται κυρίως στα λειτουργικά κόστη των ανεξάρτητων αρχών και στα κόστη συμμόρφωσης (compliance costs), που κατά κύριο λόγο μετακλύονται στην τιμή των προϊόντων και άρα στον τελικό καταναλωτή. Σε ένα βαθμό επομένως, η νομιμοποιητική βάση της θεμελίωσης και λειτουργίας των οργάνων αυτών, σχετίζεται με τον ευρύτερο περιορισμό των κρατικών δαπανών και την αναγνώριση της οικονομικής ρύθμισης –όπως αυτή εκφράζεται σε ένα σύνολο συγκεκριμένων κανόνων λειτουργίας των αγορών– ως την πλέον κατάλληλη (και άρα περιορισμένη) μορφή κρατικής παρέμβασης στην οικονομία²². Παρότι σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αγνοηθεί, εξίσου ως βάση νομιμοποίησης της λειτουργίας τους, η ιδιαίτερη ικανότητα των ρυθμιστικών αρχών να ενσωματώνουν στην δομή και λειτουργία τους τα κατάλληλα εκείνα στοιχεία που τους επιτρέπουν να ελίσσονται με αυξημένη αποτελεσματικότητα μεταξύ κράτους και αγοράς, και να εσωτερικεύουν εν τέλει στο παραγόμενο ρυθμιστικό προϊόν τους αμοιβαία (ή σχεδόν αμοιβαία) τις μεμονωμένες επιδιώξεις και αντιρρήσεις τους.

Πίνακας 1.

²²Mathew Bishop, John Kay, Colin Mayer, (eds), (1995), *The Regulatory Challenge*. Oxford University Press... The attraction of regulation as an instrument of government policy is that it provides mechanism for indicating government commitments and priorities without heavy costs in public expenditure terms, since most of the costs are compliance costs borne by the regulates or passed on to consumers...

Table 1 Independent regulatory agencies for market competition in Britain, France, Germany and Italy in selected domains

Domain	Britain	France	Germany	Italy
General competition	Competition Commission 1998 (1948) and OFT (Office of Fair Trading) 1973	Conseil de la Concurrence 1986 (1977)	Bundeskartellamt (Federal Cartel Office) 1957	AGCM (Autorità Garante della Concorrenza del Mercato) 1990
Telecommunications	OFTEL (Office of Telecommunications) 1984	ART (Autorité de Régulation des Télécommunications) 1996	RegTP (Regulierungsbehörde für Telekommunikation und Post) 1996	AGCOM (Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni) 1996
Energy	ORGEM (Office of Gas and Electricity Markets) 2000 (1986 for OFGAS and 1989 for OFER)	Commission de Régulation de l'Electricité 2000		AEEG (Autorità per l'Energia Elettrica e il Gas) 1995
Water	ORWAT (Office of Water Services) 1989			
Railways	Office of Rail Regulator (1993) and Strategic Rail Authority 1999 (1993)			
Postal services	Postal Services Commission 1999			
Media	ITC (Independent Television Commission) 1990 (1954)	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel 1989 (1982)	RegTP (see telecommunications) No national body – Landesmedienanstalt for each Land	AGCOM (see telecommunications)
Stock exchange/shares	FSA (Financial Services Authority) 1997 (1986)	COB (Commission des Opérations de Bourse) 1996 (1967)	Bafin (Bundesamt für Finanzdienstleistungen) 2002 (1995)	Consob (La Commissione nazionale per le società e la borsa) 1974

Notes:

1. Dates refer to legislation creating the IRA; the date in brackets is the date on which an IRA was first created in the domain.
2. Empty boxes – no sectoral IRA; for a discussion of the German model, see Coen et al. 2002; Böllhoff 2002; Eberlein 2000; Lodge 2000.
3. There are often several financial regulators – the most important regulator for stock exchanges is taken; for Germany, analysis relates to the Bundesaufsichtsamt für den Wertpapierhandel, which was absorbed into Bafin in 2002.

Πηγή: Thacher, M, (2002) Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe. *Journal of European Public Policy* 9:6 December 2002, pp 954-972

Τα στοιχεία που τους επιτρέπουν αυτή την ιδιαίτερη ρυθμιστική ικανότητα και την κυρίαρχη θέση τους στην αγορά, της οποίας την εύρυθμη λειτουργία εν τέλει διασφαλίζουν, απορρέουν α) από τις ενισχυμένες κανονιστικές και εκτελεστικές

αρμοδιότητες με τις οποίες είναι εξ αρχής εξουσιοδοτημένα²³, β) από την σχετική αυτονομήσή τους από τον κρατικό μηχανισμό και ιδίως τα εκλεγμένα μέλη κυβέρνησης και αντιπολίτευσης²⁴, γ) από την σχετική ανεξαρτησία τους από τους εκπροσώπους των οργανωμένων οικονομικών συμφερόντων²⁵ και την αποδοχή της ιδιότητάς τους ως εγγυητή μια σχετικής διατήρησης του μεταξύ τους ανταγωνισμού²⁶ δ) από τις εξειδικευμένες τεχνικές τομεακές γνώσεις των μελών που τα απαρτίζουν και ε) από τον ευέλικτο, πλουραλιστικό, διαφανή και δεκτικό ως προς νέα διεθνή και εσωτερικά ερεθίσματα που ενδεχομένως προβάλλουν αιτήματα μεταβολής των ρυθμίσεων, χαρακτήρα τους που διέπει την διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης των ρυθμιστικών προγραμμάτων και κανόνων που παράγουν, ως απόρροια των παραπάνω ιδιοτήτων.

Πιο συγκεκριμένα ανεξάρτητα από το πως οργανώνονται, διαρθρώνονται και λειτουργούν οι διάφορες ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές παγκοσμίως, προκειμένου να εναρμονίζονται με τις αντίστοιχες εθνικές οικονομικές και πολιτικές παραδόσεις και δομές –αλλά και τις δεσμεύσεις που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις²⁷– στο σύνολο τους είναι επιφορτισμένες με αυξημένες κανονιστικές και εκτελεστικές εξουσίες και αρμοδιότητες. Όπως είναι μάλλον αυτονόητο προκειμένου να μπορέσουν να αποτελέσουν τον πραγματικό φορέα ρύθμισης της οικονομικής δραστηριότητας, στον τομέα ευθύνης που αναλαμβάνουν, οφείλουν εξ αρχής να διαθέτουν την απαραίτητη πολιτική νομιμοποίηση η οποία και διασφαλίζει τουλάχιστον σε ένα πρώτο επίπεδο την συμμόρφωση των εμπλεκόμενων μερών με τους κανόνες και τις ρυθμίσεις που παράγουν. Η συγκεκριμένη «σταθερά» προϋποθέτει την θεμελίωσή της συγκρότησής τους στη βάση ενός ειδικού καθεστώτος το οποίο, να εγγυάται την σχετική αυτονομία τους από τα όργανα της

²³ Doern, B. and Wilks, S. (eds) (1996) *Comparative Competition Policy: National Institutions in a Global Market*, Oxford University Press.

²⁴ Majone, G. (1999) 'The regulatory state and its legitimacy problems', *West European Politics*, No22, Vol 1, pp 1–24.

²⁵ Pelzman .S, Toward a more general Theory of Regulation. 1976...no single economic interest captures a regulatory body...

²⁶ Thacher, M, (2002) Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe. *Journal of European Public Policy* 9:6 December 2002, pp 954-972.

²⁷ Οι δεσμεύσεις που απορρέουν από την ένταξη στην Ε.Ε και την εναρμόνιση με το κοινοτικό δίκαιο και τις ευρωπαϊκές πολιτικές αποτελούν βασικό εξηγητικό παράγοντα της ραγδαίας αύξησης των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών στα διάφορα κράτη μέλη, ιδίως της Νότιας Ευρώπης που δεν διέθεταν αντίστοιχες ρυθμιστικές παραδόσεις. Για περισσότερες λεπτομέρειες μπορεί κάνει να ανατρέξει στο έργο των Majone, Hancer & Moran, Cini & McGowan, Menz.G, κ.α

κεντρικής εκτελεστικής εξουσίας –διατηρώντας παρόλα αυτά την συνοχή τους με τους κυβερνητικούς στόχους– να διασφαλίζει την νομιμοποιητική ισχύ των κανονισμών που εκδίδουν, και άρα τη δυνατότητάς τους να επιβάλουν κυρώσεις, και να εγγυάται την διαφάνεια που διέπει την λειτουργία τους (ελαχιστοποιώντας τις δυνατότητες χειραγώγησης τους από εκπροσώπους της αγοράς²⁸) τόσο σε ότι αφορά την σύνθεση των μελών που τις απαρτίζουν (ενδεικτικά παρατίθεται ο πίνακας 2) όσο και την τήρηση του συγκεκριμένου καθεστώτος ελέγχου της λειτουργίας τους που τις συνοδεύει. Στα πλαίσια αυτά και σύμφωνα ,αρχικά με το κυρίαρχο αμερικανικό και αργότερα με το αντίστοιχο βρετανικό υπόδειγμα, οι ρυθμιστικές αρχές αποτελούν ευέλικτα και ολιγομελή σχήματα διορισμένων στελεχών, κοινής αποδοχής, που διαθέτουν εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις πάνω στο αντικείμενο εργασίας τους, ενώ διακρίνονται για την ικανότητα και φερεγγυότητάς τους, και καλούνται να επιτελέσουν το έργο τους για ρητά προσδιορισμένο χρονικό διάστημα, το οποίο και συνήθως είναι αποκλειστικό ως προς της ανάληψη οποιονδήποτε άλλων καθηκόντων. Τα μέλη αυτά λογοδοτούν στα αρμόδια όργανα της κεντρικής εξουσίας ενώ δεσμεύονται από αυστηρούς κώδικες δεοντολογίας και υποβάλλονται σε τυπικούς ελέγχους.

Table 2 Party activism and public affiliations of IRA members, 1990–2001

	<i>Britain</i>	<i>France</i>	<i>Germany</i>	<i>Italy</i>
% holding or standing for public office (local, national or European) before or after term on IRA	3% (1 of 33)	9% (4 of 46)	15% (2 of 13)	32% (13 of 41)
% publicly affiliated with party	0 (0 of 33)	46% (21 of 46)	36% (5 of 13)	73% (30 of 41)

Notes:

1. Coverage: **Britain**: members of all sectoral IRAs; only heads of OFT, Competition Commission and predecessor Monopolies and Mergers Commission, Savings and Investment Board (SIB)/ FSA and ITC; excludes temporary interim regulators. **France**: all members of sectoral IRAs; President of Conseil de la Concurrence and COB. **Germany**: Presidents and Vice-Presidents of Bundeskartellamt, Bundesaufsichtsamt für den Wertpapierhandel and RegTP; one Vice-President of Bundeskartellamt excluded owing to lack of information. **Italy**: all members of AGCOM, AEEG and AGCM; all members of CONSOB except two (information lacking).
2. Information derives from biographies, newspaper reports, *Who's Who* and IRAs.

Πηγή: Thacher, M, (2002) Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe. *Journal of European Public Policy* 9:6 December 2002, pp 954-972

²⁸ Makkai. T & Braithwaite .J. In and Out the Revolving Door : Making Sense of Regulatory Capture. στο Baldwin Robert, Scott Colin, Hood Christopher, (eds), (1998), *A Reader on Regulation*. Oxford University Press.

Οι παραπάνω προϋποθέσεις, παρότι διακρίνονται εμφανώς στο συνταγματικό πλαίσιο που κατοχυρώνει τη συγκρότηση των διάφορων εθνικών ρυθμιστικών αρχών και στην ίδια τη σύσταση και λειτουργία τους, ικανοποιούνται με ποικίλο τρόπο και σε διαφορετικές «αναλογίες» στα διάφορα κράτη καταλήγοντας να εγκαθιδρύουν στο σύνολό τους διακριτά εθνικά ρυθμιστικά πρότυπα (national regulatory regimes) και να διαμορφώνουν ενδιαφέροντα νέα πρότυπα και εκδοχές διόρθωσης των συγκεκριμένων αρχών²⁹. Στην πραγματικότητα αυτό που αποτυπώνεται στα διαφορετικά ρυθμιστικά καθεστώτα διεθνώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ταυτίζεται με την αυξομείωση των συντελεστών που προσδιορίζουν την διαφορική πυκνότητα της ρύθμισης, καταλήγοντας να προσδίδουν στην πραγμάτωση της ρυθμιστικής παρέμβασης μια περισσότερο ή λιγότερο φαινομενική ποικιλότητα. Στην διεθνή βιβλιογραφία κανείς συναντά περιπτωσιολογικές και συγκριτικές αναλύσεις στις οποίες εμφανίζονται ρυθμιστικές αρχές με περιορισμένες κανονιστικές αρμοδιότητες –έναντι άλλων αντίστοιχων αρχών– και αυξημένες εκτελεστικές καθώς και σε αντίθετη περίπτωση ρυθμιστικές αρχές, με αυξημένες κανονιστικές αρμοδιότητες και περιορισμένες εκτελεστικές, των οποίων όμως το εκτελεστικό έργο συνεπικουρείται από τα εθνικά δικαστήρια ή αρμόδιες επιτροπές, στα οποία και μετακυλούνται οι αρμοδιότητες ελέγχου της τήρησης των αποφάσεων και της επιβολής προστίμων. Για παράδειγμα το αμερικάνικο μοντέλο συγκρότησης και λειτουργίας ρυθμιστικών αρχών αποτυπώνεται σε ισχυρά συγκεντρωτικά ομοσπονδιακά όργανα τα οποία διαθέτουν πέρα από διευρυμένες νομοθετικές εξουσίες και ιδιαίτερες ενισχυμένες αρμοδιότητες ελέγχου και επιβολής προστίμων, που αγγίζουν υψηλά χρηματικά ποσά αλλά και ποινές φυλάκισης. Το βρετανικό μοντέλο αντίθετα, προκύπτοντας αργότερα από το αμερικανικό, εμφανίζεται να περιορίζει το έργο των ρυθμιστικών αρχών σε δραστηριότητες περισσότερο ελέγχου της αγοράς (τιμοληψίες, έλεγχο συμπράξεων, εξαγορών, αδειοδοτήσεις κ.α) και επιβολής προστίμων, καθώς διατηρεί το μεγαλύτερο μέρος του νομοθετικού και άρα ρυθμιστικού έργου στα όργανα της κυβέρνησης, τουλάχιστον μέχρι οι δεσμεύσεις της ένταξης της στην Ε.Ε να επιβάλλουν σχετικές αναπροσαρμογές.

²⁹ Hancer L, & Moran.M, Organizing Regulatory Space. στο Baldwin Robert, Scott Colin, Hood Chroistopher, (eds), (1998), A Reader on Regulation. Oxford University Press.
... The character of a legal culture mediates the regulatory process fixing the scope of regulatory space and influencing who gains entry and on what terms. Variables attribute to distinctive legal cultures may also determine the ability to exclude interests to challenge the existing distribution of power within common regulatory space .Legal culture may further operate as an important variable in determining the way in which the different rules interact to crate a regulatory framework.

Ο καταμερισμός των εξουσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων θεσμικών οργάνων του κράτους και των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών, όπως και αν καταλήγει να μετουσιώνεται στην συγκρότηση και λειτουργία των συγκεκριμένων οργάνων και αρχών, ταυτίζεται άμεσα με τις προϋπάρχουσες πολιτικές και οικονομικές δομές³⁰ ενώ ιδιαιτέρως την τελευταία δεκαετία εμφανίζεται να δέχεται σημαντικότερες επιδράσεις εξίσου από την διεθνή κινητικότητα των ρυθμιστικών μοντέλων, όπως αυτή εκ των πραγμάτων συντελείται στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης λειτουργίας των αγορών, και το ρυθμιστικό διαδανεισμό ή ανταγωνισμό (regulatory competition) ο οποίος συχνά προβάλλεται ως συνιστώμενη λύση στα διεθνή συντονιστικά όργανα της ρύθμισης³¹. Οι περισσότερο ή λιγότερο κορπορατιστικές δομές και τα γενικότερα χαρακτηριστικά του πολιτικού συστήματος, εμφανίζονται να προσδιορίζουν τη βάση νομιμοποίησης των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών και να διαμορφώνουν για αυτές τόσο το ρόλο τους στην αγορά την οποία αναλαμβάνουν να προσδιορίσουν όσο και τα περιθώρια εμπράγματης «ανεξάρτητης» λειτουργίας τους και ανάληψης πρωτοβουλιών. Ο τρόπος με τον οποίο εισάγονται ή προκύπτουν αυτοί οι νέου τύπου θεσμοί στο πολιτικό σύστημα, επηρεάζει επί της ουσίας την ικανότητά τους να ασκήσουν ρυθμιστική πολιτική και να ενισχύσουν τον ρυθμό ανάπτυξης της πολιτικής τους αποτελεσματικότητας. Οι προϋπάρχουσες πολιτικές δομές σε συνάρτηση με τις αντίστοιχες οικονομικές και κυριότερα οι μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις και διασυνδέσεις, μπορούν να λειτουργήσουν ανασχετικά ή ενισχυτικά ως προς την δραστηριότητα που θα αναλάβουν, καθώς είναι σε θέση να εγκαθιδρύσουν ή να περιορίσουν το ρόλο τους τόσο στα όργανα διακυβέρνησης όσο και στην αγορά.

Οι οπτική που θέλει την οικονομική ρύθμιση να προκύπτει ως αίτημα των ίδιων των ρυθμιζόμενων, έστω και αν διατυπώνονται ισχυρές ενστάσεις ως προς την

³⁰ Knill, C. (1998) European Policies: The Impact of National Administrative Traditions *International Journal of Public Policy*, Vol 18, No 1, pp 1–28
...The expanding subfield of comparative political economy (Albert 1991; Crouch and Streeck 1997; Kitschelt *et al.* 1999; Scharpf and Schmidt 2001; Hall and Soskice 2001; Schmidt 2002; earlier: Shonfield 1965; Katzenstein 1978) has generated the insight that different models of politico-economic governance respond differently to the common challenge of economic liberalization.

³¹ Για παράδειγμα το OECD Regulatory Reforms Center με έντονη δραστηριότητα σε διεθνές επίπεδο, ένα καλά οργανωμένο δίκτυο εθνικών forum διαπραγμάτευσης ζητημάτων που άπτονται της ρύθμισης και think tanks με προοδευτικά αυξανόμενη εμπλοκή σε αντίστοιχες κρατικές πολιτικές.

βασιμότητα του συγκεκριμένου επιχειρήματος, αποδεικνύει σε μεγάλο βαθμό την ικανότητα των ήδη θεμελιωμένων οικονομικών δομών (οργανώσεις συμφερόντων, εργατικά συνδικάτα, κ.α) να επηρεάσουν την συγκρότηση και λειτουργία των ρυθμιστικών αρχών προσδιορίζοντας εν τέλει από κοινού το περιεχόμενο των παραγόμενων ρυθμίσεων. Η θέση τους άλλωστε μεταξύ κράτους και αγοράς, τις καθιστά σχεδόν εξ ορισμού προσβάσιμες από τους εκπροσώπους τόσο των έτερων κρατικών και ευρύτερα πολιτικών μηχανισμών όσο και των οργανωμένων και μη οικονομικών και επιχειρηματικών παραγόντων. Το εγγενές αυτό χαρακτηριστικό που διαθέτουν και το υποδηλώνουν εμφανώς στη λειτουργία τους, καθώς ορίζουν το δίκτυο των εμπλεκόμενων μερών στην αρένα των διαπραγματεύσεων που συγκροτούν, αποτελεί ανά περίπτωση πλεονέκτημα και αλλά και μειονέκτημα καθώς προϋποθέτει ειδικό χειρισμό και διανομή των κόστη συμμόρφωσης (compliance costs) που δημιουργούνται αυξάνοντας τον βαθμό δυσκολίας στην ανάληψη της δραστηριότητάς τους. Η θέση που κατέχουν άλλωστε κατοχυρώνεται σε μεγάλο βαθμό από την δυνατότητα που διαθέτουν να αντλήσουν πληροφορίες, διατηρώντας ένα ανοικτό δίκτυο επικοινωνίας με τους παράγοντες της αγοράς, και να διασφαλίσουν με αυτό τον τρόπο την τεχνική αλλά και ανταγωνιστική επάρκεια των παραγόμενων ρυθμίσεων. Διαμορφώνεται δηλαδή μια σχέση αναγκαιότητας, μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στην αγορά και των ρυθμιστικών αρχών, στηριζόμενη στην αμοιβαία αναγνώριση της ισχύς των δυο μερών, η οποία και τελικά διασφαλίζει αμοιβαία (ή σχεδόν αμοιβαία) τα διακυβεύματα που αμφότεροι προβάλλουν.

Η συμφωνία ή ελαχιστοποίηση των αντιδράσεων των οικονομικών δρώντων, ως προς τις παραγόμενες ρυθμίσεις, διασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την αποδοτικότητα της ασκούμενης πολιτικής και τον ίδιο το θεσμικό ρόλο των οργάνων που τις παράγουν ικανοποιώντας προφανώς ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις που οι ίδιοι οι εκπρόσωποι των οικονομικών παραγόντων επιβάλλουν προκειμένου να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τα περιθώρια κερδοφορίας τους. Αναλύοντας κανείς την διαδικασία παραγωγής των σχετικών ρυθμίσεων, μπορεί να αναγνωρίσει την καταλυτική επίδραση των οικονομικών συμφερόντων σε αυτή και άρα στο τελικό προϊόν της ρύθμισης, καθώς η εμπλοκή τους είναι ιδιαιτέρως έντονη τόσο στο στάδιο διαμόρφωσης της ατζέντας των αποφάσεων και εναλλακτικών, όσο εξίσου και στην διαμόρφωση των συνασπισμών υποστήριξης ή εξουδετέρωσης που προκύπτουν προκειμένου να καταλήξουν στη σχετική συμφωνία για το περιεχόμενο της ρύθμισης.

Σε αντίθετη περίπτωση οι «ενστάσεις» που μπορούν να διατυπωθούν, ανάλογα με το βαθμό συσπείρωσης των οργανωμένων συμφερόντων ή των συμφερόντων που συνεργάζονται αποκλειστικά για αυτό το σκοπό, διαθέτουν στις περισσότερες περιπτώσεις την ισχύ, αν όχι να εμποδίσουν εξ ολοκλήρου την προωθούμενη ρύθμιση, τουλάχιστον να την καθυστερήσουν χρονικά, αποκαθλώνοντας τις ρυθμιστικές αρχές από τη θέση τους ως κυρίαρχου ρυθμιστή με ότι αυτό συνεπάγεται. Σε ήδη ισχυρά δομημένες αγορές, με αυξημένους δίαυλους επικοινωνίας με τους παραδοσιακούς εκπροσώπους της εκτελεστικής εξουσίας και υψηλό βαθμό μεταξύ τους συσπείρωσης, οι ανασχές που μπορούν να προκληθούν καθίστανται ικανές να απενεργοποιήσουν στην πράξη την αρμόδια ρυθμιστική αρχή και να περιορίσουν αν όχι να εκμηδενίσουν το ρόλο της στην ευρύτερη διαδικασία ρύθμισης της λειτουργίας της αγοράς και παρέμβασης στη μορφή του υφιστάμενου ανταγωνισμού. Ιδίως σε ότι αφορά τα προγράμματα απελευθέρωσης παραδοσιακών κρατικών μονοπωλίων, όπου η καθετοποιημένη δομή παραγωγής των αντίστοιχων επιχειρήσεων διασπάται και πολυμερίζεται σε τομεακές αγορές, τα ενδιαφερόμενα οικονομικά συμφέροντα μπορούν να ασκήσουν ισχυρότατες πιέσεις προκειμένου να διασφαλίσουν υψηλά περιθώρια κερδοφορίας (ιδίως σε ότι αφορά τον προσδιορισμό της τιμής) και να διασφαλίσουν ευνοϊκές για αυτούς ρυθμίσεις εξασφαλίζοντας την συναίνεση της αρμόδιας ρυθμιστικής αρχής για την μετακύλιση του σχετικού κόστους στον τελικό καταναλωτή. Σε περιπτώσεις αυξημένων οικονομικών πιέσεων του κράτους, προκειμένου να προβεί σε συγκεκριμένες αποκρατικοποιήσεις λόγω εισοδηματικών ελλειμμάτων ή διεθνών δεσμεύσεων (πχ εναρμόνιση με το κοινοτικό δίκαιο), οι αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές αναπτύσσουν μάλλον περισσότερο μια πολιτική κινήτρων εισόδου στην αγορά (privilege to entry), τουλάχιστον για την πρώτη περίοδο απελευθέρωσης της αγοράς, για την επιτυχία της οποίας η συνεργασία των μελλοντικών επενδυτών είναι κάτι περισσότερο από απαραίτητη και άρα δεσμευτική ως προς τις συνεννοήσεις-παραχωρήσεις που θα υποχρεωθούν να πραγματοποιήσουν.

Σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από την τελική μορφή των παραγόμενων ρυθμίσεων, η νέα περίοδος οργάνωσης της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας, που εγκαθιδρύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 80 και εξελίχθηκε προοδευτικά στην δεκαετία που ακολούθησε έως και σήμερα, διαφοροποίησε επί της ουσίας το «πρόσωπο του ρυθμιστή» και της μορφής της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία

- αναδεικνύοντας στον πυρήνα της άσκησης οικονομικής πολιτικής την ενίσχυση του ανταγωνισμού και πυροδοτώσε διαδοχικές, ή εξέφρασε προϋπάρχουσες, μεταβολές στην κινητικότητα και δραστηριότητα των οικονομικών παραγόντων (και των εκπροσώπων τους) και εν τέλει στην δομή της αγοράς που τους ενσωματώνει. Ο κυρίαρχος δρών (mega actor) της οικονομικής παρέμβασης στην οργάνωση της λειτουργίας της αγοράς, μετατοπίστηκε από το κράτος προς την αγορά αναπτύσσοντας διαφορετικούς δίαυλους εκπροσώπησης και επικοινωνίας και με τα δυο αυτά μέρη, απέκτησε και καλλιέργησε ένα περισσότερο ευέλικτο, κινητικό και πλουραλιστικό χαρακτήρα και εν τέλει μετατόπισε παράλληλα το αντικείμενο της ρύθμισης, από την σχετική παρέμβαση στην προσφορά και την ζήτηση προς την παρέμβαση στο αντικείμενο, την ένταση και το επίπεδο του ανταγωνισμού που τις διαμορφώνει. Η σχετική διαφοροποίηση της μορφής της κρατικής παρέμβασης, από την πλευρά του ρυθμιστή, και η επί της ουσίας μετατόπιση του αντικειμένου της ρύθμισης, οδήγησε, προαπαιτούσε ή εκκινήθηκε από μια αντίστοιχη παράλληλη σχετική διαφοροποίηση της φυσιογνωμίας των ρυθμιζόμενων, οι οποίοι ανέπτυξαν νέες ιδιότητες και χαρακτηριστικά ανταποκρινόμενοι τόσο στις νέες συνθήκες και προκλήσεις που διαμορφώθηκαν όσο και στις νέες δυνατότητες κερδοφορίας που αναδύθηκαν.

Το νέο πρόσωπο των ρυθμιζόμενων.

Η σχετική μετατόπιση του φορέα της ρύθμισης από τους κόλπους των παραδοσιακών κρατικών μηχανισμών παρέμβασης στην οικονομία προς την αγορά και η θεμελίωση «υβριδικών» αρμόδιων οργάνων, διαφοροποίησε την στρατηγική των εμπλεκόμενων οικονομικών συμφερόντων και τα διεκδικήματα της παρέμβασής τους στις διαδικασίες παραγωγής των ρυθμίσεων, ανεξάρτητα από το αν ο πυρήνας του αντικειμένου των διεκδικήσεων τους παρέμεινε σε γενικές γραμμές σταθερός. Οι κύριοι άξονες τις εμπλοκής τους στην διαδικασία παραγωγής και υλοποίησης των σχετικών ρυθμίσεων διακρίνεται α) στην διεκδίκηση συμμετοχής στο σχετικά περιορισμένο σε αριθμό δίκτυο των άμεσα εμπλεκόμενων κυρίαρχων δρώντων β) στην επίτευξη ευνοϊκών γι αυτούς ρυθμίσεων (συλλογικούς ή μεμονωμένους εκπρόσωπους της αγοράς) και γ) στην διασφάλιση της θέσης τους και άρα των ποσοστών της κερδοφορίας τους στην αγορά την οποία δραστηριοποιούνται προβαίνοντας στις αντίστοιχες ενέργειες στα πλαίσια τους μεταξύ τους

ενδοεπιχειρησιακού ανταγωνισμού. Έτσι, ενώ στο παρελθόν θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο ενδοεπιχειρησιακός ανταγωνισμός κυριαρχούσε παράλληλα ή με την υποστήριξη ισχυρών δικτύων επικοινωνίας με τον κρατικό μηχανισμό, στις νέες «κανονικές συνθήκες» που έχουν διαμορφωθεί προστίθεται ένα ακόμη επίπεδο διαμεσολάβησης. Αυτό εστιάζεται στην αναζήτηση «ζωτικού χώρου» σε ένα περισσότερο επιλεκτικό, εξειδικευμένο και ελεγχόμενο ως προς την χειραγώγησή του φορέα ρύθμισης, που αποτυπώνεται στη λειτουργία των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών. Η δράση των εκπροσώπων των οικονομικών συμφερόντων επομένως πολυμερίζεται, επιβάλλοντας για αυτούς, την διατήρηση της σύνδεσής τους με τους παραδοσιακούς κρατικούς μηχανισμούς, την ανάπτυξη άμεσων δικτύων διαμεσολάβησης με τους νέους φορείς της ρύθμισης, την διαμόρφωση νέων συνασπισμών μεταξύ τους υποστήριξης προκειμένου να επιτύχουν συνολικά για αυτούς ευνοϊκές ρύθμισης αλλά και ταυτόχρονα την προάσπιση των ίδιων μεμονωμένων συμφερόντων τους που διέπουν τον μεταξύ τους ανταγωνισμό.

Στη βάση αυτών των προδιαγραφών προσδιορίζεται η αντίστοιχη στρατηγική τους, η οποία ανάλογα με το ειδικό εθνικό καθεστώς που επικρατεί, επιμερίζει το κέντρο βάρους του ενδιαφέροντος τους. Ανάλογα δηλαδή με τη ρυθμιστική διάρθρωση, εννοούμενη ως το αποτέλεσμα της διανομής των ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων και εξουσιών που εξηγήθηκε παραπάνω, πραγματοποιείται και η «παράταξη» των εκπροσώπων των οικονομικών συμφερόντων και επιλέγονται οι κατάλληλες μέθοδοι ενεργοποίησης των διαθέσιμων μέσων τους, προκειμένου να διασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων τους. Η διαφάνεια που διέπει (ή οφείλει να διέπει) τις ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές, προϋποθέτοντας στην λειτουργία της την ανοιχτή επικοινωνία με τους δραστηριοποιούμενους στην αγορά την οποία ρυθμίζει, διευκολύνει την προσβασιμότητα των οργανωμένων συμφερόντων αλλά τροποποιεί τις μεθόδους επίτευξης αυτής προβάλλοντας άλλου τύπου δυσκολίες. Έτσι τα κατά το παρελθόν περισσότερο ή λιγότερο «υπόγεια» δίκτυα συνομιλίας των οικονομικών συμφερόντων³² με το εκτελεστικό, αντικαθίστανται με διαφανή πεδία διαβουλεύσεων, στα οποία όμως η προσβασιμότητα είναι μάλλον επιλεκτική και ελεγχόμενη. Οι εκπρόσωποι συλλογικών ή μεμονωμένων συμφερόντων πρέπει, στην

³² Αν και αυτό εξαρτάται άμεσα από την κορπορατιστική δομή του πολιτικού συστήματος και τις θεσμοθετημένες δυνατότητες εμπλοκής των οικονομικών δρώντων και των εκπροσώπων τους στις διαδικασίες διαμόρφωσης πολιτικών.

προκειμένη περίπτωση, να διασφαλίσουν την συμμετοχή τους σε αυτά και να κατοχυρώσουν μια θέση η οποία να τους εγγυάται κατά το δυνατό μεγαλύτερη επιρροή στην διαμόρφωση των παραγόμενων ρυθμίσεων. Σε καθεστώτα ρύθμισης όπου ο ρόλος του ρυθμιστή είναι ιδιαίτερος ισχυρός, κάτι τέτοιο προϋποθέτει στενή συνεργασία με τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές, κυρίως σε ότι αφορά την διαχείριση και διάθεση της πληροφορίας, η πρόσβαση της οποίας είναι προβληματική δίχως τη συνεργασία των ρυθμιζόμενων ή ορισμένων εξ αυτών. Σε αντίθετη περίπτωση η συνεργασία αυτή προκύπτει ως αντιστάθμισμα των εγγυήσεων που παρέχονται από τη ρυθμιστική αρχή για την τήρηση των όποιων κοινά ή επιλεκτικά εφαρμόσιμων κανόνων μεταξύ των ρυθμιζόμενων και άρα θεμελιώνεται στην αναγνώριση μιας κοινής ζωτικής ανάγκης. Δηλαδή σε συνθήκες όπου οι ρυθμιστικές αρχές ασκούν περισσότερο μια λειτουργία διατήρησης σχετικών ολιγοπωλιακών αγορών και όχι ελεύθερου ανταγωνισμού, η εγγύηση που παρέχεται από το θεσμικό τους ρόλο ταυτίζεται με τον περιορισμό του ενδεχομένου εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης ενός από τα μέρη του ολιγοπωλίου και συνδέεται έμμεσα με την μάλλον αυτονόητη και αναγκαία συνεργασία των μεμονωμένων οικονομικών δρώντων με το φορέα επιβολής και ελέγχου της ρύθμισης.

Σε ότι αφορά την διασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής επιρροής κατά την διαδικασία παραγωγής των σχετικών αποφάσεων, αφού έχει προηγουμένως εξασφαλιστεί η συμμετοχή τους στο δίκτυο των μελών που συσπειρώνονται γύρω από την αρμόδια ρυθμιστική αρχή, προκειμένου να καταλήξουν περισσότερο ή λιγότερο συναινετικά στο τελικό περιεχόμενό της, τα εμπλεκόμενα οικονομικά συμφέροντα υποχρεώνονται σε μια διπολική δράση τόσο απέναντι στον φορέα της ρύθμισης όσο και απέναντι στα έτερα εμπλεκόμενα μέρη. Η μεταξύ των οικονομικών δρώντων απόκλιση και διαφωνία θα περιορίζε σημαντικά την αποτελεσματικότητα τους καθώς θα αποδυνάμωνε την διαπραγματευτική ισχύ τους και θα αποστερούσε το συγκριτικό πλεονέκτημα της συλλογικής εκπροσώπησης και πίεσης. Η δυνατότητα που διαθέτουν οι εκπρόσωποι των οικονομικών συμφερόντων να εγγυηθούν την συμμόρφωση με τις παραγόμενες ρυθμίσεις και την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς αλλά και να οδηγήσουν σε αντίθετη περίπτωση σε τέλμα την υλοποίηση μιας ρυθμιστικής στρατηγικής, βασίζεται στην ικανότητα των οικονομικών δρώντων να προβαίνουν σε μεταξύ τους συνεννοήσεις και να διασφαλίζουν για αυτούς τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη, γεγονός που καθιστά την προώθηση μιας ενιαίας

στρατηγικής από μέρους τους ως προς τις θέσεις του ρυθμιστή μια επιλογή με σημαντικά ποσοστά επιτυχίας. Ο μεταξύ τους υφιστάμενος ανταγωνισμός στην προκειμένη περίπτωση μετατίθεται εκτός του ρυθμιστικού δικτύου που έχει δημιουργηθεί και άρα περισσότερο στο επίπεδο της αυτούσιας παραγωγικής ή εμπορικής δραστηριότητας, αφού προηγουμένως έχουν διασφαλίσει για αυτούς τα μεγαλύτερα δυνατά περιθώρια ευελιξίας και αυτενέργειας (είτε πρόκειται για ολιγοπωλιακά δομημένη αγορά είτε πρόκειται για αγορά με μεγάλο αριθμό ανταγωνιστών) εντός του πλαισίου του ανταγωνισμού που διέπει την αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται, δηλαδή εντός των συνθηκών λειτουργίας της αγοράς που προσδιορίζουν και διασφαλίζουν οι ρυθμιστικές αρχές με τη λειτουργία τους. Στις περιπτώσεις όπου τα μέρη που απαρτίζουν το δίκτυο εμπλεκόμενων δρώντων ταυτίζονται με τα μέρη του ολιγοπωλίου, το επίπεδο του μεταξύ τους ανταγωνισμού διατηρείται εντός του δικτύου και είναι εμφανές στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ οικονομικών συμφερόντων και ρυθμιστή, καταλήγοντας στο να αυξάνουν σημαντικά τόσο τα μετακυλούμενα στον τελικό καταναλωτή κόστη συμμόρφωσης όσο και τη δυσκολία «επιβολής της απαιτούμενης συναίνεσης» προκειμένου να παραχθεί η εκάστοτε ρύθμιση.

Σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από το πώς έχουν αναπροσαρμόσει το ρόλο, τα χαρακτηριστικά και την στρατηγική, τους ρυθμιστές και ρυθμιζόμενοι, το νέο πλαίσιο που διαμορφώνεται μέσα από την επικράτηση του ρυθμιστικού μοντέλου προϋποθέτει νέους περισσότερο απαιτητικούς (σε επίπεδο τεχνικών γνώσεων και διαπραγματευτικών ικανοτήτων), σύνθετους και πλουραλιστικούς μηχανισμούς διασφάλισης και διατήρησης ισορροπίας των δυνάμεων της αγοράς (όπως αυτές αποτυπώνονται τόσο στην διαδικασία παραγωγής και υλοποίησης των τομεακών οικονομικών ρυθμίσεων όσο και στα ίδια τα εμπλεκόμενα σε αυτή μέρη) αυξάνοντας τις τριβές που διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα των παραγόμενων ρυθμίσεων, τουλάχιστον ως προς τους προσδιοριζόμενους στόχους. Επομένως στο βαθμό που η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και η ενίσχυση του ανταγωνισμού έχουν αναδειχτεί ως οι κυρίαρχες προτεραιότητες διασφάλισης επίτευξης της οικονομικής ανάπτυξης, οι ειδικοί όροι που τις διασφαλίζουν προκύπτουν και υποστηρίζονται από τα ίδια τα άμεσα εμπλεκόμενα μέρη, καθώς εντάσσονται στο παίγνιο που της ορίζει άμεσα και εξ αρχής με σαφή προσανατολισμό ως προς αυτή την επιδίωξη. Έτσι ανεξάρτητα από αν και κατά πόσο κανείς μπορεί να ενστερνιστεί την θέση αυτή ως την πλέον

κατάλληλη για την κοινωνική ευημερία, το ρυθμιστικό μοντέλο προτάσσει και επιβάλλει, με σχετική επιτυχία, το δόγμα που θέλει την «αγορά να ρυθμίζεται από τη αγορά με όρους της αγοράς», ως την πλέον εναρμονισμένη με τις νέες παγκοσμιοποιημένες συνθήκες, και άρα αποτελεσματική, πολιτική απόφαση.

Η οικονομική ρύθμιση ως παρεμβάουσα μεταβλητή στη λειτουργία της αγοράς:

Αυτό που εν τέλει σχετικά διαφοροποιείται στην δομή και λειτουργία των αγορών, καθώς επαναπροσδιορίζεται η κατάσταση ισορροπίας μεταξύ κράτους και αγοράς, με την κυριάρχηση του ρυθμιστικού μοντέλου είναι α) η αναγνώριση του ανταγωνισμού ως της κυρίαρχης έννοιας που εγγυάται την εύρυθμη λειτουργία τους, β) ο τομεακός προσδιορισμός των όρων που τον προσδιορίζουν ποιοτικά και γ) η διαρκής κινητικότητα και μεταβλητότητα που διέπει το περιεχόμενο και το αντικείμενο των όρων που τον προσδιορίζουν. Τα δεδομένα αυτά ανεξάρτητα από το αν επιβλήθηκαν από την λειτουργία των αγορών και εν συνεχεία μεταφυτεύτηκαν στον πυρήνα πολιτικών που τα ενσωμάτωσε σε αντίστοιχους θεσμούς και μηχανισμούς διακυβέρνησης ή προέκυψαν μέσα από αμιγώς πολιτικές διαδικασίες και έπειτα διοχετεύτηκαν στην αγορά, συνέβαλάν στο να ενισχυθούν τα χαρακτηριστικά διευρυμένου ανταγωνισμού στην λειτουργία των αγορών και να αναπτύξουν μια περαιτέρω δυναμική στην εκδήλωση δυνάμεων εξισορρόπησης και εξουδετέρωσης. Από τη στιγμή που το κράτος αποσύρεται από το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων του και περιορίζεται στο να προσδιορίζει τα όρια ευελιξίας των ανταγωνιστικών δομών, αυξάνεται ο βαθμός ελευθερίας των οικονομικών δρώντων να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που παρέχει η παγκοσμιοποιημένη οικονομία και να αναπτύξουν νέες μεθόδους και μηχανισμούς αύξησης της κερδοφορίας και επέκτασης των δραστηριοτήτων τους. Στο βαθμό που οι ειδικοί τεχνικοί όροι διεξαγωγής του ανταγωνισμού, (π.χ τυποποίηση, διακίνηση, εμπορία, διασφάλιση ποιότητας, κ.α) αλλά και η δομή των αγορών (ολιγοπώλια, διευρυμένα ολιγοπώλια ή πλήρως ανταγωνιστικές αγορές ελεύθερου ανταγωνισμού) προσδιορίζονται από αρμόδια όργανα που εγγυώνται και διασφαλίζουν την επιβολή τους, οι μηχανισμοί διασφάλισης της σχετικής θέσης στην αγορά και άρα διατήρησης και αύξησης των περιθωρίων κερδοφορίας, επικεντρώνονται σε εξειδικευμένες (highly sophisticated) στρατηγικές προώθησης τεχνολογικών εξελίξεων/βελτιώσεων, διαχείρισης ανθρωπίνων πόρων, εμπορικής

προώθησης, μείωσης του λειτουργικού κόστους και εξουδετέρωσης των πλεονεκτημάτων των έτερων ανταγωνιστών. Έτσι διαμορφώνεται ένα πλαίσιο οικονομικής δραστηριότητας, έντονα κινητικό (τόσο ως προς την ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας όσο και διακίνησης ανθρώπινου δυναμικού αλλά και παραγωγικών και διοικητικών μεθόδων), αποδεσμευμένο από χωρικούς διαχωρισμούς, οι οποίοι στο παρελθόν ήταν κάτι περισσότερο από δεσμευτικοί και απελευθερωμένο πλέον, σε μεγάλο βαθμό, από στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προέρχονταν (ή αποδίδονταν περισσότερο ή λιγότερο δικαιολογημένα σε αυτό) από το ειδικό καθεστώς λειτουργίας των κρατικών παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων³³ και παρεμβάσεων αλλά και από την σχετική απροσδιοριστία, γενικότητα και χρονική δυστοκία με την οποία ήταν συνδεδεμένη η προηγούμενη μορφή κρατικής παρέμβασης στην οικονομία.

Η αγορά επομένως, ως η κυρίαρχη συλλογικότητα που εσωτερικεύει ρυθμιστές και ρυθμιζόμενους, αλλά και προσδιορίζεται από αυτούς, αναγνωρίζεται στον πυρήνα της ευρύτερης πολιτικής και οικονομικής θεωρητικής της ρύθμισης και αποτελεί την κυρίαρχη έννοια από την οποία αντλούνται και νοηματοδοτούνται τα προτάγματα και τα περιεχόμενά εντός και γύρω από αυτή. Η αναγνώριση του πυρηνικού χαρακτήρα της αγοράς, στην μεταξύ αυτής και του κράτους σχέσης αλληλεξάρτησης, παρότι δεν αναιρεί την μεταξύ τους αμοιβαιότητα, εν τούτοις επιβεβαιώνει και μετουσιώνει σε πράξη την ευρύτερη πολιτική συμφωνία που πραγματοποιήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 80, και επισφραγίστηκε προοδευτικά με την έκρηξη του κύματος οικονομικών μεταρρυθμίσεων και την επικράτηση νεοφιλελεύθερων πολιτικών και κυβερνήσεων παγκοσμίως. Οι νέες δομές που δημιουργήθηκαν, αλλά και οι μεταβολές που συντελέστηκαν στις ήδη υπάρχουσες, τόσο σε ρυθμιζόμενους και ρυθμιστές όσο και στην ίδια την οργάνωση και λειτουργία της αγοράς παρότι διατηρούν τις θεμελιώσεις εξαρτήσεις και αναφορές τους, διαμόρφωσαν ένα νέο διευρυμένο ανταγωνιστικό πρότυπο, στο επίκεντρο του οποίου αναγνωρίζονται «η επιχείρηση» και «οι δυνατότητες» ανάπτυξης επιχειρηματικής δράσης. Οι παραγόμενες ρυθμίσεις, είτε προσδιορίζουν τους όρους του ανταγωνισμού σε ήδη θεμελιωμένες και λειτουργικές αγορές, είτε δημιουργούν νέες αγορές μέσα από

³³ Wilks. S, (1997), Conservative Governments and the Economy: 1979-97, Political Studies (1997), XLV, pp 689-703. ...The state is no longer a direct participant –it does not own industry, negotiate incomes policy or undertake training– but it does establish a framework of regulation which ensures that the same functions will be provided by private actors operating within a market.

εκτεταμένα προγράμματα απορύθμισης, εκδηλώνουν ένα σαφή προσανατολισμό προς περιεχόμενα και όρια τα οποία διασφαλίζουν κατά το δυνατό μεγαλύτερα περιθώρια ευελιξίας για τις επιχειρήσεις και κατά το δυνατό μεγαλύτερες προοπτικές ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας και κερδοφορίας. Η επιχείρηση ως θεμελιώδες συστατικό της αγοράς και κυρίαρχος φορέας προώθησης του ανταγωνισμού (η έννοια του οποίου αναγνωρίζεται ως η απόλυτη συνθήκη εξισορρόπησης των δυνάμεων της αγοράς) τοποθετείται στο επίκεντρο του προγραμματισμού της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία και διαμορφώνει ένα πλαίσιο διασφάλισης διευρυμένου και έντονου ανταγωνισμού, τόσο σε επίπεδο εθνικών οικονομιών, όσο και σε επίπεδο διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Θα μπορούσε στην προκειμένη περίπτωση κανείς να υποστηρίξει ότι το αντικείμενο της διεθνούς ανταγωνιστικότητας , σε επίπεδο κρατών και αντίστοιχων οικονομικών μεγεθών, έχει ταυτιστεί με την παροχή των πλέον ευνοϊκών όρων επιχειρηματικής δραστηριότητας και διασφάλισης της κερδοφορίας των σε παγκόσμιο επίπεδο δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων και άρα στην εγκαθίδρυση των πλέον ευνοϊκών για αυτές ρυθμιστικών καθεστώτων.

Πως όμως εκδηλώνεται το ρυθμιστικό φαινόμενο στη χώρα μας; Μπορεί να υποστηριχθεί ότι έχει πράγματι συντελεστεί μια τέτοιου είδους μετάβαση στον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα από τους κρατικούς λειτουργούς; Ποιες οι ειδικές συνθήκες που εμποδίζουν ή ευνοούν μια τέτοιου είδους μεταβολή στην μορφή της κρατικής παρέμβασης; Ποιοι οι στόχοι και οι ανασχέσεις με την οποία είναι συνδεδεμένη; Ποιες οι δυνατότητες και τα περιθώρια ευελιξίας προκειμένου να δημιουργηθεί ένα εθνικό ρυθμιστικό πρότυπο; Ποιες είναι οι δεσμεύσεις που αποστερούν από την χώρα μας μια τέτοια δυνατότητα και από πού πηγάζουν, ...αν πράγματι υπήρχε μια τέτοια πρόθεση; Ποιοι οι ορατοί και υπόρρητοι μετασχηματισμοί που συντελέστηκαν στους εθνικούς ρυθμιστές και ρυθμιζόμενους στα πλαίσια της επικράτησης του ρυθμιστικού προτύπου στην Ευρώπη; Τα ερωτήματα αυτά προκύπτουν καθώς έχει ολοκληρωθεί η σχετική πρωτοβάθμια προσέγγιση με την ευρύτερη προβληματική γύρω από την οικονομική ρύθμιση, και αναζητώνται ,πλέον, σε ένα επόμενο ερευνητικό στάδιο (όπως είναι μάλλον επόμενο) αντιστοιχίσεις , αποκλίσεις και νέες διαστάσεις από τα προτάγματα και τις έννοιες που έχουν διατυπωθεί , μέσα από τα πραγματικά εμπειρικά δεδομένα των εθνικών εκδοχών τους και τις διάφορες περιπτωσιολογικές μελέτες που μπορούν να οργανωθούν. Η συγκεκριμένη περιπτωσιολογική μελέτη που ακολουθεί

αποτυπώνει μια πρώτη απόπειρα μερικής αναζήτησης απαντήσεων στα παραπάνω ερωτήματα, με επίκεντρο την ελληνική αγορά πετρελαιοειδών, καθώς αναγνωρίζεται η καίρια σημασία του κλάδου στην εγχώρια οικονομία και εκτιμάται ότι τα εμπειρικά στοιχεία που προκύπτουν μπορούν να αναδείξουν και να τεκμηριώσουν, αν όχι ολοκληρωμένες απαντήσεις, τουλάχιστον χρήσιμες ενδείξεις για μελλοντική περαιτέρω επεξεργασία.

Κεφάλαιο 2. Η περίπτωση της αγοράς πετρελαιοειδών στην Ελλάδα.

Από τη διεθνή στην εγχώρια εμπειρία.

Το αν και κατά πόσο η ελληνική οικονομία λειτουργεί υπό κάποιο συγκεκριμένο, έστω και συχνά μεταβαλλόμενο, καθεστώς μεσομακροχρόνιου σχεδιασμού και επί της ουσίας ο συγκεκριμένος πυρήνας περιεχόμενο αυτού, έχει αποτελέσει και εξακολουθεί να αποτελεί θεμελιώδες ερώτημα στις όποιες περιπτωσιολογικές ή συγκριτικές μελέτες σχετίζονται με την ελληνική περίπτωση και τα φαινόμενα που προσδιορίζουν την ελληνική πολιτικοοικονομική και ευρύτερα κοινωνική πραγματικότητα. Ιδίως σε ότι αφορά τον κύριο άξονα των ζητημάτων που άπτονται της διάρθρωσης και ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας και των ευρύτερων επιπτώσεων τους, σε σχέση και συνάρτηση με τις πολιτικές συνθήκες και συγκυρίες που επικρατούν, το μακροοικονομικό υπόδειγμα που ακολουθήθηκε ή ακολουθείται εντοπίζεται περισσότερο ή λιγότερο άμεσα στον μεθοδολογικό άξονα των ερωτημάτων που συγκροτούν τις αντίστοιχες έρευνες και αναλύσεις καθώς και στα επιχειρήματα που διατυπώνονται. Οι διευκρινήσεις που παρέχονται για το μεσομακροχρόνιο οικονομικό σχεδιασμό και κυρίως για τις προτεινόμενες και τελικά υλοποιούμενες πολιτικές επίτευξης του, διαμορφώνουν μια χρήσιμη βάση δεδομένων προκειμένου να αναδυθούν, ανά περίπτωση, διαφωτιστικοί πυρήνες αλληλεπιδράσεων ή ακόμη και να προκύψουν τα ζητούμενα συμπεράσματα, διαπιστώσεις και προβλέψεις. Στο βαθμό που η μεταβλητή αυτή (παρεμβάλουσα ή εξαρτημένη ανάλογα με το προς εξέταση φαινόμενο) αποτυπώνει ένα σύνολο παραγόντων που επιδρούν τόσο στον προσδιορισμό και την ιεράρχηση προτεραιοτήτων όσο και στις τελικά εκπονούμενες πολιτικές ή στις στρατηγικές διαχείρισης των εκάστοτε κρίσεων, εντός ενός πλαισίου αλληλεπίδρασης με ευρύτερους πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες, αποτυπώνονται ταυτόχρονα

ενδιαφέροντα και θεμελιώδη στοιχεία για την υφιστάμενη σχέση κράτους αγοράς και τη μορφή διακυβέρνησης από την οποία πηγάζει.

Στην προκειμένη περίπτωση αποδεχόμενοι την θέση στην οποία η οικονομική ρύθμιση περιγράφει μια συγκεκριμένη μορφή κρατικής παρέμβασης προκείμενου να διατηρεί η σχετική κατάσταση εξισορρόπησης στη μεταξύ κράτους και αγοράς σχέση ισορροπίας, η οποιαδήποτε απόπειρα διαπραγμάτευσης των ζητημάτων που απασχολούν την διεθνή προβληματική περί Οικονομικής Ρύθμισης και την ενδεχόμενη ανάδυση ενός Ρυθμιστικού κράτους, προσανατολισμένα στην ελληνική εμπειρία, θα προϋπόθετε μια προηγούμενη λεπτομερής και εκτεταμένη καταγραφή των πραγματικών δεδομένων που έχουν συντελεστεί στην ελληνική οικονομία, η οποία και θα αναδείκνυε με σαφήνεια και πολιτικά τεκμήρια την εθνική στρατηγική που ακολουθήθηκε και τις αποκλίσεις της. Προκείμενου να διατυπωθούν επομένως οι σχετικές ταυτίσεις, επιβεβαιώσεις, αποκλίσεις ή αντιφάσεις της ελληνικής εμπειρίας με την διεθνώς καταγεγραμμένη θεωρητική και αντίστοιχη εμπειρία των διάφορων ρυθμιστικών προτύπων, οφείλει να εκπονηθεί μια συστηματική έρευνα με επίκεντρο την περισσότερο ή λιγότερο άμεση ή έμμεση παρέμβαση του κράτους στους διάφορους κλάδους της οικονομίας, την ανταπόκριση των οικονομικών δρώντων ως προς αυτή και την τελική εσωτερίκευση της μεταξύ τους διάδρασης στην οργάνωση και λειτουργία της αγοράς. Τα συμπεράσματα ενός τέτοιου εγχειρήματος θα συνέβαλαν στην τελική αποτύπωση των μεσομακροχρόνιων εθνικών στόχων – και άρα του μακροοικονομικού προτύπου που εφαρμόζεται – , θα παρείχαν τα απαραίτητα τεκμήρια που θα υποστήριζαν ή θα απέρριπταν μια θέση περί εθνικού ρυθμιστικού προτύπου, και θα προσδιόριζαν το περιεχόμενό του.

Η περιπτωσιολογική μελέτη που ακολουθεί, με επίκεντρο την ελληνική αγορά πετρελαιοειδών , φιλοδοξεί να συμβάλει στο εγχείρημα αυτό³⁴, αναγνωρίζοντας στο μέγεθος, (καθώς καλύπτει το 25% του συνολικού κύκλου εργασιών του εμπορίου³⁵)

³⁴ Το οποίο υλοποιείται σταδιακά με τη δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων και τη δημοσίευση αναλύσεων σχετικών τομεακών και κλαδικών ερευνών .

³⁵ Μπίκος, Π. Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα. IOBE. Μονάδα Βιομηχανικής Κλαδικής Έρευνας και Ενημέρωσης. Αθήνα 1995.

...Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών αποτελεί τον κυριότερο κλάδο του συνόλου των εμπορικών δραστηριοτήτων της Ελλάδος. Καλύπτει ποσοστό μεγαλύτερο του 25% από το συνολικό κύκλο εργασιών του εμπορίου , ενώ στην αντίστοιχη κατάταξη των εταιριών εμπορίας οι εταιρείες πετρελαιοειδών καταλαμβάνουν τις πρώτες τέσσερις θέσεις και όλες οι εταιρείες του κλάδου , πλην τριών ,είναι μέσα στις πρώτες 50 εμπορικές εταιρείες.

αλλά και στις ειδικές συνθήκες συγκρότησης και λειτουργίας του κλάδου, ενισχυμένες δυνατότητες εξεύρεσης απαντήσεων στα σχετικά ερωτήματα και άντλησης γενικεύσιμων συμπερασμάτων. Οι διάφορες μορφές κρατικής παρέμβασης (ή η απουσία τους) στον ευρύτερο κλάδο των πετρελαιοειδών και το περιεχόμενό τους, οι παγιωμένες δομές συμφερόντων και οι σχέσεις τους, τόσο μεταξύ των ίδιων των δραστηριοποιούμενων όσο και με τους εκπροσώπους της πολιτικής εξουσίας, αλλά και τα ίδια τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ένστικτα που έχουν αναπτύξει οι επιμέρους αγορές, καθώς ανταποκρίνονται στις εγχώριες και διεθνείς συγκυρίες, συγκροτούν το ερευνητικό πεδίο της συγγραφής που ακολουθεί καθώς επεξεργάζεται το ζήτημα ...της αγοράς, των συμφερόντων και της ρύθμισης...στην ελληνική περίπτωση. Υπακούοντας στην ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο πρώτο μέρος της συγκεκριμένης καταγραφής οι « ρυθμιστές» , οι «ρυθμιζόμενοι» και η «αγορά» αποτελούν τους κύριους μεθοδολογικούς άξονες της ανάλυσης που ακολουθεί και συνθέτουν το τρισδιάστατο πρίσμα μέσα από το οποίο προσεγγίζεται η διάρθρωση , λειτουργία και μεταβολή του ευρύτερου κλάδου των πετρελαιοειδών για τη χρονική περίοδο από το 1985 έως και σήμερα .

Η παγκόσμια ενεργειακή εξάρτηση του πετρελαίου και τα όρια ευελιξίας των μη πετρελαιοπαραγωγικών οικονομιών.

Η επίδραση της τιμής του αργού πετρελαίου στους οικονομικούς δείκτες, στην οικονομική και κοινωνική ευημερία και ευρύτερα στην παγκόσμια κατάσταση διατήρησης ισορροπίας, επιβεβαιώνεται από μια σειρά από πολικοοικονομικά και ευρύτερα κοινωνικά φαινόμενα που κλυδωνίζονται ,περισσότερο ή λιγότερο άμεσα, αλλά σοβαρότατα, από τις όποιες μεταβολές της. Οι διεθνείς και περιφερειακές διαστάσεις, επιπτώσεις , προοπτικές και εκτιμήσεις της ενεργειακής εξάρτησης του πετρελαίου έχουν αποτελέσει και εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο διεξοδικών διεπιστημονικών ερευνών και αναλύσεων και ακόμη περισσότερο έντονων πολιτικών διαβουλεύσεων, αντιπαραθέσεων και συμμαχιών. Η κατοχή και διαχείριση των κοιτασμάτων πετρελαίου ορίζει σε μεγάλο βαθμό το γεωπολιτικό σύστημα και προσδιορίζει με μεγάλη ακρίβεια τις σχετικές δυνατότητες ανάπτυξης των εθνικών οικονομιών, διατηρώντας το προβάδισμα για τα πλουτοπαραγωγικά κράτη. Όπως είναι μάλλον αυτονόητο ο βαθμός αλληλεπίδρασης των μεταβλητών που προσδιορίζουν τις διακυμάνσεις στην τιμή του πετρελαίου σε μη

πετρεαλαιοπαραγωγικές οικονομίες, των οποίων η βιομηχανική παραγωγή, ο κλάδος των μεταφορών, αλλά και μεγάλο μέρος της ιδιωτικής κατανάλωσης στηρίζεται στη χρήση του πετρελαίου και των προϊόντων του, τις καθιστά αυτομάτως περισσότερο ευαίσθητες στις όποιες διακυμάνσεις τους, ενώ περιορίζει το βαθμό ελευθερίας των εθνικών κυβερνήσεων στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής και την εφαρμογή των μακροοικονομικών στόχων. Στην προκειμένη περίπτωση καθώς μεταβάλλεται (περισσότερο ή λιγότερο ορθόδοξα) η τιμή του πετρελαίου οι αντίστοιχες μεταβολές που συντελούνται στα προσδιοριστικά μεγέθη της προσφοράς αλλά και της κατανάλωσης, ως αποτέλεσμα μιας επακόλουθης αύξησης του κόστους παραγωγής, ταυτίζουν την τιμή του πετρελαίου με μια παρεμβάουσα μεταβλητή ιδιαίτεως ικανή να διαταράξει αρνητικά τη δημοσιονομική πολιτική και ταυτόχρονα ιδιαίτεως ευαίσθητη σε εξωτερικά ερεθίσματα, περιορισμένης προσβασιμότητας σε εθνικούς μηχανισμούς ελέγχου και διασφάλισης ισορροπίας.

Η ελληνική οικονομία καθώς περιλαμβάνεται στην κατηγορία αυτών των μη πετρελαιοπαραγωγικών κρατών, παρότι έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν αποτυχημένες απόπειρες διερεύνησης της δυνατότητας εξόρυξης πετρελαίου στην χώρα, αναγνωρίζεται εξίσου ευεπηρέαστη από τις διεθνείς μεταβολές της τιμής του πετρελαίου και τις σχετιζόμενες με αυτή συγκυρίες, παρόλο που η καταλυτική επίδραση στην διάρθρωση της οικονομίας, όπως αποδεικνύεται παρακάτω, αναγνωρίζεται να συντελείται με μεγαλύτερη ένταση περισσότερο στην εγχώρια αγορά πετρελαίου και στις συνθήκες που διαμορφώνουν τις μετά την εισαγωγή του τιμές των διαφόρων προϊόντων του και τον ,μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο, ανταγωνισμό. Καθώς τα επίπεδα τιμών του αργού πετρελαίου ανά βαρέλι στην παγκόσμια αγορά προσδιορίζονται –στην απλούστερη διατύπωση– από διεθνείς μηχανισμούς προσφοράς και ζήτησης ,ελαχιστοποιώντας τις δυνατότητες των εθνικών οικονομικών μηχανισμών και εκπροσώπων σε μια επί της ουσίας παρέμβασης σε αυτές, το πραγματικό αντικείμενο άσκησης πολιτικής ελέγχου των διακυμάνσεων της συγκεκριμένης παρεμβάουσας μεταβλητής στην εθνική οικονομία σχετίζεται με τον προσδιορισμό των τιμών των υποπροϊόντων του πετρελαίου ή των όρων του ανταγωνισμού που τις προσδιορίζουν σε κάθε ένα από τα διαδοχικά στάδια επεξεργασίας του, τα οποία συντελούνται αποκλειστικά στο εσωτερικό της χώρας. Στην προκειμένη περίπτωση οι συνθήκες, ο χαρακτήρας και το επίπεδο του ανταγωνισμού κατά την διύλιση, μεταφορά, εμπορία και το λιανικό

εμπόριο, που προσδιορίζουν και την τιμή των αντίστοιχων υποπροϊόντων στην εγχώρια πετρελαϊκή αλυσίδα, αποτελούν τους πυρήνες ερεθισμάτων ως προς τις ευρύτερες εγχώριες οικονομικές συγκυρίες και αλληλεπιδράσεις και άρα το αντικείμενο της μεγαλύτερης ή μικρότερης κρατικής παρέμβασης και ελέγχου. Έτσι ενώ οι διάφορες μεταβολές και κρίσεις στις παγκόσμιες συνθήκες και συγκυρίες που επιδρούν στους προσδιοριστικούς παράγοντες των αποθεμάτων και της τιμής του πετρελαίου πυροδοτούν γενικευμένες και εγκάρσιες αλληλεπιδράσεις στη παγκόσμια οικονομία συγκεντρώνουν σταθερό ενδιαφέρον των εθνικών οικονομικών επιτελείων, σε αντίθεση με τις αντίστοιχες συνθήκες που επικρατούν και τις μεταβολές που προκύπτουν στο εσωτερικό πετρελαϊκό κύκλωμα, οι οποίες ενώ δεν μπορούν εξ ορισμού να έχουν την ίδια διεθνή εμβέλεια, εντούτοις εμφανίζονται να παράγουν περισσότερο άμεσες αλληλεπιδράσεις στην εθνική οικονομία και άρα να συγκεντρώνουν αισθητά μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τους αρμόδιους παράγοντες άσκησης οικονομικής πολιτικής. Η αρχική αντίφαση επομένως που διατυπώνεται στη μεταξύ της διεθνούς και εσωτερικής διάστασης της επίδρασης του πετρελαίου και του επίκεντρου ενδιαφέροντος των κρατικών παρεμβάσεων, σε μη πετρελαιοπαραγωγικές οικονομίες, όπως η ελληνική, καθίσταται εν τέλει ανυπόστατη ενώ μάλλον περιγράφει την φυσική κατάσταση, καθώς το επιβεβαιώνουν τόσο ο αντίκτυπος των επιπτώσεών τους στην εθνική οικονομία όσο και τα ενισχυμένα περιθώρια παρέμβασης των κρατικών λειτουργιών ως προς τον επιμερισμό και την ελαχιστοποίησή τους.

Μερικά εισαγωγικά περί των προϊόντων πετρελαίου και τις επιμέρους αγορές.

Προκειμένου να προχωρήσουμε στην επεξεργασία των διαστάσεων που έχουμε θέσει παραπάνω ως άξονες διερεύνησης της βασιμότητας μιας υπαρκτής ή μεθοδευόμενης εθνικής στρατηγικής οικονομικής ρύθμισης, με επίκεντρο την ελληνική αγορά πετρελαιοειδών, κρίνεται χρήσιμο να διατυπωθούν ορισμένες γενικές πληροφορίες σχετικά με την βιομηχανία του πετρελαίου και τα γενικά χαρακτηριστικά των προϊόντων και υποπροϊόντων που παράγονται και διακινούνται στις αντίστοιχες αγορές. Σε κάθε περίπτωση η οποιασδήποτε ερευνητική ενασχόληση επικεντρωμένη στις διαστάσεις τόσο αυτούσιας της αγοράς πετρελαίου και των προϊόντων του, όσο

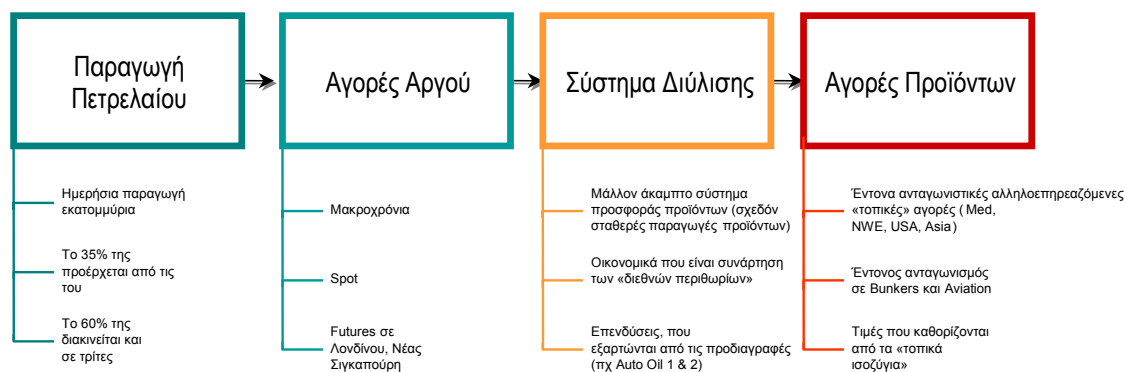
και των συνδεδεμένων με αυτή συμπληρωματικών αγορών³⁶, που αναπτύσσονται προκειμένου να πραγματοποιήσουν λοιπές βοηθητικές εργασίες, προϋποθέτει μια στοιχειώδη γνώση του συστήματος παραγωγής, διύλισης και εμπορίας του πετρελαίου, η οποία και υποδεικνύει τους απαραίτητους μεθοδολογικούς χωρισμούς που διευκολύνουν τον επιμερισμό του ερευνητικού πεδίου και τους τομεακούς πυρήνες αναζήτησης τεκμηρίων και συμπερασμάτων. Οι συνθήκες που επικρατούν άλλωστε σε κάθε μια από τις διαφορετικές φάσεις της βιομηχανίας του πετρελαίου και οι μεταβλητές που επενεργούν σε αυτές, ποικίλουν σε τέτοια έκταση και βάθος ώστε μια μη αυστηρά στοχευμένη ανάλυση θα αύξανε τις πιθανότητες εξαγωγής περισσότερο ή λιγότερο λανθασμένων συμπερασμάτων. Στην παρούσα περιπτώσιολογική μελέτη μια σχετική σφαιρική γνώση της αλυσίδας παραγωγής του πετρελαίου υποδηλώνει τα δεδομένα περιορισμένα όρια της κρατικής παρέμβασης στο μεγαλύτερο μέρος της ροής της (σε μια μη πετρελαιοπαραγωγική χώρα) και τα διευρυμένα περιθώρια ευελιξίας της αντίστοιχης παρέμβασης στην διαμόρφωση της εσωτερικής λειτουργίας της εγχώριας αγοράς, η σημαντικότητα της οποίας άλλωστε είναι επιβεβλημένη λόγω του πυρηνικού χαρακτήρα της στο σύστημα αλληλεπιδράσεων που διασφαλίζει την ευρύτερη οικονομική και κοινωνική ευημερία στη χώρα. Η ίδια αυτή ιδιαιτερότητα, που προκύπτει από τους τεχνικούς όρους επεξεργασίας του προϊόντος, συναινεί μεταξύ άλλων ως προς την αυξημένη ρυθμιστική διαφορική πυκνότητα που διέπει την εγχώρια αγορά πετρελαιοειδών και όπως παρουσιάζεται παρακάτω καταλήγει όχι μόνο στον επιμέρους διαχωρισμό της αλλά, και σε ότι μας αφορά, στο να ενεργοποιούνται επί της ουσίας διακριτές ρυθμιστικές μέθοδοι προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρύτερη λειτουργία του συστήματος και των άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένων με αυτό στοχεύσεων³⁷.

Στην προκειμένη περίπτωση ο βασικός διαχωρισμός που διέπει τον κλάδο πετρελαίου σχετίζεται με τα διάφορα ενδιάμεσα στάδια που προηγούνται και έπονται

³⁶ Ενδεικτικά ,αγορές που αναπτύσσονται συμπληρωματικά ως προς την αυτούσια αγορά πετρελαίου και εμπορευματοποιούν βοηθητικές λειτουργίες των Upstream και Downstream φάσεων της βιομηχανίας του πετρελαίου αποτελούν οι : αγορές διακίνησης αργού πετρελαίου με δεξαμενόπλοια (Marine) και πετρελαιοαγωγούς Pipelines, οι αγορές μεταφοράς και διανομής (distribution) των πετρελαιοειδών με φορτηγίδες ή βυτιοφόρα οχήματα (Tank Cars , Tank Trucks) κ.α. Συμπληρωματικές αγορές αποτελούν εξίσου οι τομείς εμπορικής ή παραγωγικής δραστηριότητας που αναπτύσσουν οι δραστηριοποιούμενες στον κλάδο εταιρείες και σχετίζονται με τς παράπλευρες πρώτες ύλες του φυσικού αερίου, των πετροχημικών , του άνθρακα, των μετάλλων κ.α αλλά και υποπροϊόντα όπως τα λιπαντικά κ.α

³⁷ Εκτενείς αναφορά και τεκμήρια ακολουθούν.

αντίστοιχα της έρευνας και εξόρυξης του πετρελαίου και ως εκ τούτου διαχωρίζονται α)στις διαδικασίες έρευνας για την ανεύρεση υδρογονανθράκων (πετρέλαιο και φυσικό αέριο) και παραγωγής αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου αντίστοιχα (Upstream Operations) και β) στις διαδικασίες που έπονται της εξόρυξης (Downstream Operations), οι οποίες περιλαμβάνουν την διύλιση (Refining) και την εμπορία (Marketing) του αργού πετρελαίου και των υποπροϊόντων του αντίστοιχα. Οι διάφορες διαδικασίες διακίνησης του αργού πετρελαίου με δεξαμενόπλοια (Marine) ή πετρελαιοαγωγούς (Pipelines) και οι αντίστοιχες διακίνησης/διανομής των πετρελαιοειδών με φορτηγίδες ή βυτιοφόρα οχήματα(Tank Cars ή Tank Trucks) αναγνωρίζονται ως βοηθητικές δραστηριότητες, οι οποίες μαζί με τις παράπλευρες δραστηριότητες που σχετίζονται με την εξόρυξη και εμπορία φυσικού αερίου, πετροχημικών , άνθρακα , μετάλλων κ.α, ολοκληρώνουν τους βασικούς άξονες διαχωρισμού της βιομηχανίας του πετρελαίου.

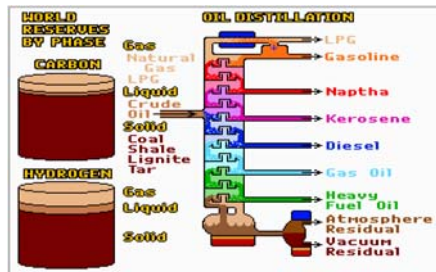
Πηγή: Έρευνα της επιχείρησης Ελληνικά Πετρέλαια με τίτλο «Αγορά Πετρελαιοειδών». 10 Μαΐου 2004.

Όπως μπορεί κανείς να συμπεράνει παρατηρώντας την παραπάνω διαγραμματική απεικόνιση αλλά και τα ενδεικτικά στοιχεία που περιέχονται στο παράρτημα 1 αναφορικά με την χωρική κατανομή των παραγόμενων ποσοτήτων πετρελαίου, τις παγκόσμια δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις διαχείρισης των κοιτασμάτων πετρελαίου κ.α αντιλαμβάνεται ότι τα περιθώρια επί της ουσίας ανάμιξης εγχώριων οικονομικών δρώντων , μη πετρελαιοπαραγωγικών κρατών όπως η χώρα μας, στο μάλλον κλειστό δίκτυο που διαχειρίζεται την παγκόσμια αλυσίδα παραγωγής και

διακίνησης του πετρελαίου, είναι κάτι περισσότερο από μηδαμινά. Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος, στην προκειμένη περίπτωση, για τους αρμόδιους κυβερνητικούς αξιωματούχους αλλά και τους δραστηριοποιούμενους στον κλάδο του πετρελαίου εστιάζεται, όπως είναι μάλλον ντετερμινιστικά προσδιορισμένο από τις παγκόσμιες «κανονικές συνθήκες», στην εγχώρια αγορά και άρα στον τομέα της εμπορίας υποπροϊόντων του πετρελαίου, όπως αυτός πλαισιώνεται και από τις βοηθητικές λειτουργίες που τον εξυπηρετούν³⁸.

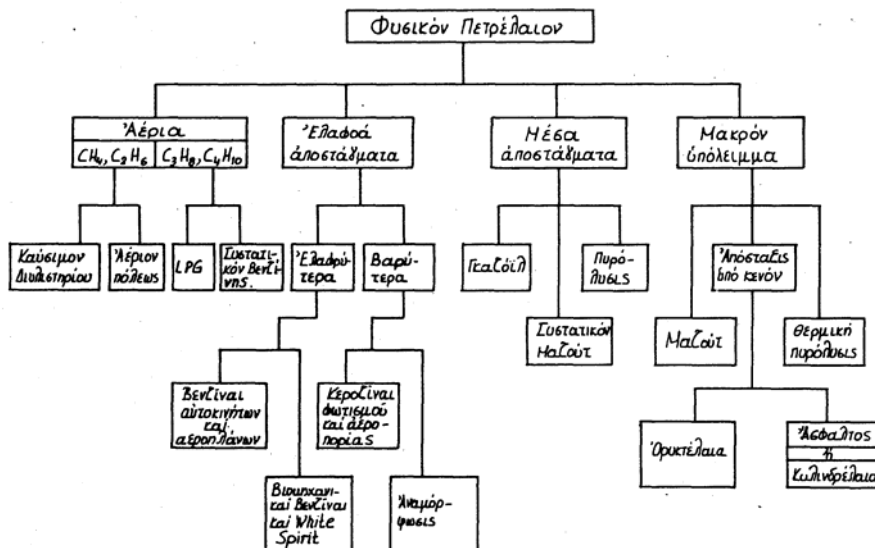
Το στοιχεία που συγκροτούν το εμπορικό αντικείμενο των επιμέρους αγορών του εγχώριου κλάδου του πετρελαίου, στην προκειμένη περίπτωση, σχετίζονται με τα μετά τη δύλιση υποπροϊόντα του πετρελαίου, για τα οποία παρατίθενται ενδεικτικές περιγραφές. Σχηματικά τα προϊόντα του πετρελαίου μετά τη δύλιση αποτυπώνονται ως εξής:

The Refining Process

- Distilling column separates crude into fractions based on b.p.
- A column can separate ~25,000 barrels/day

Σχηματικό διάγραμμα δύλισης πετρελαίου

³⁸ Κυρ

Πηγή: Διαλέξεις του καθηγητή Ν.Πασαδάκη (Λέκτορα του Πολυτεχνείου Κρήτης) στο τμήμα Μηχανικών Ορυκτών Πόρων για το Μάθημα 5^ο εξαμήνου «Φυσικοχημικός Χαρακτηρισμός ενεργειακών πρώτων υλών»

Έτσι οι βασικές κατηγορίες προϊόντων του αργού πετρελαίου, στις οποίες κατατάσσονται σύμφωνα με τα κοινά χαρακτηριστικά αλλά τις διαφορετικές ιδιότητες τους το σύνολο των υποπροϊόντων του πετρελαίου, διακρίνονται στα:

- 1) Υγραέρια
 - i) Βουτάνιο,
 - ii) Μείγμα υγραερίου (80% βουτάνιο και 20% προπάνιο)
- 2) Βενζίνες
 - i) Απλή*
 - ii) Βενζίνη σούπερ *
 - iii) Αμόλυβδη βενζίνη
 - iv) Σούπερ αμόλυβδη ή με άλλες ονομασίες
- 3) Κηροζίνη και Φωτιστικό πετρέλαιο
 - i) Κηροζίνη τύπου JA-1 και ATF-A1
 - ii) Φωτιστικό πετρέλαιο
- 4) Πετρέλαια Εσωτερικής Καύσεως
Diesel
Marine Gas Oil
- 5) Πετρέλαια Εξωτερικής Καύσεως
Μαζούτ Νο 1 χαμηλού και υψηλού θείου,
Μαζούτ Νο 2 χαμηλού και υψηλού θείου
- 6) Ασφαλτοι
- 7) Λιπαντικά

*:έχουν αποσυρθεί από το εμπόριο

Ενδεικτικά αναφορικά με τα ειδικά χαρακτηριστικά³⁹ και τη χρήση τους σημειώνονται τα παρακάτω:

1)Υγραέρια: Αναφερόμαστε κυρίως στο προπάνιο, το οποίο είναι ελαφρύτερο και απαιτεί, για τη διατήρηση του σε υγρή κατάσταση και τη μεταφορά του, υψηλότερη πίεση, το βουτάνιο το οποίο είναι βαρύτερο και το μείγμα υγραερίου (80% βουτάνιο και 20 % προπάνιο) το οποίο απαιτεί ενδιάμεση πίεση. Χρησιμοποιούνται κυρίως για οικιακή χρήση ενώ το προπάνιο χρησιμοποιείται και στη βιομηχανία, σαν καύσιμο υψηλής καθαρότητας.

2)Βενζίνες: Αναφερόμαστε στους διάφορους τύπους βενζίνης που χρησιμοποιούνται για την κίνηση βενζινοκίνητων οχημάτων και προσδιορίζονται από την αντικροτική τους ικανότητα (αριθμός οκτανίων) και την περιεκτικότητα σε μόλυβδο που περιέχεται στα αντικροτικά πρόσθετα (γραμμάρια μολύβδου ανά λίτρο). Διακρίνονται σε: βενζίνη σούπερ 96 οκτανίων με μέγιστη περιεκτικότητα σε μόλυβδο 0,15g/l , απλή βενζίνη 90 οκτανίων και 0,40 g/l μόλυβδο (οι οποίες όμως έχουν καταργηθεί) , απλή αμόλυβδη 96 οκτανίων ,και αμόλυβδη 98 οκτανίων (οι οποία πωλείται με διαφορετική επωνυμία στην αγορά ανάλογα με την εταιρεία που την προμηθεύει)

3)Κηροζίνη και Φωτιστικό πετρέλαιο:Αναφερόμαστε κυρίως στην κηροζίνη η οποία χρησιμοποιείται ως καύσιμο στην πολιτική (JA-1 ή ATF-A1) και πολεμική αεροπορία, ενώ οι υποκατηγορίες τους ποικίλουν ανάλογα με τον κινητήρα των αεροσκαφών. Το φωτιστικό πετρέλαιο, το οποίο χρησιμοποιείται σε όλο και περισσότερο φθίνουσες ποσότητες, έχει περίπου την ίδια σύνθεση με την κηροζίνη τύπου JA-1 και η χρήση του συνδέεται , (κατά το παρελθόν εντονότερα) με την θέρμανση και το φωτισμό.

4)Πετρέλαιο εσωτερικής καύσεως: Αναφερόμαστε στο πετρέλαιο θέρμανσης και στο πετρέλαιο κίνησης. Αποτελούν απόσταγμα αργού πετρελαίου με μέγιστη περιεκτικότητα σε θείο 0,1% για το πετρέλαιο θέρμανσης και 0,05% για το πετρέλαιο

³⁹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις ιδιότητες, τα χαρακτηριστικά και τις ειδικές προδιαγραφές των συγκεκριμένων προϊόντων και υποπροϊόντων πετρελαίου στην Ε.Ε μπορεί κανείς να επισκεφτεί το επίσημο site της Ένωσης.

κίνησης⁴⁰ και χρησιμοποιούνται αντίστοιχα για τις μεταφορές, την οικιακή θέρμανση και τη θέρμανση δημοσίων χώρων.κ.α⁴¹. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και το Marine Gas Oil , με 1% περιεκτικότητα σε θείο, που χρησιμοποιείται για τον εφοδιασμό συγκεκριμένων τύπων πλοίων.

5)Πετρέλαια εξωτερικής καύσης: Αναφερόμαστε στις συγκεκριμένες ποιότητες Μαζούτ Νο1(λεπτόρρευστο, ιξώδους 1500 Redwood) και Νο 3 (όχι λεπτόρρευστο , ιξώδους 3500 Redwood), που διατίθενται στην ελληνική αγορά και χρησιμοποιούνται σχεδόν αποκλειστικά στη βιομηχανική παραγωγή για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, για την εκτέλεση χημικών διεργασιών, και τον εφοδιασμό συγκεκριμένων τύπου πλοίων κ.α. Στην ίδια κατηγορία αλλά σε τιμές της διεθνούς αγοράς διατίθενται και το μαζούτ τύπου 380 Centistokes CST (3500 Redwood) με το οποίο εφοδιάζονται τα μεγάλα κυρίως πλοία, το μαζούτ τύπου 180 CST (1500 Redwood) με το οποίο εφοδιάζονται πλοία μεγέθους 20.000-30.000 DWT , μαζούτ τύπου 120 CTS (1000 Redwood) και μαζούτ τύπου 380CTS (80-30 CTS) που παρασκευάζονται με ανάμειξη μαζούτ τύπου 380 CTS και Marine Oil, για τον εφοδιασμό μικρότερων πλοίων.

6)Άσφαλτοι:Αναφερόμαστε σε προϊόντα αποστάξεως του κατάλοιπου (Residuum) υπό κενό , των οποίων η ποιότητα τυποποιείται καθώς διακρίνεται σε σχετικά μαλακή άσφαλτο τύπου 80/100 και σε σχετικά σκληρότερη τύπου 40/50. Χρησιμοποιούνται κυρίως στην οδοποιία και στις κατασκευές.

7)Λιπαντικά: Τα ορυκτέλαια είναι προϊόντα της απόσταξης υπό κενό του υπολείμματος της ατμοσφαιρικής απόσταξης (Residue, με σημείο ζέσεως +380oC τα οποία ανάλογα με το στάδιο επεξεργασίας διακρίνονται σε βασικά (χωρίς βελτιωτικά πρόσθετα) και τελικά (με βελτιωτικά πρόσθετα).Ανάλογα με την κατηγορία προέλευσης του φυσικού πετρελαίου κατατάσσονται σε λιπαντικά παραφινικής βάσης, ασφαλτικής βάσης και μεικτής βάσης, ενώ ανάλογα με την διαδικασία

⁴⁰ Από τον Οκτώβρη του 1996 προσδιορίστηκαν και τέθηκαν σε αυστηρή εφαρμογή οι σχετικοί κανόνες ενιαίας περιεκτικότητας των καυσίμων στην Ε.Ε καθώς και ειδικές προδιαγραφές διακίνησης και αποθήκευσης τους.

⁴¹ Η τελευταία παγκόσμια αναταραχή των τιμών του πετρελαίου ώθησε την κυβέρνηση να εξαγγείλει έκτακτα μέτρα αποδέσμευσης από την ενεργειακή εξάρτηση με τα οποία διατυπώνεται η πρόθεση σταδιακά όλες οι δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμοί , νοσοκομεία , δημόσια κτίρια κ.α να θερμαίνονται με τη χρήση φυσικού αερίου.

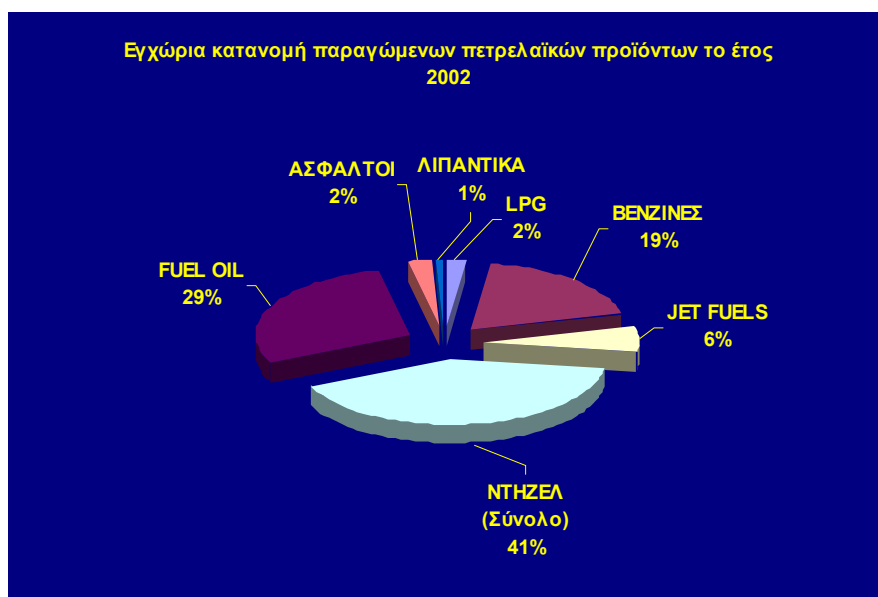
παραγωγής τους διακρίνονται σε πρωτογενή (από φυσικό πετρέλαιο χωρίς προηγούμενη χρήση) και αναγεννημένα ή απαναδιαλυμένα (με προηγούμενη χρήση). Η χρήση τους είναι γενικευμένη και προσδιορίζεται ανάλογα με την κατηγορία του κινητήρα για τον οποίο χρησιμοποιούνται, ενώ ταξινομούνται σε ειδικούς καταλόγους ισοδυνάμων, καθώς κάθε εταιρεία διαθέτει διαφορετικές εμπορικές ονομασίες.

Σύμφωνα με τις παραπάνω κατηγοριοποιήσεις αλλά και τα μέρη της πετρελαϊκής αλυσίδας που μπορούν να πραγματοποιηθούν στην Ελλάδα το αντίστοιχο εγχώριο πετρελαϊκό κύκλωμα διακρίνεται σε τρεις επιμέρους τομείς, αυτούς α) της διύλισης, β) της εμπορίας και γ) του λιανικού εμπορίου, ενώ συμπληρώνεται από τη βοηθητική διαδικασία της διανομής με τη χρήση βυτιοφόρων οχημάτων. Η δραστηριότητα που σχετίζεται με προϊόντα διεθνών πωλήσεων και η αντίστοιχη αγορά των συγκεκριμένων προϊόντων, περιορίζεται στα πετρελαιοειδή που προορίζονται για τον εφοδιασμό των αεροσκαφών (αεροπορικές πώλησης) και των πλοίων (Bunkering), και υπάγονται σε ειδικό καθεστώς προσδιορισμού των τιμών, που όμως δεν αποτελεί αντικείμενο της συγκεκριμένης μελέτης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η εμπορία διεθνών πωλήσεων διεξάγεται σε καθεστώς ελεύθερης διαμόρφωσης τιμών, ανεξάρτητα από το αν τα τελικά προϊόντα προορίζονται για εφοδιασμό αεροσκαφών που εκτελούν πτήσεις εσωτερικού και πλοία της ακτοπλοΐας ή διεθνείς πτήσεις και ποντοπόρα πλοία⁴². Οι εισπράξεις από τις πωλήσεις παρόλα αυτά καταβάλλονται σε ευρώ (δραχμές κατά το παρελθόν) για τα εσωτερικά δρομολόγια και σε ξένο συνάλλαγμα που ρευστοποιείται για τα δρομολόγια ή της μεταφορές εξωτερικού⁴³. Τα βασικά προϊόντα που περιλαμβάνουν οι αντίστοιχοι κλάδοι, με εξαίρεση των κλάδων των διεθνών πωλήσεων, επικεντρώνονται (τουλάχιστον στην συγκεκριμένη μελέτη) στις βενζίνες και το πετρέλαιο εσωτερικής και εξωτερικής καύσης τα οποία και καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής πετρελαιοειδών και τον κύριο όγκο των εμπορικών δραστηριοτήτων των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο εταιρειών, με μια μικρή ίσως προσθήκη των προϊόντων λιπαντικών. Ενδεικτικά για το

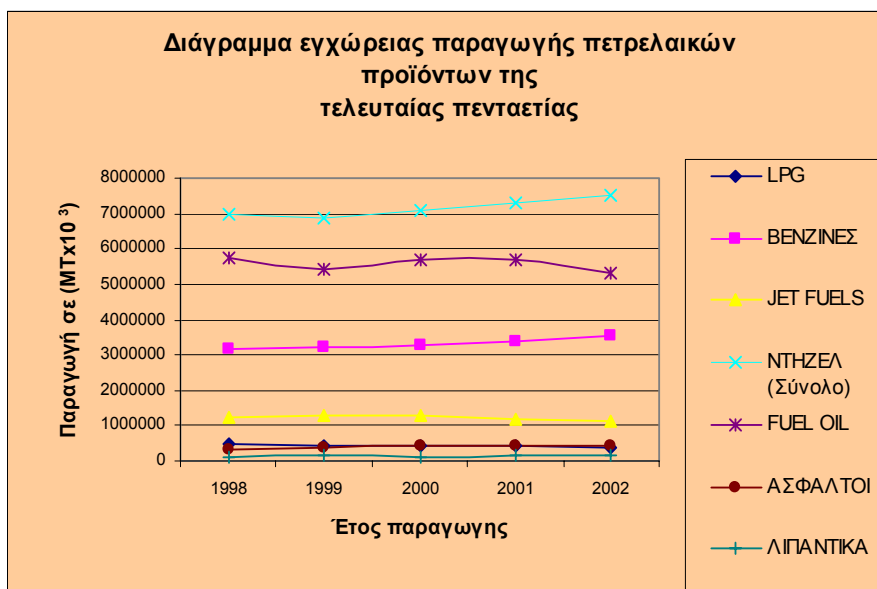
⁴² Μπίκος, Π (1995) Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα. Μονάδα Βιομηχανικής Κλαδικής Έρευνας και ενημέρωσης. IOBE. Αθήνα 1995

⁴³ Ομοίως, Για τις πτήσεις που διεξάγονταν από την Ολυμπιακή Αεροπορία, τουλάχιστον μέχρι το 1991 το καθεστώς προσδιορισμού των τιμών και το επίπεδο των αντίστοιχων πωλήσεων διέπεται από τις δυνατότητες που παρείχε στην εταιρεία το άρθρο 6 του Ν. 1571/85 να προμηθευτεί τα καύσιμα απευθείας από την ΔΕΠ Α.Ε, για το περιεχόμενο του οποίου και τις τροποποιήσεις του θα γίνει ειδική αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο.

έτος 2002, όπως απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα, στο σύνολο των παραγόμενων πετρελαϊκών προϊόντων οι διάφορες βενζίνες και τα ντίζελ καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής.

Γεγονός που επιβεβαιώνεται και από το παρακάτω διάγραμμα το οποίο αποτυπώνει την αντίστοιχη κατανομή πετρελαϊκών προϊόντων για την πενταετία 1998-2002

Πηγή: European Union Oil Bulletin

Η εγχώρια πετρελαϊκή αλυσίδα ως παρεμβάουσα μεταβλητή των μεταβολών των οικονομικών μεγεθών. Τα κίνητρα της κρατικής παρέμβασης.

Η ενεργειακή εξάρτηση της Ελληνικής οικονομίας από το πετρέλαιο και άρα οι αλληλεξαρτήσεις με τις εγχώριες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και συγκεκριμένα ως προς τους δείκτες της εθνικής οικονομίας αποτυπώνονται α) στα μεγέθη των εισαγομένων ποσοτήτων αργού πετρελαίου στη χώρα, β) στα μεγέθη της κατανάλωσης προϊόντων του πετρελαίου στη βιομηχανική παραγωγή, στις μεταφορές και άλλους σχετιζόμενους κλάδους, γ) στο επίπεδο ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης και δ) στο συνολικό ποσοστό συμμετοχής των κρατικών εσόδων μέσω της άμεσης και έμμεσης φορολόγησης των προϊόντων και υποπροϊόντων του πετρελαίου. Οι συγκεκριμένοι άξονες αποτύπωσης, ταυτίζονται με άμεσους κρατικούς στόχους και αντίστοιχες, περισσότερο ή λιγότερο αλληλοσυνδεόμενες, αλλά σε κάθε περίπτωση αυξημένης σημαντικότητας, κρατικές πολιτικές και προτεραιότητες. Έτσι η άμεση κρατική παρέμβαση προκειμένου να διασφαλιστεί η επίτευξη και διατήρηση ενεργειακής επάρκειας, στο μέρος που σχετίζεται με την χρήση πετρελαίου, αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες προαπαιτούμενο για την οικονομική και ευρύτερη κοινωνική ανάπτυξη και προσδιορίζει τον πυρήνα της ασκούμενης πολιτικής, τόσο ως προς την εξασφάλιση των εισροών των απαραίτητων ποσοτήτων όσο και των αντίστοιχων συμπληρωματικών ενεργειακών πόρων. Ομοίως, στο βαθμό που το επίπεδο «εμπλοκής» των διακυμάνσεων της τιμής του πετρελαίου, στις μεταβολές των παραπάνω οικονομικών μεγεθών (β-δ) και στις σχετιζόμενες με αυτά ανασχέσεις που δημιουργούνται στην μακροοικονομική διαχείριση και στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής, υποδηλώνει την σχετική εξάρτηση της οικονομίας από τους παράγοντες που την προσδιορίζουν. Η ανάλογη κρατική παρέμβαση (περισσότερο ή λιγότερο άμεση) κρίνεται περισσότερο από επιβεβλημένη, προκειμένου να διατηρηθούν υπό ένα σχετικό καθεστώς ελέγχου οι διαχεόμενες επιπτώσεις που ενδεχομένως να επιδράσουν αρνητικά στην υλοποίηση των μεσομακροχρόνιων μακροοικονομικών στόχων και στην ευρύτερη κοινωνική ευημερία.

Πιο συγκεκριμένα, στο βαθμό που η ενεργειακή επάρκεια της χώρας σχετίζεται με την εξασφάλιση των προσδιοριζόμενων ως «αναγκαίων» ποσοτήτων πετρελαίου, προκειμένου για την κάλυψη των αναγκών της ηλεκτροδότησης, της βιομηχανικής παραγωγής, των μεταφορών και της ιδιωτικής κατανάλωσης, σε πετρελαιοειδή, η διασφάλιση τους αποτελεί βασικό περιεχόμενο της κρατικής παρέμβασης στον κλάδο

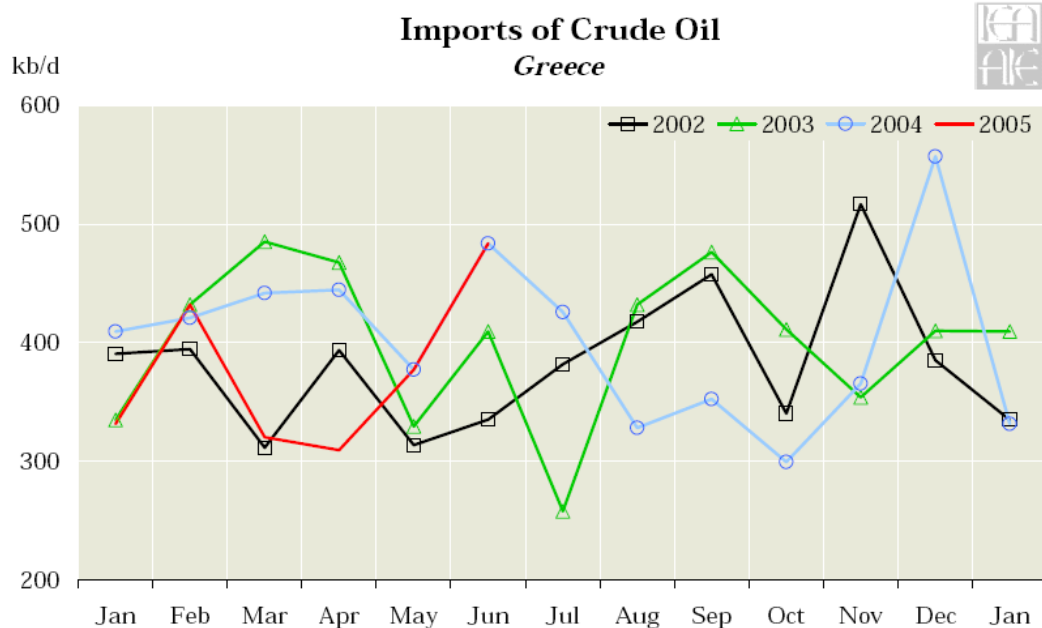
και αναγνωρίζεται ή «επικαλείται» ως κίνητρο εκπόνησης σχετικών εθνικών στρατηγικών και πολιτικοοικονομικών κινήσεων ή συμφωνιών, τόσο στην παρούσα χρονική στιγμή όσο και κυριότερα στο παρελθόν. Στην προκειμένη περίπτωση η διασφάλιση της συνθήκης αυτής προκύπτει μέσα από την διαμόρφωση ενός σταθερού (θεσμοποιημένου ή άτυπου) πλαισίου ενισχυμένων περιθωρίων κερδοφορίας για τους δραστηριοποιούμενος στον κλάδο, οι οποίοι και θα εξασφαλίζουν διαμέσου της εμπορικής τους δραστηριότητας την εισροή των απαιτούμενων ποσοτήτων αργού πετρελαίου και πετρελαιοειδών στη χώρα. Όπως παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες και διαγράμματα, το υψηλό ύψος εισαγωγών αργού πετρελαίου και πετρελαιοειδών (σε χαμηλότερο επίπεδο), το αντίστοιχο το ποσοστό συμμετοχής του αργού πετρελαίου και των υποπροϊόντων του στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, στην βιομηχανική κατανάλωση, στις μεταφορές, στην ιδιωτική κατανάλωση κ.α καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων και χρησιμοποιούμενων ενεργειακών πόρων, νομιμοποιώντας τις διάφορες μορφές κρατικής παρέμβασης (περισσότερο ή λιγότερο άτυπες ή θεσμοθετημένες, διαφανείς ή υπόρρητες) προκειμένου να διατηρηθεί το επίπεδο των απαιτούμενων εισροών.

Ενδεικτικά για τα έτη 2002-2005 το ύψος των εισαγωγών αργού πετρελαίου στη χώρα σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ αποτυπώνεται στον παρακάτω διάγραμμα ενώ σύμφωνα με αντίστοιχες επίσημες μετρήσεις της Ε.Ε η εισαγωγική εξάρτηση της χώρας, για το ενδεικτικό έτος 2002 ,σε βασικές ενεργειακές πρώτες ύλες σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ,όπως υπολογίζεται, καταγράφεται στον σχετικό υποπίνακα που ακολουθεί

Import Dependency 2002 (in %)

	All Fuels	Solid Fuels	Oil	Gas
E.U 25	48	33,2	76,8	51,3
E.U 15	50,2	53,2	75,5	47,3
EL	70,7	6,9	102,5	97,4

Πηγή: European Union Oil Bulletin

Αντίστοιχα, η ποσοστιαία συμμετοχή του αργού πετρελαίου ως πρώτη ύλη στην ηλεκτροπαραγωγή της χώρας για τα έτη 1980 έως 1998 πριν από οποιαδήποτε απόπειρα οργάνωσης και υλοποίησης του προγράμματος απελευθέρωσης της σχετικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, αποτυπώνεται ενδεικτικά στον παρακάτω πίνακα.

Συμμετοχή πρώτων υλών στην ηλεκτροπαραγωγή της Ελλάδας

Έτος	Λιγνίτης	Πετρέλαιο	Φυσικό Αέριο	Υδροηλεκτρική κ.α μορφές ενέργειας
1980	44,5	36,1	—	19,4
1985	66,5	20,20	—	13,3
1988	77,4	12,40	—	10,2
1990	78,0	14,70	—	7,3
1993	79,0	13,10	—	7,9
1994	79,30	12,30	—	8,4

1995	75,5	13,70	–	10,8
1996	74,5	12,70	–	12,8
1997	76,9	11,30	0,6	11,20
1998	75,8	10,00	4,2	10,00

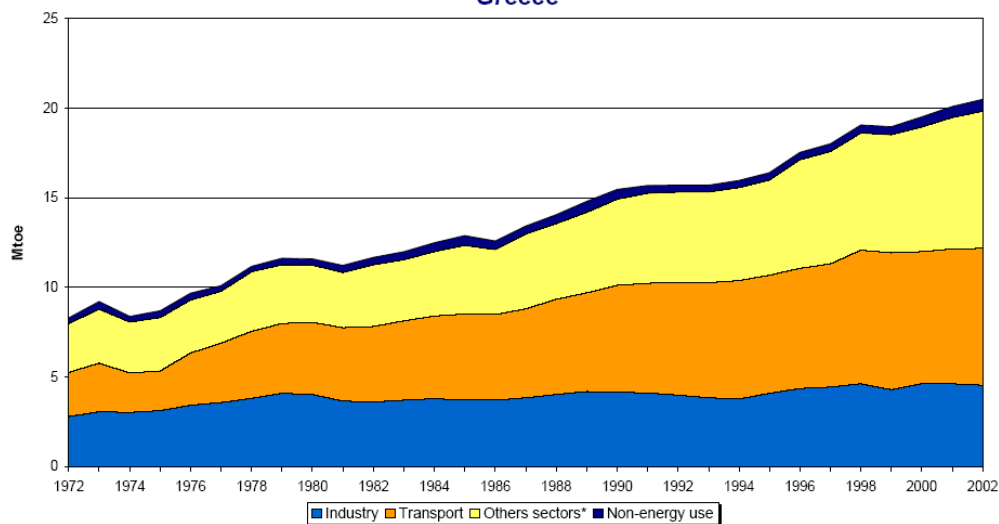
Πηγή: Διαλέξεις του καθηγητή Ν.Πασαδάκη (Λέκτορα του Πολυτεχνείου Κρήτης) στο τμήμα Μηχανικών Ορυκτών Πόρων για το Μάθημα 5^ο εξαμήνου «Φυσικοχημικός Χαρακτηρισμός ενεργειακών πρώτων υλών»

IEA Energy Statistics

Statistics on the Web: <http://www.iea.org/statist/index.htm>

Evolution of Final Consumption by Sector from 1972 to 2002

Greece

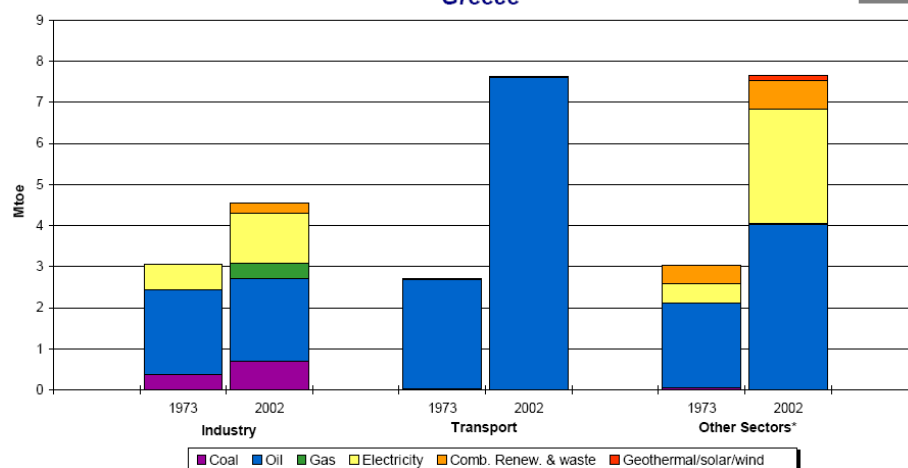
* Includes residential, commercial and public services, agriculture and non-specified

IEA Energy Statistics

Statistics on the Web: <http://www.iea.org/statist/index.htm>

Breakdown of Sectorial Final Consumption by Source in 1973 and 2002

Greece

* Includes residential, commercial and public services, agriculture and non-specified.

For more detailed data, please consult our on-line data service at <http://data.iea.org>

Oil in Greece in 2002

	Crude oil	Natural Gas Liquids	Refinery Feedstocks	Naphtha	Liquified Petroleum Gases	Motor Gasoline	Aviation Gasoline	Jet Kerosene	Kerosene	Gas/Diesel	Residual Fuel Oil
<i>Unit - 1000 Tonnes</i>											
Production	165	24	0	795	694	3802	0	1684	26	5624	7188
Other Source (Primary)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Other Source(Secondary)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Imports	19116	0	1432	57	12	514	0	28	0	2993	36
Exports	-387	0	0	-522	-279	-809	0	-517	-6	-891	-564
International Marine Bunkers	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-549	-2624
Stock Changes	-428	0	118	-64	4	-122	0	-29	-1	-251	-66
Domestic Supply	18466	24	1550	266	431	3385	0	1166	19	6926	3970
Transfers	0	0	1259	-246	-29	153	0	-57	-7	36	-910

Statistical Difference	-12	0	73	0	0	5	0	-3	0	16	38
Total Transformation	18454	24	2882	0	0	0	0	0	0	465	1537
Electricity Plants	0	0	0	0	0	0	0	0	0	465	1516
CHP Plants	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21
Heat Plants	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Petroleum Refineries	18454	24	2882	0	0	0	0	0	0	0	0
Other Transformation	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Energy Sector	0	0	0	0	24	0	0	0	0	0	396
Distribution Losses	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total Final Consumption	0	0	0	20	378	3543	0	1106	12	6513	1165
Industry	0	0	0	20	298	0	0	0	2	500	847
Transport	0	0	0	0	15	3493	0	1106	0	2295	283
Agriculture	0	0	0	0	0	50	0	0	0	850	18
Commerce and Public Services	0	0	0	0	17	0	0	0	0	278	17

Residential	0	0	0	0	48	0	0	0	10	2590	0
Other Non-Specified	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Non-Energy Use	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Source: IEA Energy Statistics

Full detailed time series are available from 1960 to 2002 for most OECD countries and from 1971 to 2002 for all other countries through our on-line data service at <http://data.iea.org/ieastore/statslisting>.

Αναφορικά με την κατανομή των εισαγομένων ποσοτήτων αργού πετρελαίου και πετρελαιοειδών , όπως αυτή αποτυπώνεται στην κατανάλωση ανά κλάδο παραγωγής στα παραπάνω διάγραμμα, ο κλάδος των μεταφορών εμφανίζεται να απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του ενεργειακού δυναμικού, σε δεύτερη θέση έρχεται το σύνολο των οικιακής κατανάλωσης, δημόσιων υπηρεσιών, γεωργίας κ.α, και στη συνέχεια ακολουθεί ο τομέας της βιομηχανίας με περίπου σταθερά ,διαχρονικά, επίπεδα κατανάλωσης . Καθώς η οικιακή κατανάλωση, η κατανάλωση δημοσίων υπηρεσιών, γεωργίας κ.α αποτυπώνονται ως σύνολο ο αναλυτικός επιμερισμός τους σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί οδηγεί σε μια νέα κατάταξη στην οποία ο τομέας των μεταφορών εξακολουθεί να βρίσκεται στην πρώτη θέση, με την βιομηχανία να κατατάσσεται στην δεύτερη θέση αυτή τη φορά και να έπονται τα επίπεδα της ιδιωτικής κατανάλωσης, της κατανάλωσης των δημοσίων υπηρεσιών και της γεωργικής κατανάλωσης τα οποία εναλλάσσονται στις επόμενες θέσεις ανάλογα με το ενεργειακό προϊόν.

Η ενδεικτική αποτύπωση της επικρατούσας ενεργειακής εξάρτησης της χώρα από το πετρέλαιο, με τους παραπάνω πίνακες και διαγράμματα , επιβεβαιώνει το έντονο ενδιαφέρον των οικονομικών επιτελείων της χώρας να υλοποιήσουν αντίστοιχα προγράμματα παρέμβασης, προκειμένου να διασφαλίσουν τα απαιτούμενα για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας επίπεδα εισροών ενώ αναδεικνύονται ταυτόχρονα οι αλληλεξαρτήσεις με τους βασικούς παραγωγικούς και καταναλωτικούς κλάδους και τα βασικά μεγέθη της οικονομίας. Η επίδραση της ενεργειακής εξάρτησης του πετρελαίου , μέσω των αυξομειώσεων των τιμών των πετρελαιοειδών, αποτυπώνεται στα μακροοικονομικά μεγέθη και τους αντίστοιχους δείκτες, επηρεάζοντας σημαντικά, όπως αποδεικνύεται, την άσκηση οικονομικής πολιτικής, το πρότυπο οικονομικής ανάπτυξης που ακολουθείται και εν τέλει το επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας στη χώρα⁴⁴. Συγκεκριμένα αυτά αποτυπώνονται α)στο επίπεδο του ΑΕΠ , καθώς εκφράζει την αποδοτικότητα των σχετιζόμενων κλάδων των μεταφορών, της βιομηχανίας κ.α , β)στο επίπεδο του πληθωρισμού, καθώς οι μεταβολές του κόστους παραγωγής επηρεάζουν το γενικό επίπεδο τιμών και αποτυπώνονται στον δείκτη τιμών καταναλωτή αλλά εξίσου καθώς η κατανάλωση βενζίνης και πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης αποτελούν βασικές καταναλωτικές

⁴⁴ Ακολουθεί σχετική ανάλυση της μορφής και του περιεχομένου της κρατικής παρέμβασης σε κάθε μια από τις επιμέρους αγορές του κλάδου σε επόμενο κεφάλαιο.

ανάγκες, και τέλος γ) στο επίπεδο των κρατικών εσόδων, καθώς μεγάλο μέρος αυτών προέρχεται από δασμούς και την έμμεση φορολόγηση και των πετρελαιοειδών.

Πιο συγκεκριμένα. Επιχειρώντας κανείς να συσχετίσει το ποσοστό συμμετοχής στο ΑΕΠ των διαφόρων παραγωγικών τομέων της οικονομίας, με το κόστος παραγωγής των παραγόμενων προϊόντων και το επίπεδο κατανάλωσης πετρελαιοειδών ανά παραγωγικό τομέα, μπορεί να διαπιστώσει τη διασύνδεση μεταξύ α) των μεταβολών του όγκου παραγωγής ανά τομέα και των αντίστοιχων μεταβολών των τιμών των πετρελαιοειδών (των χρησιμοποιούμενων ανά τομέα) και β) των μεταβολών του κόστους παραγωγής που σχετίζονται με την κατανάλωση πετρελαιοειδών) και τις μεταβολές της τιμής των παραγόμενων προϊόντων⁴⁵. Για παράδειγμα μια σχετική αύξηση της τιμής συγκεκριμένων προϊόντων του πετρελαίου, που χρησιμοποιούνται στη βιομηχανική παραγωγή και αυξάνουν τα λειτουργικά κόστη των συγκεκριμένων βιομηχανικών επιχειρήσεων, για ένα παρατεταμένο χρονικό διάστημα δύναται να οδηγήσει σε μια αύξηση της τιμής των παραγόμενων προϊόντων, προκειμένου να διατηρηθεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο κερδοφορίας προκαλώντας μια αντίστοιχη (ή και μεγαλύτερη από το αναμενόμενο) αύξηση στο γενικό επίπεδο τιμών, καθώς η αύξησης της τιμής των παραγόμενων προϊόντων μετακυλύετε εξίσου σε άλλους κλάδους παραγωγής και κυριότερα στον τελικό καταναλωτή. Στην προκειμένη περίπτωση η αύξηση της τιμής του πετρελαίου δίνει την δυνατότητα εκδήλωσης φαινομένων αισχροκέρδειας και άρα στρεβλώσεων στην αγορά, με ότι αρνητικές συνέπειες αυτό έχει για την εθνική οικονομία, καθώς γίνεται η αφορμή για την επιβολή και παγίωση μιας υψηλής τιμής στην αγορά και μετά την αποκατάσταση της ανισορροπίας των τιμών του πετρελαίου. Το ενδεχόμενο παύσης της παραγωγικής λειτουργίας συγκεκριμένων βιομηχανικών επιχειρήσεων για τις οποίες η αύξηση του παραγωγικού κόστους τις καθιστά πλέον μη κερδοφόρες είναι εξίσου πιθανό, σε περιπτώσεις όμως όπου η αύξηση της τιμής του πετρελαίου είναι παρατεταμένη και ραγδαία. Στην προκειμένη περίπτωση η αποτύπωση των επιπτώσεων στο ΑΕΠ είναι άμεσα ορατή καθώς μειώνεται το επίπεδο του ΑΕΠ με ότι συνέπειες έχει αυτό στην εθνική οικονομία.

⁴⁵ Οι μεταβολές του κόστους παραγωγής προσδιορίζουν τα περιθώρια κερδοφορίας και άρα την τελική μορφή της αγοράς αυξάνοντας το ενδιαφέρον τόσο των ρυθμιστών όσο και των ρυθμιζόμενων, για διαφορετικούς λόγους ο καθένας να ελέγξουν τους μηχανισμούς διατήρησης των επιπέδων κερδοφορίας.

Σε κάθε περίπτωση η όποια επιλεγόμενη κρατική παρέμβαση προκύπτει αιτιολογημένα, ανάλογα και με το μέγεθος της μεταβολής των τιμών των πετρελαιοειδών, προκειμένου να διατηρηθεί η επάρκεια της αγοράς στα συγκεκριμένα προϊόντα, να μην μεταβληθεί αρνητικά το γενικό επίπεδο των τιμών, να διατηρηθούν (ή να ελαχιστοποιηθούν οι απώλειες) τα επίπεδα κερδοφορίας των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο διατηρώντας το επίπεδο του ΑΕΠ (και ενδεχομένως τους δείκτες απασχόλησης) και να διατηρηθούν τα αναμενόμενα φορολογικά έσοδα. Μελετώντας κανείς τους δείκτες κατανάλωσης πετρελαιοειδών ανά κλάδο και τα αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής των κλάδων αυτών στο ΑΕΠ, μπορεί να εντοπίσει τόσο τη βασιμότητα του παραπάνω ισχυρισμού όσο και να γίνει αντιληπτό, καθώς αποτυπώνεται σε οικονομικά στοιχεία, το μέγεθος του πολιτικού και οικονομικού διακύβευματος με το οποίο είναι ταυτισμένη η οποιαδήποτε μορφής κρατικής παρέμβασης στον κλάδο, και άρα οι αντικειμενικές δυσκολίες πραγματοποίησής της.

Αντίστοιχα με τα παραπάνω οι επιπτώσεις στο γενικό επίπεδο τιμών γίνονται αντιληπτές παρατηρώντας τα στοιχεία που αποτυπώνουν τα επίπεδα ιδιωτικής κατανάλωσης βενζίνης, πετρελαίου κίνησης και πετρελαίου θέρμανσης⁴⁶ αλλά και τις αντίστοιχες μεταβολές του κλάδου των μεταφορών ως προς το ΑΕΠ . Στο βαθμό που οι καταναλωτικές δαπάνες για τη μεταφορά ⁴⁷κυμαίνονται στη χώρα σε ποσοστό ύψους περίπου 9% την τελευταία δεκαετία, οι παράγοντες που επιδρούν προσδιοριστικά ως προς αυτή⁴⁸ τείνουν να επηρεάζουν σημαντικά το ευρύτερο επίπεδο της ιδιωτικής κατανάλωσης και το γενικό επίπεδο τιμών. Οι μεταβολές της τιμής των καυσίμων, στην προκειμένη περίπτωση, αποτυπώνονται με ανάλογες ή σχεδόν ανάλογες μεταβολές τόσο στα μεγέθη της ιδιωτικής κατανάλωσης όσο και στον πληθωρισμό, παρέχοντας τη δυνατότητα στη μεταξύ τους σύγκριση να αναδείξουν τις πραγματικές επιπτώσεις των μεταβολών αυτών στο οικονομικό και βιοτικό επίπεδο. Για παράδειγμα, μια αύξηση του επιπέδου της ιδιωτικής

⁴⁶ Private Households in EU-25 spent € 745 billion or roughly 14% of their total consumption on transport .About one sixth of this sum (€124 billion) was spent for purchase passenger transport services, the rest €621 billion for private transport , mainly cars.

⁴⁷ Σύμφωνα με την πενταμερή κατηγοριοποίηση που ορίζει η Ε.Ε αυτές διακρίνονται σε δαπάνες α)για την κίνηση με αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης, β) Λεωφορεία, γ)Σιδηρόδρομο, δ) Ηλεκτρικό σιδηρόδρομο, τράμ και μετρό και ε)Αερομεταφορές.

⁴⁸ Άλλοι παράγοντες είναι η τιμή των επιβατικών αυτοκινήτων αλλά και η φορολογία τόσο στα καύσιμα όσο και στα επιβατικά αυτοκίνητα.

κατανάλωσης δεν είναι βέβαιο ότι συνδέεται με μια αύξηση των εσόδων και άρα του επιπέδου διαβίωσης, αφού η αποτύπωση αυτή μπορεί να προέρχεται από την αύξηση της δαπάνης για τη συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών και τελικά να υποδηλώνει περισσότερο την πτώση του βιοτικού επιπέδου, καθώς η προηγούμενη αύξηση θα συνεπάγεται τον περιορισμό άλλων καταναλωτικών δαπανών. Ιδιαίτερος ενδεικτικός ως προς αυτό είναι η επίδραση της τιμής των καυσίμων στο κόστος μετακίνησης με τα μέσα μαζικής μεταφοράς και ως εκ τούτου στον δείκτη τιμών καταναλωτή, στον υπολογισμό του οποίου συμπεριλαμβάνεται το συγκεκριμένο αγαθό. Γενικότερα συγκρίνοντας κανείς τις περιόδους αύξησης του πληθωρισμού με τις αντίστοιχες τιμές των πετρελαιοειδών, κατά την ίδια χρονική περίοδο, μπορεί να διαπιστώσει μια ισχυρή συσχέτιση στη μεταξύ τους σχέση, καθώς η κατανάλωση βενζίνης και πετρελαίου θέρμανσης⁴⁹ αποτελεί μια σημαντική δαπάνη των νοικοκυριών, ενώ η χρήση του πετρελαίου κίνησης προκειμένου να διακινηθούν τα περισσότερα εμπορικά προϊόντα, μετακυλύει στην τελική τιμή τους ένα ανάλογα προσαυξημένο κόστος. Το ενδεχόμενο αισχροκέρδειας, δηλαδή μιας υπερβολικής ή χρονικά παρατεταμένης αύξησης της τιμής των συνδεδεμένων περισσότερο ή λιγότερο με την κατανάλωση καυσίμων αγαθών, παρότι φαινομενικά τείνει να αποδίδει ψευδώς προσαυξημένη την δυναμική της συγκεκριμένης παρεμβάλουσας μεταβλητής, εν τούτοις όπως τελικά αποδεικνύεται δεν αποκλίνει κατά πολύ από την πραγματική κανονιστική ισχύ της.

Ενδεικτικά ως προς τα παραπάνω οι παρακάτω πίνακες αποτυπώνουν επιλεκτικά στοιχεία σχετικά με τα επίπεδα κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης και βενζινών στην Ελλάδα αλλά και στην Ε.Ε, όπως υπολογίζονται από την Ε.Ε σε συνεργασία με τα αρμόδια εθνικά όργανα, καθώς και τα επίπεδα μεταβολής της αντίστοιχης κατανάλωσης ως προς το ΑΕΠ (το Ευρωπαϊκό Εγχώριο Προϊόν στο συγκεκριμένο πίνακα) τα οποία και προσφέρουν ενδιαφέρουσες ενδείξεις για μια ακόμη σειρά από συσχετίσεις.

⁴⁹ Η αύξηση του πληθωρισμού κατά τους χειμερινούς μήνες θεωρείται αναμενόμενη λόγω της αυξημένης κατανάλωσης πετρελαίου θέρμανσης.

3.1.9

Household Expenditure for Transport

Final Consumption of Households in Transport
as a % of total consumption

	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002
EL				9.0	8.9	8.9	8.9

3.1.9

Modal Split by Country
for Passenger Transport :
EU-15 (5 modes)
Year 2002
passenger-km in %

	Passenger Cars	Bus & Coach	Railway	Tram & Metro	Air
EL	65.9	17.0	1.4	1.0	14.6

3.1.10

Household Expenditure for Transport

Final Consumption of Households in Transport by Type of Expenditure in 2002
billion euro

	Total consumption in transport, of which:	purchase of personal transport equipment	operation of personal transport equipment	purchased transport services
EL	8.209	1.382	4.109	2.718

3.1.10

2.5.1

Automotive Diesel Oil Prices (all taxes included) Current prices in euro per litre

	1990	1995	1999	2000	2001	2002	2003
EU15	0.525	0.602	0.637	0.814	0.862	0.812	0.861
EL	0.197	0.473	0.476	0.619	0.641	0.597	0.657

2.5.1

Πηγή: European Oil Bulletin/ Eurostat

Heating Gasoil Prices for Households

(all taxes included)
Current prices in euro per 1000 litres

	1990	1995	1999	2000	2001	2002	2003
EU15	318.7	291.2	273.6	306.3	431.5	371.0	450.6
EL	187.4	315.3	209.3	278.2	314.8	302.9	348.2

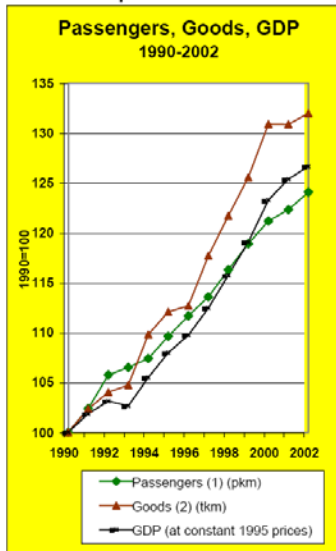
2.5.2

Unleaded Petrol (95 RON) Prices (all taxes included) Current prices in euro per litre

	1990	1995	1999	2000	2001	2002	2003
EU15	0.629	0.769	0.830	1.000	1.018	0.981	1.053
EL		0.636	0.594	0.672	0.725	0.682	0.753

2.5.2

3.1.3 3.1.3
Transport Growth EU-15

Notes :

(1) : passenger cars, buses & coaches, tram+metro, railways, air

(2) : road, rail, inland waterways, pipelines, sea (intra-EU + domestic)

Annual Growth Rates EU-15
 % change per year

	1980-1990	1991-2001	2001-2002
GDP (real growth)	2.3	2.1	1.0
Industrial production	1.8	1.5	-0.8
Passenger transport pkm (5 modes)	3.0	1.8	1.3
Freight transport tkm (5 modes)	1.6	2.5	0.8

Η σημαντικότητα της επίδρασης του τρόπου λειτουργίας της αγοράς του ευρύτερου κλάδου των πετρελαιοειδών (στο βαθμό που προσδιορίζει την προσφερόμενη ποσότητα και τιμή) στην ελληνική οικονομία και άρα ένα ισχυρό κίνητρο της κρατικής παρέμβασης, πέρα από τα όσα προαναφέρθηκαν, αποτυπώνεται με ίσως τον πλέον αποκαλυπτικό αλλά σίγουρα άμεσο τρόπο στον κρατικό προϋπολογισμό και συγκεκριμένα στα έμμεσα φορολογικά έσοδα και δασμούς. Επεξεργάζοντας κανείς αναλυτικά τα στοιχεία των φορολογικών εσόδων που εγγράφονται στον κρατικό προϋπολογισμό και συνδέονται με τα πετρελαιοειδή⁵⁰ αλλά και το ποσοστό συμμετοχής των επιβαλλόμενων φόρων στην τελική τιμή των σχετικών προϊόντων (κυρίως των καυσίμων) σε συνδυασμό με τα επίπεδα κατανάλωσης (δηλαδή το γινόμενο, ύψος κατανάλωσης x ποσοστό έμμεσων φόρων καθώς και εισαγόμενων ποσοτήτων x εισαγωγικών δασμών) ανακαλύπτει το υψηλό ποσοστό συμμετοχής των

⁵⁰ Αλλά και των άμεσα σχετιζόμενων με την κατανάλωση πετρελαιοειδών προϊόντων όπως πχ των ιδιωτικών αυτοκινήτων , δηλαδή τέλη κυκλοφορίας, ταξινόμησης κ.α. Χαμηλά επίπεδα δασμών επί εισαγόμενων αυτοκινήτων και τελών κυκλοφορίας αυξάνουν την χρήση ιδιωτικών αυτοκινήτων και άρα την κατανάλωση καυσίμων αυξάνοντας τα έσοδα από τους σχετικούς φόρους.

συγκεκριμένων φόρων στο σύνολο των κρατικών εσόδων και άρα την βασιμότητα του παραπάνω ισχυρισμού.

Πιο συγκεκριμένα η φορολογική νομοθεσία προβλέπει τους παρακάτω φόρους και τέλη στα πετρελαιοειδή προϊόντα

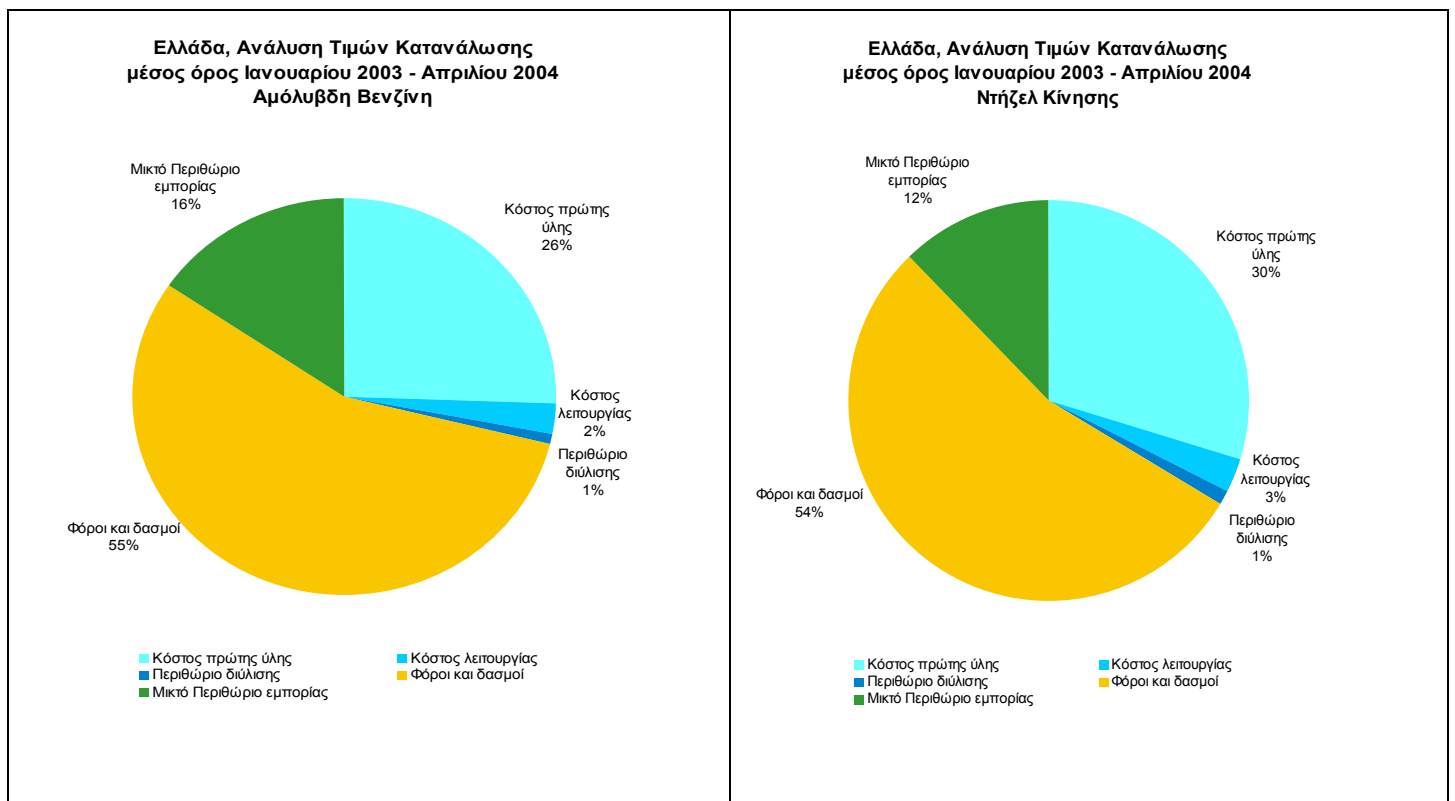
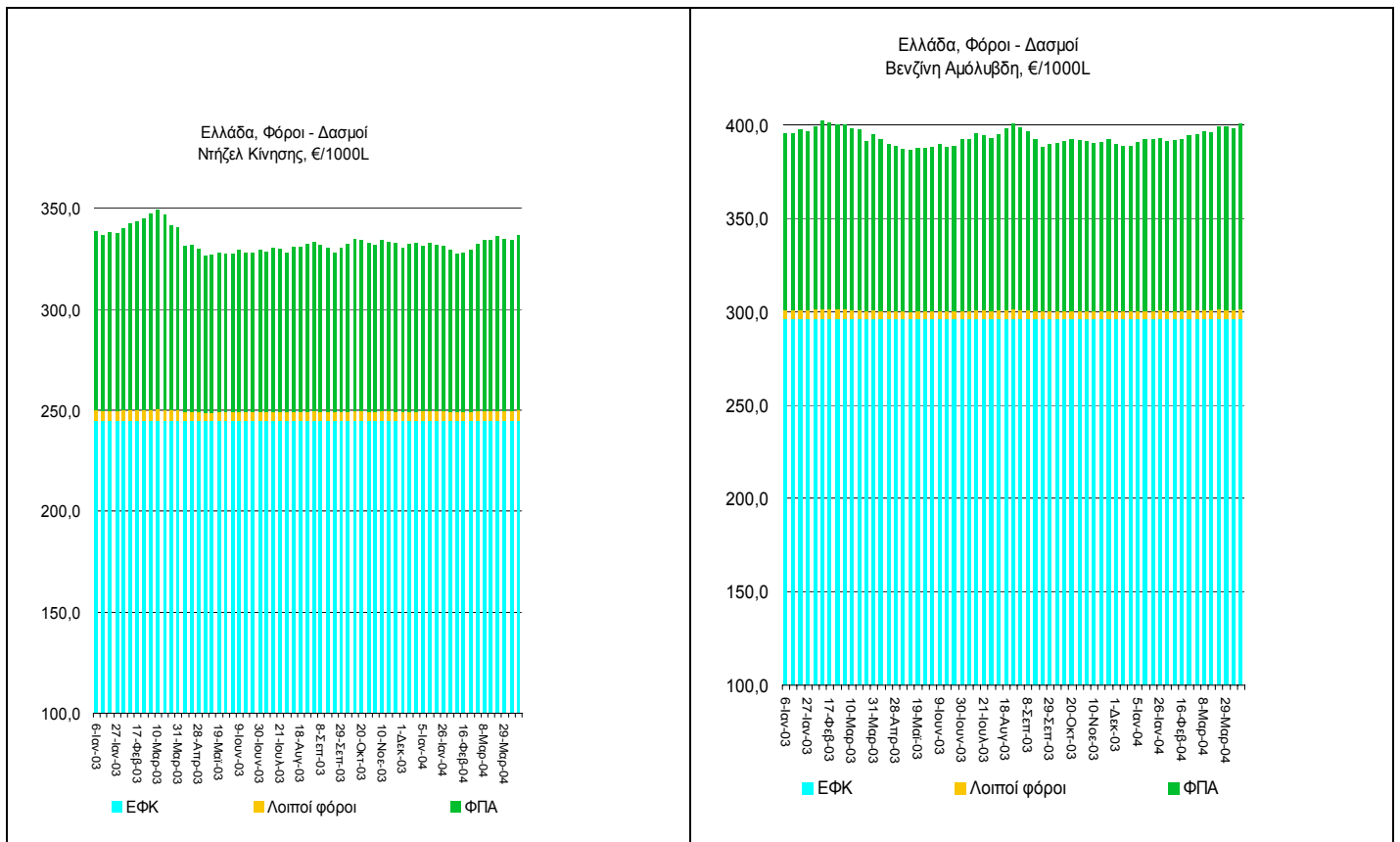
1. Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ.) σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 2127/93 «Εναρμόνιση προς το Κοινοτικό Δίκαιο του φορολογικού καθεστώτος των πετρελαιοειδών προϊόντων, αλκοόλης, αλκοολούχων ποτών και βιομηχανοποιημένων ποτών και άλλες διατάξεις». Οι συντελεστές του Ε.Φ.Κ. σε ευρώ/1000lt στην Ελλάδα είναι

Αμόλυβδη	LRP	Diesel Κίνησης
296	337	245

2. Εισφορά ειδικού λογαριασμού πετρελαιοειδών. Από το άρθρο 19 του Ν. 3054/02 η εισφορά ορίζεται σε ποσοστό 1% στην προ εισφορών και φόρων αξία των πετρελαιοειδών προϊόντων
3. Τέλος Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας το οποίο ανέρχεται σε 0,16 ευρώ/1000lt
4. Ειδικό Τέλος (Ν. 2093/92, το οποίο ανέρχεται σε 0,5% και υπολογίζεται επί του αθροίσματος της τιμής εκ διυλιστηρίου του Ε.Φ.Κ. του τέλους Ρ.Α.Ε. και της εισφοράς (1%).
5. Φόρος Προστιθέμενης Αξίας ο οποίος σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία ορίζεται σε 19% στην φορολογητέα αξία. Σημειώνεται ότι για τα νησιά Λέσβος, Χίος, Σάμος, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες, Θάσος, Σαμοθράκη, Βόρειες Σποράδες, Σκύρος ο συντελεστής ΦΠΑ μειώνεται κατά 30%.

Στο σύνολο των επιβαλόμενων φόρων και τελών ως προς την τιμή ο Ε.Φ.Κ καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος ενώ ακολουθεί ο Φ.Π.Α και έπονται οι λοιποί φόροι και δασμοί με σαφώς περιορισμένο μερίδιο. Το σύνολο των επιβαλλόμενων φόρων αν και αγγίζει τα χαμηλότερα όρια σε σχέση με τις προδιαγραφές που έχει θέσει η Ε.Ε υπολογίζεται τόσο στην τιμή του διυλιστηρίου όσο και στην τιμή πρατηρίου να κυμαίνεται μεταξύ 54-55%, γεγονός που επιβεβαιώνει εμφανώς το ενδιαφέρον των οικονομικών επιτελείων του κράτους στον κλάδο προκειμένου να διασφαλίσουν δια μέσω αυτού την φοροεισπρακτική του δυνατότητα. Η διαμόρφωση ενός αυστηρά καθορισμένου πλαισίου λειτουργίας των επιμέρους αγορών διασφαλίζει τον περιορισμό των φορολογικών απωλειών καθώς σε κάθε στάδιο της

εγχώριας πετρελαϊκής αλυσίδας είναι εξίσου αυστηρά καθορισμένο το ισχύων φορολογικό καθεστώς και άρα τα αναμενόμενα κρατικά έσοδα.

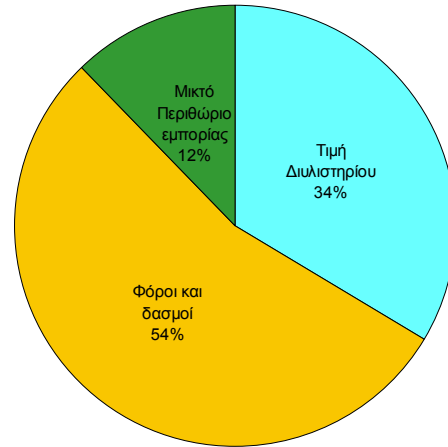

Πηγή :European Oil Bulletin

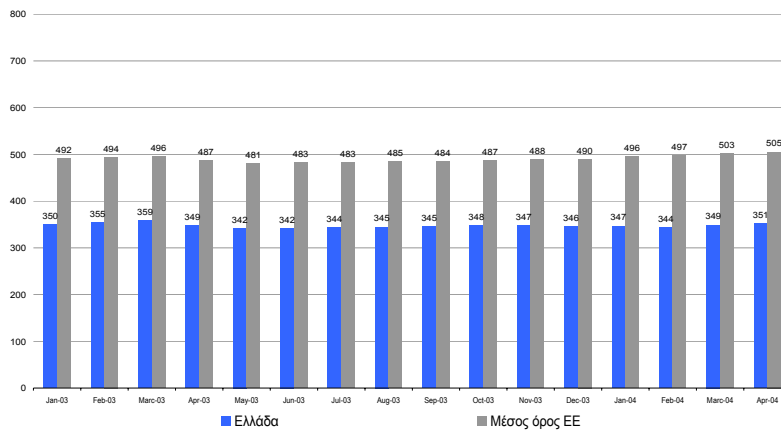
Αμόλυβδη, ανάλυση τιμών κατανάλωσης
μέσος όρος Ιανουαρίου 2003 - Απριλίου 2004

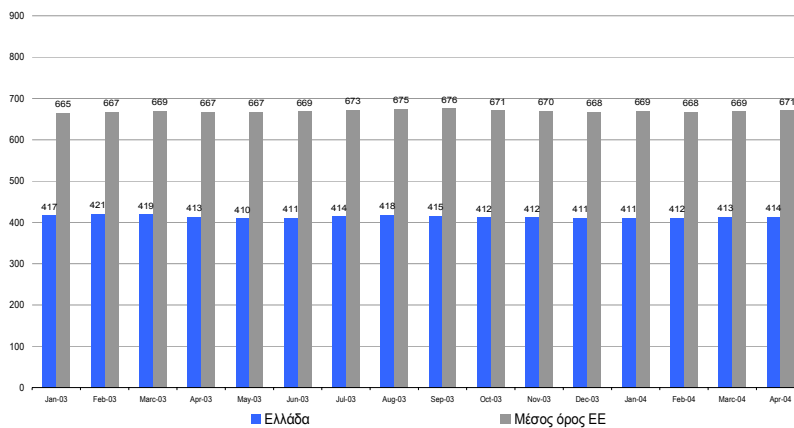
Ντίζελ Κίνησης, ανάλυση τιμών κατανάλωσης
μέσος όρος Ιανουαρίου 2003 - Απριλίου 2004

Ντίζελ Κίνησης, €/1000L
Φόροι και δασμοί
Πηγή: European Commission Oil Bulletin

Αμόλυβδη, €/1000L
Φόροι και δασμοί
Πηγή: European Commission Oil Bulletin

Πηγή :European Oil Bulletin

Η ιδιαιτερότητα άλλωστε που προσδιορίζει την επιβολή τους ενισχύει την νομιμοποιητική βάση και τα περιθώρια ελευθερίας της κρατικής παρέμβασης μια και όπως ορίζεται από την Ε.Ε για όλα τα κράτη μέλη (Council Directive [2003/96/EC](#) of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and electricity)... *Energy products and electricity are only taxed when they are used as motor or heating fuel, and not when they are used as raw materials or for the purposes of chemical reduction or in electrolytic and metallurgical processes.* Ο αριθμός των επιβαλλόμενων φόρων και δασμών στα πετρελαιοειδή και επί της ουσίας το ύψος (σε ποσοστιαία μεγέθη επί της τιμής ή επί της κατανάλωσης) αυτών άλλωστε αποτελεί μια πάγια πολιτική παρέμβασης στον κλάδο και στη «διαχείριση» των επιπτώσεων των μεταβολών των τιμών του αργού πετρελαίου, η οποία παρόλες τις δεσμεύσεις που απορρέουν από την Ε.Ε με τον προσδιορισμό των προβλεπόμενων ελαχίστων επιπέδων φορολόγησης εξακολουθεί να διατηρείται⁵¹. Το πραγματικό ύψος άλλωστε των, προερχόμενων από την φορολόγηση των καυσίμων, κρατικών εσόδων⁵², υποδηλώνει την αναγκαιότητα διαμόρφωσης των μηχανισμών εκείνων που θα διατηρήσουν τα επίπεδα των συγκεκριμένων φορολογικών εσόδων σταθερά, ανεξάρτητα από τις όποιες κοινοτικές δεσμεύσεις ή διεθνείς οικονομικές συγκυρίες. Στην προκειμένη περίπτωση ο περιορισμός της σχετικής ευελιξίας κατά την άσκηση φορολογικής πολιτικής από την Ε.Ε, εισάγει πρόσθετες δυσχέρειες στην προσπάθεια διασφάλισης των κρατικών εσόδων δίχως να αλλοιώνει επί της ουσίας την επιδίωξη

⁵¹ **Differentiated rates of taxation:** Provided that they comply with the minimum levels of taxation prescribed by the Directive and are compatible with Community law, differentiated rates of taxation may be applied by Member States, under fiscal control, in the following cases: when the differentiated rates are directly linked to product quality; when the differentiated rates depend on quantitative consumption levels for electricity and energy products used for heating purposes; for the following uses: local public passenger transport (including taxis), waste collection, armed forces and public administration, disabled people, ambulances; between business and non-business use, for the energy products and electricity referred to above. **Exemptions and reductions:** The following are exempt from taxation: energy products and electricity used to produce electricity and electricity used to maintain the ability to produce electricity. However, Member States may, for reasons of environmental policy, subject these products to taxation; energy products supplied for use as fuel for the purpose of air navigation other than in private pleasure-flying; energy products supplied for use as fuel for the purposes of navigation within Community waters, including fishing, other than private pleasure craft, and electricity produced on board a craft.

⁵² Μανεσιώτης, Β , Καραβίτης, Ν, (1991) Η Εναρμόνιση της Φορολογίας Καυσίμων και Οινοπνευματωδών Ποτών. Εκδόσεις IOBE . Τα έσοδα από τη φορολόγηση υγρών καυσίμων κυμαίνονται από 7,3% επί του συνόλου του Γενικού Προϋπολογισμού το 1979 έως 9,5% το 1989 , όπου περίπου υπολογίζονται και σήμερα....Αναλυτικά πίνακας Α3.1 σελ 72

της κρατικής οικονομικής διαχείρισης, η οποία απλώς μεταβάλλει τα μέσα για την επίτευξη του στόχου της.

Ενδεικτικά τα οριζόμενα από την Ε.Ε ελάχιστα επίπεδα φορολόγησης για την αγορά των καυσίμων αποτυπώνονται στους παρακάτω πίνακες ενώ τα συγκριτικά στοιχεία του ισχύοντος φορολογικού καθεστώτος ως προς τον ευρωπαϊκό μέσω όρο αποτυπώνονται σε ακόλουθο διάγραμμα.

The minimum levels of taxation applicable to motor fuels are the following

-	Current minimum excise rates	Minimum excise rates from 1.1.2004	Minimum excise rates from 1.1.2010
Petrol (/1000 l.)	337	421	421
Unleaded petrol (/1000 l.)	287	359	359
Diesel (/1000 l.)	245	302	330
Kerosene (/1000 l.)	245	302	330
LPG (/1000 l.)	100	125	125
Natural gas	100 (/1 000 kg)	2.6 (/gigajoule)	2.6 (/gigajoule)

The minimum levels of taxation applicable to fuels for industrial or commercial use are the following:

-	Current minimum excise rates	Minimum excise rates from 1.1.2004
Diesel (/1000 l.)	18	21
Kerosene (/1000 l.)	18	21
LPG (/1000 kg.)	36	41

-	Current minimum excise rates	Minimum excise rates from 1.1.2004
Natural gas	36 (/1 000 kg)	0.3 (/gigajoule)

(The volumes are measured at a temperature of 15° C).

Η φορολογική πολιτική που ακολουθείται διατηρώντας τους σχετιζόμενους φόρους σε χαμηλά ,σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο επίπεδα, εναρμονίζεται με τους ευρύτερους μακροοικονομικούς στόχους και αποτυπώνει με μεγαλύτερη ή μικρότερη ευκρίνεια την απόφαση του κράτους να διαμορφώσει ένα σταθερό πλαίσιο λειτουργίας των επιμέρους αγορών των πετρελαιοειδών εξίσου μέσα από ένα σταθερό φορολογικό καθεστώς, ενισχύοντας τον ανεμπόδιστο ανταγωνισμό μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στους επιμέρους κλάδους.

Η μορφή της κρατικής παρέμβασης. Διαθέσιμα μέσα.

Η μορφή της κρατικής παρέμβασης και άρα η εθνική ρυθμιστική πολιτική αποτυπώνεται στον τρόπο με τον οποίο διαρθρώνονται τα διάφορα διαθέσιμα μέσα πολιτικής και στο ρυθμιστικό περιεχόμενο που κάθε ένα από αυτά μεμονωμένα ή ως υποσύνολα διαθέτουν εσωτερικευμένα. Ο τρόπος με τον οποίο ο ρυθμιστής επιλέγει να παρέμβει στις επιμέρους αγορές του κλάδου των πετρελαιοειδών χρησιμοποιώντας τις κανονιστικές και εκτελεστικές εξουσίες που διαθέτει (αλλά και τις αντίστοιχες των συμπληρωματικών οργάνων τα οποία έχει ενισχύσει με τις ίδιες ή παραπλήσιες) καταλήγει να έχει πλέον εγκαθιδρύσει στη χώρα ένα συλλογικά διαρθρωμένο ρυθμιστικό πλέγμα στο οποίο όμως παρατηρούνται έντονα στοιχεία διαφοροποίησης τόσο ως προς τη χρήση όσο και ως προς την ένταση των επιμέρους ρυθμιστικών εργαλείων. Η παρουσία, η ένταση και εν τέλει το περιεχόμενο των παραγόμενων ρυθμίσεων στις επιμέρους αγορές, όπως είναι μάλλον επιβεβλημένο από την ευρύτερη διάρθρωση της πετρελαϊκής αλυσίδας, αυξομειώνονται ποικίλα και ανάλογα τόσο με τις ειδικές-τεχνικές συνθήκες λειτουργίας των αγορών όσο και με το βαθμό συμμόρφωσης των δραστηριοποιούμενων σε αυτές, έτσι ώστε να διασφαλιστούν αμφότερα οι στόχοι κράτους και οικονομικών συμφερόντων. Τα διαθέσιμα ρυθμιστικά μέσα στην προκειμένη περίπτωση εστιάζονται α)σε γενικές, ειδικές και έκτακτες νομοθετικές ρυθμίσεις β) στη συγκρότηση και λειτουργία των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών Ανταγωνισμού και Ενέργειας, γ)στην πολιτική

αδειοδοτήσεων λειτουργίας διυλιστηρίων, πρατηρίων και χονδρεμπορίας δ)στη διεξαγωγή ελέγχων (Επιτροπή Ανταγωνισμού, ΚΕΔΑΚ, αλλά και αρμόδια κλιμάκια νομαρχιών)και στην επιβολή προστίμων και τέλος στ) σε πολιτικές «καλής πίστης του καταναλωτή». Τα μέσα αυτά παρότι τυπικά εμφανίζονται να αλληλοδιαπλέκονται εν τούτοις στην πρακτική εφαρμογή τους εμφανίζονται να λειτουργούν ανά περίπτωση περισσότερο ή λιγότερο ρυθμιστικά ως προς τις επιμέρους αγορές και άρα να αξιολογούνται αντίστοιχα ως περισσότερο ή λιγότερο ανενεργά⁵³.

Πιο συγκεκριμένα. Η πετρελαϊκή πολιτική που ασκείται στην Ελλάδα και έχει προσδιορίσει το ευρύτερο νομικό καθεστώς βάσει του οποίου λειτουργούν οι εταιρείες διύλισης πετρελαίου, εμπορίας πετρελαιοειδών και λιανικού εμπορίου αποτυπώνεται ή εκφράζεται στο νόμο Ν.1571/85 «Ρύθμιση θεμάτων πετρελαϊκής πολιτικής και εμπορίας πετρελαιοειδών και άλλες διατάξεις» και τις τροποποιήσεις ή αντικαταστάσεις άρθρων του, ο οποίος και προσδιορίζει πλέον όπως ισχύει σήμερα το σύνολο των ειδικών τεχνικών προδιαγραφών των επιμέρους αγορών και των αντίστοιχων προϊόντων. Αν και σε καμία περίπτωση δε μπορεί να αγνοηθεί ο αυστηρά ρυθμιστικός χαρακτήρας του ΝΔ.549 (122/Α/10-9-72) «Περί κυρώσεως της συμβάσεως μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και Σ.Νιάρχου, Παράρτημα Ι, Προδιαγραφαί Προϊόντων» που διασφάλισε την επιχειρηματική δραστηριότητα συγκεκριμένων οικονομικών συμφέροντων στον πυρήνα της αγοράς διύλισης πετρελαίου στην χώρα και ο νόμος Ν.87 (152/Α/25-7-75) «Περί ιδρύσεως της δημόσιας επιχείρησης πετρελαίου» που προσδιόρισε το νομικό πλαίσιο της άμεσης και διαχρονικής εμπλοκής του κράτους στην αντίστοιχη αγορά και διασφάλισε την εποπτεία και εξάρτηση στο μεγαλύτερο μέρος του κυκλώματος των πετρελαιοειδών μέσα από μια εταιρεία με κυρίαρχη θέση στην αγορά, η οποία και ανέλαβε για μεγάλο χρονικό διάστημα τον ρόλο του κυρίαρχου ρυθμιστή διατηρώντας τον έως σήμερα έστω και αν με το Π.Δ. 190/92 (Τεύχος ΦΕΚ Α', 90/02-06-92): «Έξοδος της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου Α. Ε. (ΔΕΠ) από τον Δημόσιο τομέα»αναπροσαρμόσθηκε το καθεστώς λειτουργίας του.

⁵³ Τα εμπειρικά στοιχεία διατίθενται στα παρακάτω κεφάλαια καθώς περιγράφονται οι απιμέρους αγορές πετρελαιοειδών.

Στο νόμο Ν.1571/85 και στο σύνολο των νομοθετικών αναθεωρήσεων, τροποποιήσεων, διοικητικών πράξεων προσαρμογών ως προς το ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο, πίνακας των οποίων παρατίθεται παρακάτω, εγγράφονται με την απαιτούμενη ακρίβεια όλες οι δεσμεύσεις και αρμοδιότητες του κράτους ως προς την διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της τρομερώς δομημένης εγχώριας πετρελαϊκής αγοράς καθώς και οι αντίστοιχες δεσμεύσεις και τα περιθώρια ευελιξίας των δραστηριοποιούμενων ανά κλάδο, προσδιορίζοντας στο σύνολό τους ένα κλιμακώμενα αυστηρό ρυθμιζόμενο δίκτυο αλληλοσυνδεόμενων επιμέρους αγορών και άρα ένα αντίστοιχα κλιμακωμένης έντασης, πλαίσιο ανταγωνισμού.

Έτσι ο κλάδος των πετρελαιοειδών οριοθετείται στις τρεις επιμέρους αγορές της διύλισης, της εμπορίας και της διανομής-λιανικού εμπορίου ενώ τα βασικά χαρακτηριστικά που διέπουν το θεσμικό καθεστώς που προσδιορίζει τη λειτουργία τους, σύμφωνα με τη σχετική γνωμοδότηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού 5/III/2001, εντοπίζονται στα εξής:

- (α) Τα διυλιστήρια δεν έχουν το δικαίωμα διάθεσης προϊόντων χωρίς τη μεσολάβηση εταιριών εμπορίας. Κατ'εξαιρέση οι Ένοπλες Δυνάμεις, η ΔΕΗ, η Ολυμπιακή Αεροπορία και η ΑΕ Αλουμίνιον της Ελλάδος ΒΕΑΕ μπορούν να προμηθεύονται καύσιμα απευθείας τόσο από τα διυλιστήρια όσο και από εισαγωγές.
- (β) Οι εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών προμηθεύονται εμπορεύματα από τα διυλιστήρια ή από εισαγωγές.
- (γ) Για την άσκηση εμπορίας πετρελαιοειδών εκδίδονται, με υπουργική απόφαση, ειδικές άδειες, οι κατηγορίες των οποίων ποικίλλουν ανάλογα με το εμπορευόμενο προϊόν ή τη γεωγραφική περιοχή άσκησης της εμπορίας. Η έκδοση των αδειών προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, και την ύπαρξη αποθηκευτικών εγκαταστάσεων ορισμένης χωρητικότητας (ανάλογα με την άδεια).
- (δ) Οι εταιρίες Εμπορίας έχουν την υποχρέωση να εφοδιάζουν ομαλά και σταθερά την ελληνική αγορά.

- (ε) Οι εταιρίες εμπορίας πωλούν τα προϊόντα τους είτε απευθείας είτε μέσω πρακτόρων/παραγγελιοδόχων: στα πρατήρια καυσίμων, στους μεταπωλητές θέρμανσης, σε κάποιους καταναλωτές (βιομηχανία) κ.λ.π.
- (στ) Την ευθύνη για την ποιότητα, την ποσότητα και την χρήση του καυσίμου αναλαμβάνει στα διάφορα στάδια διακίνησης ο ιδιοκτήτης του προϊόντος.
- (ζ) Εκτός από τις εταιρίες Εμπορίας δικαίωμα διάθεσης στους καταναλωτές έχουν: Οι πρατηριούχοι υγρών καυσίμων, οι πρατηριούχοι υγραερίων για οχήματα, τα καταστήματα λιανικής πώλησης για φιάλες υγραερίου, οι μεταπωλητές πετρελαίου θέρμανσης και οι μεταπωλητές ναυτιλιακών καυσίμων.
- (η) Οι εταιρίες εμπορίας είναι υπόχρεες σε τήρηση αποθεμάτων ασφαλείας ανάλογα με τις πωλήσεις τους η υποχρέωση δε αυτή μπορεί να μετατίθεται στα διυλιστήρια, εφόσον οι εταιρείες συνδέονται με τα διυλιστήρια με συμβάσεις προμήθειας.
- θ) Σε εταιρίες δεν χορηγείται άδεια λειτουργίας πρατηρίων υγρών καυσίμων.
- (ι) Δεν επιτρέπονται αγοραπωλησίες μεταξύ εταιριών Εμπορίας.

Αναλυτικά το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, τα βασικά χαρακτηριστικά του οποίου περιγράφηκαν παραπάνω αποτυπώνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΤΡΕΛΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

α/α	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΔΗΓΙΑ/ΑΠΟΦΑΣΗ ΕΕ	ΘΕΜΑ
	ΝΔ.549	122/A/10-9-72	Περί κυρώσεως της συμβάσεως μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και Σ.Νιάρχου, Παράρτημα Ι, Προδιαγραφαι Προϊόντων
	Ν.87	152/A/25-7-75	Περί ιδρύσεως της δημόσιας επιχείρησης πετρελαίου
	Ν. 1571/85	192/14-11-85	«Ρύθμιση θεμάτων πετρελαϊκής πολιτικής και εμπορίας πετρελαιοειδών και άλλες διατάξεις»

		<p>Ο νόμος αυτός συμπληρώθηκε, τροποποιήθηκε από τους νεότερους</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>N. 2741/99 (Τεύχος ΦΕΚ Α', 199/28-09-99)</u>: «Ενιαίος φορέας Ελέγχου Τροφίμων, άλλες ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Ανάπτυξης και λοιπές διατάξεις» • <u>N. 2516/97 (Τεύχος ΦΕΚ Α', 159/08-08-97)</u>: «Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων και άλλες διατάξεις» • <u>N. 2289/95 (Τεύχος ΦΕΚ Α', 27/08-02-95)</u>: «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις» • <u>N. 2081/92 (Τεύχος ΦΕΚ Α', 154/10-09-92)</u>: «Ρύθμιση του θεσμού των Επιμελητηρίων, τροποποίηση των διατάξεων του Ν 1712/87 για τον εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών οργανώσεων των εμπόρων, βιοτεχνών και λοιπών επαγγελματιών και άλλες διατάξεις». • <u>N. 2008/92 (Τεύχος ΦΕΚ Α', 16/11-02-92)</u> «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των διατάξεων του Ν.1571/1985. Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και συναρμόδιων Υπουργείων».
1	<u>Νόμος 1769/88</u>	«Κύρωση της από 9ης Δεκεμβρίου 1987 τροποποιητικής σύμβασης μεταξύ του ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ και των Εταιρειών DENISON MINES LIMITED, HELLENIC OIL

			CUMpany, INC. WHITE SHIELD GREECE OIL CORPORATION, WINTERSHALL AKTIENGESELLSCHAFT, ΒΙΝΤΕΡΣΧΑΛΛ ΕΛΛΑΣ Α.Ε. ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ και ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ - ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ Α.Ε. και των παραρτημάτων της 1, 2, 3 και 4 και ρύθμιση ζητημάτων υδρογονανθράκων».
	<u>Οδηγία</u> <u>68/414/ΕΟΚ:</u>		«Περί υποχρεώσεως διατηρήσεως ενός ελαχίστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου και/ή προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ». Τροποποίηση από οδηγία 98/93/ΕΚ (ΕΕ L 358 31.12.98 σ.100).
	<u>Οδηγία</u> <u>94/22/ΕΚ</u>		«Όροι χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων».
	<u>Απόφαση</u> <u>99/280/ΕΚ</u>		«Κοινοτική διαδικασία πληροφόρησης και διαβούλευσης σχετικά με το κόστος εφοδιασμού με αργό πετρέλαιο και τις τιμές διάθεσης των πετρελαιοειδών στην κατανάλωση».
	<u>99/566/ΕΚ:</u>		«Εφαρμογή της απόφασης 1999/280/ΕΚ του Συμβουλίου όσον αφορά κοινοτική διαδικασία πληροφόρησης και διαβούλευσης σχετικά με το κόστος εφοδιασμού με αργό πετρέλαιο και τις τιμές διάθεσης των πετρελαιοειδών στην κατανάλωση».
	<u>Οδηγία</u> <u>77/706/ΕΟΚ</u>		«Περί καθορισμού κοινοτικού στόχου μειώσεως της καταναλώσεως πρωτογενούς ενεργείας σε περίπτωση δυσχερειών εφοδιασμού σε αργό πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου». Η εφαρμογή καθορίστηκε με την απόφαση
	<u>79/639/ΕΟΚ:</u>		«Περί του τρόπου εφαρμογής της αποφάσεως του Συμβουλίου 77/706/ΕΟΚ».
	<u>Οδηγία</u> <u>73/238/ΕΟΚ</u>		«Περί μέτρων προορισμένων να αμβλύνουν τις επιπτώσεις των δυσχερειών εφοδιασμού με πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου».

	<u>Οδηγία</u> <u>68/414/ΕΟΚ</u>		«Περί υποχρέωσης διατηρήσεως ενός ελαχίστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου και/ή προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ». Τροποποίηση από οδηγία 98/93/ΕΚ (ΕΕ L 358 31.12.98 σ.100).
	κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3254/74		«περί εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1055/72 περί ανακοινώσεως προς την Επιτροπή των εισαγωγών υδρογονανθράκων για τα προϊόντα πετρελαίου των κλάσεων 27. 10 Α, Β, Γ Ι και Γ ΙΙ του κοινού δασμολογίου».
	<u>Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2677/75</u>		Εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3254/74 του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1974 «περί εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1055/72 περί ανακοινώσεως προς την Επιτροπή των εισαγωγών υδρογονανθράκων για τα προϊόντα πετρελαίου των κλάσεων 27. 10 Α, Β, Γ Ι και Γ ΙΙ του κοινού δασμολογίου».
	Π.Δ. 327/92	163/01-10-92	«Ρύθμιση θεμάτων πετρελαϊκής πολιτικής, εμπορίας πετρελαιοειδών προϊόντων και λειτουργίας καταστημάτων».
	Π.Δ. 190/92	<u>90/02-06-92</u>	«Έξοδος της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου Α. Ε. (ΔΕΠ) από τον Δημόσιο τομέα».
	N.2593/98	59/20-03-98	«Αναδιοργάνωση της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου (Δ.Ε.Π. Α.Ε.) και των θυγατρικών της εταιρειών, καταστατικό αυτής και άλλες διατάξεις».
	Υ.Α.1980/99	1833/1-10-99	«Γνωστοποίηση τιμών διάθεσης πετρελαιοειδών προϊόντων από τα διυλιστήρια και από εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών».
	Υ.Α.530/99	1872/13-10-99	«Όροι και προϋποθέσεις χορήγησης άδειας εγκεκριμένου αποθηκευτή».
	N.3054/2002		Αγορά πετρελαιοειδών: Νέο Θεσμικό πλαίσιο

Πηγή: Δημοσιευμένα στοιχεία για την εθνική νομοθεσία από τη Ρυθμιστική αρχή Ενέργειας την Επιτροπή Ανταγωνισμού και Πίνακα σχετικού παραρτήματος από την έρευνα του IOBE «Η ελληνική αγορά πετρελαιοειδών στην Ελλάδα» Π.Μπίκος

Συγκεκριμένα σε ότι αφορά το νέο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς πετρελαιοειδών που εγκαθιδρύεται με το ν.3054/2002, σε αντικατάσταση του προηγούμενου ν.1571/85 οι προβλεπόμενες κανονιστικές πράξεις ορίζονται ως εξής

Πίνακας 35: Κανονιστικές πράξεις που προβλέπονται στο ν. 3054/2002

A/A	Διάταξη ν. 3054/2002	Εκδίδουσα αρχή	Θέμα
1	Άρθρο 4, παρ. 5 Άρθρο 14	Υπ. Ανάπτυξης	Κανονισμός Αδειών Πετρελαιοειδών
2	Άρθρο 6, παρ. 5β	Υπ. Ανάπτυξης	Προδιαγραφές ασφαλούς σχεδίασης, κατασκευής και λειτουργίας εγκαταστάσεων αποθήκευσης πετρελαιοειδών των εταιριών διύλισης, εμπορίας, λιανικής εμπορίας και μεγάλων τελικών καταναλωτών
3	Άρθρο 6, παρ. 5γ	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Μεταφορών ή Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Εμπ. Ναυτιλίας	Ρυθμίζεται η σχέση του όγκου πωλήσεων με τον αριθμό και τη δυναμικότητα των ΙΧ. βυτιοφόρων οχημάτων ή πλωτών μέσων που δύναται να έχει στην κατοχή του ο κάτοχος άδειας εμπορίας, το ειδικό σήμα
4	Άρθρο 7, παρ. 7	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Μεταφορών	Κίνητρα για συγχωνεύσεις επιχειρήσεων, κατόχων – κατά την έναρξη ισχύος του νόμου – άδειας μεταπωλητή πετρελαίου θέρμανσης
5	Άρθρο 7, παρ. 9	Υπ. Ανάπτυξης + ΥΠΕΧΩΔΕ	Διάθεση πετρελαίου θέρμανσης από πρατήρια στους εθνικούς αυτοκινητόδρομους
6	Άρθρο 8, παρ. 3	Υπ. Ανάπτυξης	Προδιαγραφές ασφαλούς κατασκευής και λειτουργίας των αγωγών μεταφοράς αργού πετρελαίου και πετρελαιοειδών προϊόντων
7	Άρθρο 11, παρ. 3	Υπ. Ανάπτυξης	Διαδικασία κατάρτισης δελτίων συλλογής στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με την άσκηση δραστηριότητας στον τομέα του πετρελαίου
8	Άρθρο 12, παρ.1	Υπ. Ανάπτυξης	Μεταβολή κατηγοριών πετρελαιοειδών για τήρηση αποθεμάτων ασφαλείας
9	Άρθρο 12, παρ. 2β	Υπ. Ανάπτυξης	Μεταβολή ορίων αποθεμάτων ασφαλείας
10	Άρθρο 12, παρ. 9	Υπ. Ανάπτυξης	Ορισμός ανωτάτου ορίου ανταλλάγματος για την παροχή υπηρεσίας τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας
11	Άρθρο 12, παρ. 10	Υπ. Ανάπτυξης	Κανονισμός Τήρησης Αποθεμάτων Ασφαλείας
12	Άρθρο 13, παρ. 1	Υπ. Ανάπτυξης	Συγκρότηση Επιτροπής Διαχείρισης Κρίσεων Εφοδιασμού Υγρών Καυσίμων
13	Άρθρο 13, παρ. 3	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών + Υπ. Εθν. Άμυνας + Υπ. Εσωτερικών + Υπ. Μεταφορών + Υπ. Εμπ. Ναυτιλίας	Έγκριση Σχεδίου Μέτρων Έκτακτης Ανάγκης
14	Άρθρο 13, παρ.13	Υπ. Ανάπτυξης	Θέση σε εφαρμογή του Σχεδίου Μέτρων Έκτακτης Ανάγκης
15	Άρθρο 13, παρ.13	Υπ. Ανάπτυξης	Ρύθμιση θεμάτων σχετικών με την εφαρμογή του Σχεδίου Μέτρων Έκτακτης Ανάγκης
16	Άρθρο 14, παρ. 2	Υπ. Ανάπτυξης	Πρόσθετες υποχρεώσεις στους κατόχους αδειών
17	Άρθρο 14, παρ. 3	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Μεταφορών	Ειδικές προδιαγραφές και κίνητρα για πρατήρια πώλησης υγρών καυσίμων και υγραερίου κίνησης, τα οποία θα διαθέτουν ειδικές εγκαταστάσεις για προστασία του περιβάλλοντος ή ηλεκτρονικά συστήματα για εξυπηρέτηση καταναλωτών
18	Άρθρο 14, παρ. 5	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών.	Ανταποδοτικά τέλη για έκδοση, τροποποίηση και επέκταση αδειών

A/A	Διάταξη ν. 3054/2002	Εκδίδουσα αρχή	Θέμα
19	Άρθρο 15, παρ. 7	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Παραχώρησης χρήσης αποθηκευτικών χώρων ή αγωγών από το Ελληνικό Δημόσιο σε τρίτους, όροι και προϋποθέσεις παραχώρησης
20	Άρθρο 15, παρ. 9	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Καθορισμός συστήματος καταμέτρησης αποθηκευτικών χώρων των κατόχων άδειας λιανικής εμπορίας
21	Άρθρο 17, παρ. 1	Υπ. Ανάπτυξης	Διοικητικές κυρώσεις για παράβαση του νόμου 3054/02
22	Άρθρο 17, παρ. 1	Υπ. Ανάπτυξης	Αναπροσαρμογή ορίων προστίμων
23	Άρθρο 17, παρ.2	Υπ. Ανάπτυξης	Όροι απόδοσης ποσοστού ειδικού λογαριασμού
24	Άρθρο 18, παρ. 1,8	Υπ. Ανάπτυξης	Οργάνωση κλιμακίων ελέγχου διακίνησης και αποθήκευσης καυσίμων
25	Άρθρο 18, παρ. 9	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Καθορισμός αμοιβής των μελών που συγκροτούν τη γραμματεία καθώς επίσης και των συμμετεχόντων στα ΚΕΔΑΚ
26	Άρθρο 19, παρ. 1	Υπ. Ανάπτυξης	Διάκριση χώρας σε γεωγραφικά διαμερίσματα
27	Άρθρο 19, παρ. 2α, τελευταίο εδάφιο	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Μεταβολή ποσοστού ειδικής εισφοράς
28	Άρθρο 19, παρ. 3	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Λεπτομέρειες διάθεσης ειδικού λογαριασμού πετρελαιοειδών
29	Άρθρο 20, παρ. 1	Υπ. Ανάπτυξης	Θέματα σχετικά με γνωστοποιήσεις τιμών
30	Άρθρο 20, παρ. 2	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Επιβολή ανωτάτων τιμών πώλησης στον καταναλωτή τοπικά ή γενικά
31	Άρθρο 20, παρ. 4	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Καθορισμός συντελεστών σε περίπτωση μεταβολής ex factory τιμής
32	Άρθρο 20, παρ. 5	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών	Καθορισμός ελάχιστης τιμής καταναλωτή
33	Άρθρο 21	Προεδρικό Διάταγμα	Θέσπιση κανόνων ασφαλείας
34	Άρθρο 21	Υπ. Ανάπτυξης + ΥΠΕΧΩΔΕ + Υπ. Μεταφορών + Υπ. Δημ. Τάξης + Υπ. Υγείας & Πρόνοιας	Ειδικές προδιαγραφές/υποχρεώσεις για κατηγορίες προϊόντων/εγκαταστάσεις
35	Άρθρο 22, παρ. 1	Υπ. Ανάπτυξης + Υπ. Οικονομικών + Υπ. Εργασίας + Υπ. Μεταφορών	Καθορισμός ωραρίου ημερήσιας και νυχτερινής λειτουργίας πρατηρίων υγρών καυσίμων
36	Άρθρο 23, παρ.2	Υπ. Ανάπτυξης	Παράταση μεταβατικής περιόδου ισχύος του νόμου
37	Άρθρο 23, παρ.5	Υπ. Ανάπτυξης	Μεταβατική περίοδος για την προσαρμογή πωλητών πετρελαίου θέρμανσης στο νόμο

Στα πλαίσια των κατευθύνσεων που παρέχονται από το ισχύον θεσμικό καθεστώς, Επιτροπή Ανταγωνισμού (αποκτά διοικητική αυτοτέλεια με το ν.2996/95 και οικονομική αυτοτέλεια με το ν.2837/00) και Ρυθμιστική Αρχή (ιδρύεται με το ν.2773/22-12-99 και την τροποποίηση του άρθρου 5 2837/200) Ενέργειας, υπό την καθοδήγηση του Υπουργείου Ανάπτυξης, αναλαμβάνουν την υποχρέωση τόσο να προβούν στην τήρηση του παραπάνω θεσμικού πλαισίου από τους δραστηριοποιούμενους στους επιμέρους κλάδους (με την έκδοση αδειοδοτήσεων, την διεξαγωγή ελέγχων και την επιβολή προστίμων) όσο και να συσπειρώσουν γύρω

από τα μέλη τους ένα ελεγχόμενο αλλά διαρκώς τροφοδοτούμενο δίκτυο επικοινωνίας με τους ίδιους τους οικονομικούς δρώντες στον κλάδο και άρα να παράξουν οι ίδιες ένα σχετικά αυτονομημένο ρυθμιστικό προϊόν. Αυτό που στην πραγματικότητα ταυτίζει τη λειτουργία τους με ένα ουσιαστικό μέσο άσκησης ρυθμιστικής πολιτικής είναι η ερμηνεία του ισχύοντος νομικού πλαίσιο κατά την άσκηση των διαφόρων λειτουργιών τους, η οποία και καταλήγει καθώς εφαρμόζεται άμεσα στους δραστηριοποιούμενους ανά κλάδο να αποτελεί αυτούσιο ρυθμιστικό προϊόν. Στο βαθμό που διατηρούν τον έλεγχο των αδειοδοτήσεων, συγχωνεύσεων και εξαγορών έχουν την δυνατότητα να ελέγξουν επί της ουσίας τη μορφή των επιμέρους αγορών, προσδιορίζοντας τον αριθμό των μερών που την απαρτίζουν, και να θέσουν αντίστοιχα περισσότερο ή λιγότερο διευρυμένα όρια ανταγωνισμού. Κατ' αυτό τον τρόπο και ενώ μέσα από τη λειτουργία τους ασκούν ανά περίπτωση μια πολιτική διεύρυνσης, σταθεροποίησης, ή περιορισμού των δραστηριοποιούμενων ανά κλάδο διαμορφώνουν ταυτόχρονα το πλαίσιο συνδιαλλαγής με την αγορά καθώς «επιλέγουν» (στο βαθμό που και τα οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα συναινούν ως προς αυτό) τόσο τους πόλους συνδιαλλαγής με αυτή, δια μέσω των εκπροσώπων της, όσο και τη ενισχυμένη προσβασιμότητα σε τεχνικές και ποιοτικές πληροφορίες που διέπουν την εσωτερική λειτουργία τους.

Ο ρόλος τους ως περιφερειακού ή κυρίαρχου ρυθμιστή δηλαδή, προκύπτει στη βάση μιας συνδιαλλαγής μεταξύ ρυθμιζόμενων και ρυθμιστών που διασφαλίζει τους στόχους αμφοτέρων των εμπλεκόμενων μερών και εξαρτάται τόσο από το βαθμό συσπείρωσης των οικονομικών συμφερόντων και τη δυναμική τους στην αγορά, όσο και από τη δυνατότητα του συγκεκριμένου μέσου πολιτικής να διεκδικήσει αρχικά να διεκδικήσει ή να αποσπάσει τον απαιτούμενο για τη λειτουργία του ζωτικό χώρο και στη συνέχεια να ισοσκελίσει τα κόστη συμμόρφωσης που διασφαλίζουν την αποδοτικότητα της όποιας παραγόμενης ρύθμισης. Στην προκειμένη περίπτωση οι συγκεκριμένες ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές, τουλάχιστον σε αυτό το πρώιμο ηλικιακό στάδιο στο οποίο βρίσκονται στην ελληνική οικονομική και πολιτική οργάνωση, αποτελούν ένα τεχνικά καταρτισμένο, ευέλικτο και δυναμικό μέσο άσκησης ρυθμιστικής πολιτικής το οποίο μπορεί να εγγυηθεί τόσο την εφαρμογή της όσο και την αναπροσαρμογή και μετεξέλιξή της. Η θέση τους μεταξύ κράτους και αγοράς αλλά και οι αυξημένες κανονιστικές και εκτελεστικές αρμοδιότητες με τις οποίες είναι επιφορτισμένες, στα πρότυπα των αντίστοιχων ευρωπαϊκών αρχών,

παρέχουν τις δυνατότητες εκείνες που ενισχύουν και εγκαθιδρύουν το ρόλο τους στο σύστημα διαμόρφωσης της πολιτικής διασφάλισης της εύρυθμης λειτουργίας του κλάδου των πετρελαιοειδών και διασφαλίζουν την προοδευτικά αναγνώριση και ανάδειξή τους, τόσο από το ίδιο το κράτος όσο και από τους δραστηριοποιούμενους στους επιμέρους κλάδους, σε κυρίαρχους ρυθμιστές. Παρόλα αυτά η ιδιαιτερότητα που διέπει τον κλάδο των πετρελαιοειδών και εστιάζεται στην τριμερή οριοθέτηση της από τις επιμέρους αγορές της διύλισης, εμπορίας και του λιανικού εμπορίου και την κυριάρχησή τους από αντίστοιχα προϋπάρχοντα και ισχυρά εδραιωμένα συμφέροντα, εμφανίζει να επιδρά ανασταλτικά ως προς μια γενικευμένη δράση τους σε όλη την έκταση της εγχώριας πετρελαϊκής αλυσίδας, και να αναγνωρίζει την κυρίαρχη εμπλοκή τους σε συγκεκριμένους τομείς δράσης, όπου και τους δίνεται η θεσμική δυνατότητα αν όχι να ασκήσουν μια σχετικά αυτονομημένη ρυθμιστική πολιτική, τουλάχιστον να εισάγουν δυναμικά ζητήματα και προτάσεις προς διαπραγμάτευση στην αρένα διαβουλεύσεων της εγχώριας ρυθμιστικής στρατηγικής. Έτσι, όπως αποτυπώνεται και στο χαρακτήρα των επιμέρους αγορών, εκδηλώνεται ένα φαινόμενο επιμερισμού της ρυθμιστικής ισχύς τους (ανά επιμέρους αγορά) η οποία όμως δεν αναιρεί την συλλογική ρυθμιστική ικανότητα της ίδιας της ρυθμιστικής αρχής ή του κράτους, καθώς συνεπικουρείτε από έτερα περισσότερο ή λιγότερο άμεσα και διαφανή ρυθμιστικά εργαλεία.

Επεξεργάζοντας το σύνολο των αποφάσεων, γνωμοδοτήσεων, και πράξεων του προέδρου, της Επιτροπής Ανταγωνισμού που αφορούν τον κλάδο των πετρελαιοειδών (σχετικός πίνακας παρουσιάζεται παρακάτω) αποτυπώνεται ο πυρηνικός ρυθμιστικός χαρακτήρας της στην αγορά εμπορίας, ο σχετικά επιμέρους ρόλος της σε ότι αφορά την αγορά λιανικού εμπορίου ενώ μάλλον πιστοποιείται η αδυναμία της να ασκήσει οποιαδήποτε ρυθμιστική λειτουργία στον κλάδο της διύλισης, στον οποίο οι οικονομικοί δρώντες, όπως αποδεικνύεται παρακάτω, συνδιαλέγονται άμεσα με το κράτος και διαθέτουν ισχυρούς δίαυλους εκπροσώπησης των συμφερόντων τους εντός και εκτός αυτού. Συγκεκριμένα για το χρονικό διάστημα από το 1995 έως και σήμερα, σύμφωνα με στοιχεία της ίδιας της Επιτροπής Ανταγωνισμού σε σύνολο 395 αποφάσεων οι 11 αφορούν τον κλάδο εμπορίας πετρελαιοειδών και συγκεκριμένα αποκλειστικά την αγορά εμπορίας πετρελαιοειδών, με μόλις μια από αυτές να αφορά αποκλειστικά υπόθεση αρνητικής πιστοποίησης ενώ οι υπόλοιπες να αφορούν υποθέσεις συγκεντρώσεων. Για το ίδιο χρονικό διάστημα σε σύνολο 8

γνωμοδοτήσεων, τις οποίες ζητήθηκε να συντάξει μετά από σχετικό αίτημα των υπουργών Ανάπτυξης και Οικονομικών, η μια εξ αυτών αφορά τον κλάδο του πετρελαίου και ενώ παρότι περιγράφει αναλυτικά το σύνολο των επιμέρους αγορών επικεντρώνεται με ιδιαίτερος αναλυτικά στοιχεία και δεδομένα στην σχετική αγορά εμπορίας καυσίμων. Θα μπορούσε μάλιστα να υποστηριχθεί ότι με τη σχετική αυτή γνωμοδότηση (5/III/2001) η ίδια η Επιτροπή Ανταγωνισμού αυτοτοποθετείται εμπράγματα σε ότι αφορά τον θεσμικό της ρόλο στο κλάδο των πετρελαιοειδών εν γένει και αναγνωρίζει την α) την ολιγοπωλιακή μορφή της αγοράς διύλισης, την επιβολή και τον έλεγχο της οποίας ρυθμιστικής παρέμβασης διατηρεί αποκλειστικά για τον εαυτό της η κυβέρνηση β) την διευρυμένα ολιγοπωλιακή μορφή της αγοράς εμπορίας καυσίμων την οποία αναλαμβάνει να διατηρεί και να εξισορροπεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού και γ) την απόλυτα απελευθερωμένη μορφή της αγοράς διανομής καυσίμων, την οποία αναλαμβάνει να εποπτεύει σε συνεργασία με τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, τα ΚΕΔΑΚ, και το αρμόδιο τμήμα πετρελαίου του Υπουργείου Ανάπτυξης μέσω δειγματοληπτικών και τιμοληπτικών ελέγχων.

Πίνακας Αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού που αφορούν την αγορά των πετρελαιοειδών για τα έτη 1995-2005 σε σύνολο 395 αποφάσεων

A/A	ΑΡΙΘ.ΑΠΟΦΑΣΗΣ	ΗΜ/ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΕΙΔΟΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ	ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ
1.	18 / 1995	22/12/1995	Συγκέντρωση 4β	ETHYL CORP.- TEXACO INC
2.	25 / 1996	13/05/1996	Αίτηση αρνητικής πιστοποίησης (άρ. 11) ή άλλως εξαίρεσης 1(3)	MOTOR OIL HELLAS ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ - SAUDI ARABIAN OIL CO
3.	31 / 1996	06/08/1996	Συγκέντρωση 4β και Αίτηση αρνητικής πιστοποίησης (άρ. 11) ή άλλως εξαίρεσης 1(3)	ΠΕΤΡΟΛΙΝΑ Α.Ε. ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ-ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΥΣΙΜΑ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΑ (ΕΚΟ) Α.Β.Ε.Ε.
4.	10 / II / 1998	11/09/1998	Συγκέντρωση 4β	CHEVRON CHEMICAL COMPANY LLC - EXXON CHEMICAL COMPANY
5.	99 / 1998	13/01/1998	Συγκέντρωση 4β	ΕΚΟ ΑΒΕΕ - PETROLINA (OVERSEAS) LTD
6.	4 / II / 1998	31/07/1998	Συγκέντρωση 4β	ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε. - Γ. ΜΑΜΙΔΑΚΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.Ε.Π.
7.	5 / II / 1998	31/07/1998	Συγκέντρωση 4β	THE LUBRIZOL CORP. - BRITISH PETROLEUM PLC (Τμήμα βελτιωτικών λιπαντικών ADIBIS)
8.	97 / II / 1999	30/11/1999	Συγκέντρωση 4β	NOVA CHEMICALS CORPORATION - ROYAL

				DUTCH / SHELL GROUP OF COMPANIES
9.	146 / II / 2000	30/06/2000	Συγκέντρωση 4β	SHELL HELLAS A.E.- ΤΕΞΑΚΟ Α.Ε.Ε. ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ
10.	188 / III / 2001	19/07/2001	Συγκέντρωση 4β	SHELL GAS A.E.B.E.Y – BP HELLAS ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ
11.	242/III/2003	30/06/2003	Συγκέντρωση 4β	Αυτεπάγγελτη έρευνα σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική της εταιρίας ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε. για την διερεύνηση τυχόν παραβάσεων των διατάξεων των άρθρων 1 και 2 του ν. 703/77, της ισχύει.

Η σχετική εμπλοκή της Ανεξάρτητης Ρυθμιστικής Ενέργειας στην διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής ρυθμιστική πολιτικής επί του συνόλου των επιμέρους αγορών πετρελαίου, ξεκινά να συντελείται περισσότερο αποφασιστικά α) με την εμπλοκή των μελών της στην προπαρασκευαστική του Ν.3054/2002 διαδικασία διαμόρφωσης των επιμέρους διατάξεων, β) με την ανάληψη από μέρος της αρμοδιότητας διαμόρφωσης Κανονισμού Αδειών και Ολοκληρωμένου πληροφοριακού Συστήματος και γ) με την εμπλοκή της στην οργάνωση και λειτουργία των Κλιμακίων Ελέγχου Διακίνησης και Αποθήκευσης Καυσίμων (ΚΕΔΑΚ), τα οποία και αναλαμβάνουν να διεξάγουν ποιοτικούς και τιμοληπτικούς δειγματοληπτικούς ελέγχους, συνεπικουρούμενα από τα αρμόδια κλιμάκια των νομαρχιών. Ανεξάρτητα από τις παραπάνω δράσεις, οι οποίες υποδηλώνουν την ενεργότερη συμμετοχή της στην επί της ουσίας ρύθμιση του κλάδου, ο χαρακτήρα της εξακολουθεί να είναι περισσότερο γνωμοδοτικός και εκλεκτικός σε ότι αφορά τα πετρελαιοειδή, σε αντίθεση με την εμπλοκή της στην απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας που αποτελεί τον κυρίαρχο ρυθμιστή. Παρότι προετοίμασε εισηγήσεις προς τον Υπουργό Ανάπτυξης για τον Κανονισμό Τήρησης Αποθεμάτων και το Σχέδιο Μέτρων Έκτακτης Ανάγκης για την αντιμετώπιση κρίσεων εφοδιασμού της χώρας σε υγρά καύσιμα, ο χαρακτήρας της παρέμβασής της στον κλάδο περιορίζεται, στο χρονικά πρώιμο στάδιο λειτουργία της, στην διενέργεια ποιοτικών και τιμοληπτικών ελέγχων των καυσίμων, αποκλειστικά όμως στα πλαίσια της αγοράς διανομής και όχι στις αγορές εμπορίας ή διύλισης. Το πεδίο αρμοδιότητάς της επομένως στο ευρύτερο ρυθμιστικό πλέγμα του κλάδου των πετρελαιοειδών εστιάζεται στον έλεγχο της πλήρως απελευθερωμένης αγοράς διανομής καυσίμων και στον περιορισμό των φαινομένων αισχροκέρδειας, λαθρεμπορίας και φοροδιαφυγής. Προκειμένου για την επιτέλεση αυτού του έργου η

ΡΑΕ βασίζεται α) στην αποδοτική λειτουργία των ΚΕΔΑΚ και β) στην ενίσχυση της καταναλωτικής πίστης, μέσω μιας ενημερωτικής πολιτικής σχετικά με τα δικαιώματα του καταναλωτή καυσίμων και τις δυνατότητας αυτοπροστασίας του κατά την προμήθειά τους. Ως προς το δεύτερο πραγματοποιούνται εβδομαδιαίες δειγματοληψίες σχετικά με τα επίπεδα τιμών πώλησης καυσίμων σε επιλεγμένα πρατήρια ανά την Ελλάδα τα οποία και δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης.

Σε ότι αφορά το έργο των ΚΕΔΑΚ , τα οποία συστήνονται ως ειδικά ελεγκτικά κλιμάκια της Διεύθυνσης Ελέγχου Διακίνησης και Αποθήκευσης Καυσίμων, της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Ανάπτυξης με το ν.3054/2002 ορίζονται τα παρακάτω

4.Τα Κ.Ε.Δ.Α.Κ. ασκούν επιτόπιο έλεγχο σε εγκαταστάσεις και άλλα μέσα διύλισης, αποθήκευσης, μεταφοράς, τελικής πώλησης και, γενικότερα, διακίνησης πετρελαιοειδών προϊόντων καθώς και οποιασδήποτε μορφής βιομηχανικές ή άλλες εγκαταστάσεις, όπου πιθανολογείται ότι αποθηκεύονται ή διακινούνται πετρελαιοειδή προϊόντα. Ο έλεγχος αυτός αφορά ιδίως:

α. τις άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας και τα σχετικά πιστοποιητικά και έγγραφα.

β. την τήρηση των όρων που επιβάλλονται στους κατόχους αδειών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3054/2002.

γ. τον τύπο και την ποιότητα των διακινούμενων προϊόντων.

δ. κάθε στοιχείο και έγγραφο σχετικό με τη διακίνηση και μεταφορά προϊόντων και τα μέσα μεταφοράς.

ε. τα εμπορικά σήματα που φέρουν τα πρατήρια.

5. Τα Κ.Ε.Δ.Α.Κ. πραγματοποιούν επιτόπιους ελέγχους σε όλη τη χώρα με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης. Σε περίπτωση που ο έλεγχος επιβάλλεται από έκτακτη και κατεπείγουσα ανάγκη, η πιο πάνω απόφαση μπορεί να λαμβάνεται και από τον Διευθυντή της «Διεύθυνσης», ο οποίος κοινοποιεί την απόφασή του αμελλητί στον Υπουργό Ανάπτυξης.

Στην πράξη τα ΚΕΔΑΚ ξεκίνησαν να διενεργούν δειγματοληπτικούς ελέγχους μόλις από τον Φλεβάρη του 2003 (25/2/2003) στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής και στην

πόλη της Θεσσαλονίκης ενώ έχουν διαγνώσει 101 παραβάσεις και έχουν επιβάλει συνολικά πρόστιμα για τα έτη 2003, 2004 και 2005 μέχρι (30/05/2005) ύψους 2.108.710 €, 2.900.916. και 1.239.124 € αντίστοιχα.⁵⁴ Το συνολικό εισπραχθέν ποσό, το οποίο αποτελεί πόρο του Ειδικού Λογαριασμού Πετρελαιοειδών, δεν είναι σε θέση να επιβεβαιωθεί από το Υπουργείο Ανάπτυξης καθώς η προβλεπόμενη διαδικασία επιβολής προστίμου ορίζει, την κλήση του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η παράβαση να εκφέρει τις απόψεις του και την δυνατότητα προσφυγής στο αρμόδιο Διοικητικό Πρωτοδικείο, αφού έχει προηγουμένως καταβάλλει το 20% του επιβληθέντος προστίμου, το οποίο σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 75.000 €. Η διαδικασία αυτή έχει καθυστερήσει αρκετά την είσπραξη των επιβληθέντων προστίμων γεγονός το οποίο σε συνάρτηση με τον περιορισμένο αριθμό μελών των ΚΕΔΑΚ και την περιορισμένη εμπέλεια των δειγματοληπτικών ελέγχων που διενεργεί συντελεί μάλλον περισσότερο σε ένα φειδωλό χαρακτηρισμό της αποδοτικότητας του ως μέσω επιτέλεσης των προβλεπόμενων ελεγκτικών αρμοδιοτήτων και εν τέλει της επί της ουσίας εμπλοκής του στην άσκηση της ρυθμιστικής πολιτικής στον κλάδο. Παρόλα αυτά η ενίσχυση τους, σύμφωνα με δηλώσεις του αρμόδιου Υπουργού Δ.Σιουφα , αποτελεί κυβερνητικό μέλημα προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς διανομής καυσίμων.

Η αποτύπωση της εγχώριας ρυθμιστικής πράξης. Δύλιση, Εμπορία, Διανομή.

Πως διορθώνεται στην πράξη το πλέγμα των διαθέσιμων ρυθμιστικών εργαλείων; Πως δομούνται οι επιμέρους αγορές πετρελαιοειδών στη χώρα και πως προσδιορίζονται οι σχέσεις ρυθμιζόμενων και ρυθμιστή; Πως προσδιορίζονται οι τιμές σε κάθε ένα από τα συστατικά μέρη της εγχώριας πετρελαϊκής αλυσίδας εντός του επιβαλλόμενου ρυθμιστικού πλαισίου; Ποια τα περιθώρια ευελιξίας των ρυθμιζόμενων ανά τομέα επιμέρους αγορά στην διαδικασία διαμόρφωσης και υλοποίησης της ρύθμισης; Τα ερωτήματα αυτά αποτυπώνουν το εμπράγματο καθεστώς ρύθμισης του κλάδου των πετρελαιοειδών στην χώρα και αναδεικνύουν περισσότερο ή λιγότερο εμφανώς την δομή των προϋπάρχουσων και νέων ιδιωτικών και δημόσιων συμφερόντων που το παράγουν, το υποστηρίζουν, το μετασκευάζουν αλλά και ενίοτε παρεμποδίζουν την υλοποίηση ή μεταβολή του.

⁵⁴ Τα ποσά προέκυψαν από επεξεργασία των δημοσιευμένων στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Ανάπτυξης πινάκων με τους διενεργηθείς ελέγχους και τις διαπιστωμένες παραβάσεις.

Διύλιση

Σύμφωνα και με την σχετική γνωμοδότηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού αναφορικά με τον κλάδο των πετρελαιοειδών στη σχετική αγορά διύλισης πετρελαίου δραστηριοποιούνται τρεις μεγάλες ανώνυμες εταιρείες οι οποίες στις εγκαταστάσεις των ιδιόκτητων διυλιστηρίων τους αναλαμβάνουν να πραγματοποιήσουν τη συνολικά απαιτούμενη για τη χώρα παραγωγή σε άσφαλτο, μαζούτ, Diesel, Φωτιστικό πετρέλαιο, βενζίνες και LPGs και γενικότερα όλους τους τύπους προϊόντων πετρελαίου που καταναλώνονται στην εγχώρια αγορά. Η συνολική παραγωγή των τριών αυτών διυλιστηρίων καλύπτει περίπου το 90% της εγχώριας κατανάλωσης η οποία υπολογίζεται περίπου σε 12εκατομμύρια τόνους⁵⁵ ενώ το ποσοστό της εγχώριας κατανάλωσης που υπολείπεται εισάγεται από γειτονικές χώρες σε μορφή έτοιμων προϊόντων. Η δομή της συγκεκριμένης αγοράς επομένως είναι αυστηρά ολιγοπωλιακή και διαχρονικά σταθερή καθώς τόσο λόγω του αυστηρού νομοθετικού πλαισίου όσο και κυριότερα λόγω των ισχυρών διασυνδέσεων των επιχειρήσεων αυτών με τις εκάστοτε κυβερνήσεις δεν έχει χορηγηθεί καμιά νέα άδεια λειτουργίας διυλιστηρίων, από την έναρξη των εργασιών τους, στο νέο πλέον θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώνεται μετά τη λήξη της πενταετούς μεταβατικής περιόδου από την Ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ και την εναρμόνιση με το κοινοτικό δίκαιο (1/1/1986).

Η δομή της προϋπάρχουσας αγοράς, τα μερίδια και τα περιθώρια κερδοφορίας στο αρχικό εκείνο σημείο εκκίνησης προσδιορίζουν όπως αποδεικνύεται και τη μετά την απελευθέρωση διάρθρωση της αγοράς η οποία, όπως είναι μάλλον αυτονόητο, προσανατολίζεται ως προς τη μορφή του ανταγωνισμού και κατευθύνεται ως προς τα επίπεδα τιμών, από την εταιρεία που εσωτερικεύει το πρώην κρατικό μονοπώλιο. Πιο συγκεκριμένα. Μετά την εξαγορά του μεριδίου του Σ.Νιάρχου στα ΕΛΔΑ , το 1977 και την αντίστοιχη εξαγορά του ομίλου ESSO⁵⁶, το 1984, ο οποίος μετονομάστηκε σε ΕΚΟ, το δημόσιο αναλαμβάνει πλέον άμεσα την αρμοδιότητα τροφοδότησης της ευρύτερης αγοράς πετρελαιοειδών στη χώρα και στην ουσία μέσω των νομοθετικών δεσμεύσεων που προέβλεπε η διατήρηση των αποθεμάτων ασφαλείας 90 ημερών ,προσδιόριζε και την αντίστοιχη δομή και λειτουργία των επιμέρους κλάδων της εμπορίας και διανομής. Με την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ και την λήξη της πενταετούς μεταβατικής περιόδου, το 1986, το κρατικό μονοπώλιο αναγκάζεται να

⁵⁵ Στον υπολογισμό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται τα καύσιμα αεροπορίας και θαλάσσιων μεταφορών.

⁵⁶ Διυλιστήριο Θεσσαλονίκης , Πετροχημικά και εταιρεία εμπορίας ESSO

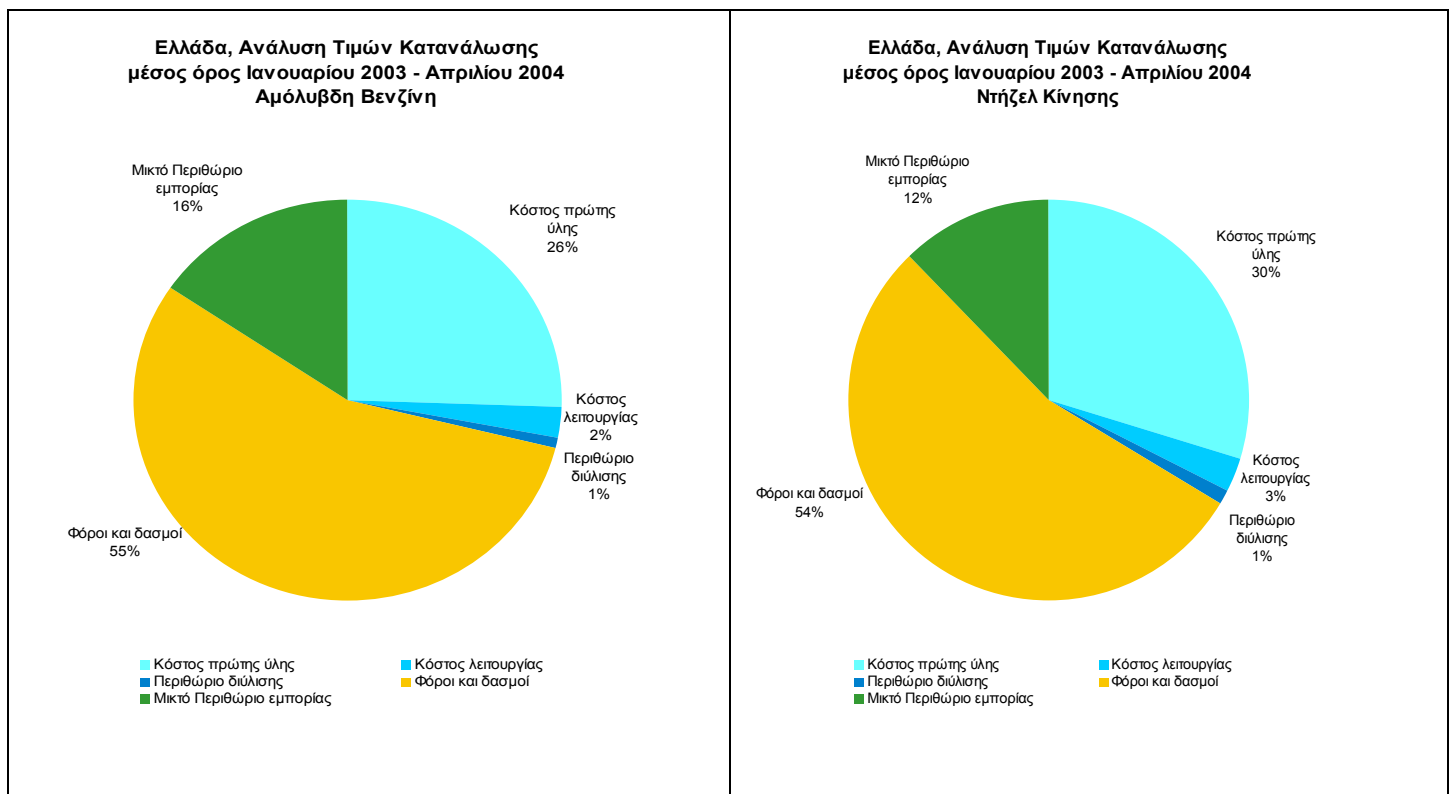
σπάσει, έστω τυπικά, και να μετατραπεί σε ολιγοπώλιο του οποίου τους έτερους ανταγωνιστές έχει στην πραγματικότητα επιλέξει ή έχει δεσμευτεί να επιλέξει. Η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (μετέπειτα Ελληνικά Πετρέλαια) στην προκειμένη περίπτωση αναλαμβάνει να προσδιορίσει για την πρώτη εκείνη περίοδο αλλά και στο εξής την τιμή των πετρελαιοειδών, τα περιθώρια κέρδους για τους έτερους δραστηριοποιούμενους, τις δυνατότητες διασφάλισης του μεριδίου τους στην αγορά και εν τέλη να διασφαλίσει τη διατήρηση της ολιγοπωλιακής δομής της αγοράς, παράλληλα με το δημόσιο συμφέρον το οποίο οφείλει να εξασφαλίσει με χαμηλές (ή σχετικά χαμηλές) τιμές. Η ρύθμιση παρόλα αυτά που θέλει τις εμπορίες καυσίμων να διαθέτουν αποθέματα ασφαλείας 90 ημερών ή σε άλλη περίπτωση την μετάθεση αυτής της δέσμευσης στα διυλιστήρια με τα οποία συνάπτουν συμβάσεις αποκλειστικής προμήθειας για ελάχιστο χρονικό διάστημα δυο χρόνων, εμπράγματα εξακολουθεί να δεσμεύει την αγορά εμπορίας στην διύλιση και ταυτόχρονα την κυρίαρχη θέση της πρώην κρατικής επιχείρησης η οποία διαθέτει και περισσότερους αποθηκευτικούς χώρους έναντι των έτερων ανταγωνισμών. Στην προκειμένη περίπτωση το κρατικό μονοπώλιο και ο ρόλος του ως εκφραστής την κρατικής πολιτικής εμφανίζεται μεν να έχει αλλάξει μορφή, αλλά σε καμία περίπτωση να έχει αποστερηθεί επί τοις ουσίας από τις αρμοδιότητες εκείνες που του διασφάλιζαν την κυρίαρχη θέση του συνολικά στην αγορά. Έτσι ενώ στο παρελθόν το κράτος προσδιόριζε δια-μέσου της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου όχι μόνο την μετά την διύλιση τιμή των προϊόντων πετρελαίου αλλά και τις σχέσεις προμήθειας μεταξύ διυλιστηρίου και εταιρειών εμπορίας, με το νέο καθεστώς που εγκαθιδρύεται εξακολουθεί μεν να διατηρεί δεσμευμένη την αγορά εμπορίας στα επίπεδα τιμών που προσδιορίζουν τα διυλιστήρια, δηλαδή το κράτος εξακολουθεί μέσω της εταιρείας Ελληνικά Πετρέλαια να ορίζει τις τιμές, (της οποίας η θέση σύμφωνα με διαφορετικές εκτιμήσεις υπολογίζεται σε ποσοστό μεταξύ 70% και 54%) αλλά πλέον «συμφωνεί» να διανέμει μερίδιο της αγοράς της μεταξύ των δυο έτερων ανταγωνιστών στον κλάδο, που πλέον αυξάνουν τον αριθμό των συμβάσεων που συνάπτουν με τις εταιρείες εμπορίας. Στην προκειμένη περίπτωση με μια πρώτη προσέγγιση μπορεί κανείς θεωρήσει ότι με το νέο καθεστώς που διαμορφώνεται, η λειτουργία της αγοράς διύλισης αποκτά πλέον ισχυρά ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά τα οποία και σταδιακά οδηγούν στην μείωση των τιμών και στην αποδέσμευση του κλάδου εμπορίας, καθώς παρέχονται δυνατότητες υποστήριξης εκπωτικών πολιτικών και πολιτικών κινήτρων προσέλκυσης εταιρειών εμπορίας, οι οποίες

μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα τον προμηθευτή τους. Στην πραγματικότητα αυτό που συμβαίνει απέχει αρκετά από μια τέτοια παραδοχή. Η νομοθετική ρύθμιση που επιβάλλει στις εταιρείες εμπορίας την τήρηση αποθεμάτων ασφαλείας 90ημερών ή όταν δεν εξασφαλίζεται αυτή η δυνατότητα από τους διαθέσιμους αποθηκευτικούς χώρους την μεταβίβαση αυτής της υποχρέωσης στα διυλιστήρια, με τα οποία είναι υποχρεωμένες να συνάπτουν συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας για χρονικό διάστημα δυο ετών, στην πραγματικότητα δεν διαφοροποιεί τα επίπεδα του ανταγωνισμού καθώς οι αποθηκευτικοί χώροι μεταξύ των εταιρειών διύλισης είναι δεδομένοι, όσο δεδομένη είναι και η υπεροχή της εταιρείας που εσωτερικεύει το πρώην κρατικό μονοπώλιο. Η «συμφωνία» που καταλήγει στη νέα αυτή δομή και λειτουργία της αγοράς δεν μπορεί φυσικά να ερμηνευτεί αποκλειστικά και μόνο ως μια αναγκαιότητα που επιβλήθηκε από τις συμβατικές υποχρεώσεις που αναλαμβάνει το κράτος με την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ε.Ε αλλά πρέπει εξίσου να αποδοθεί στα όποια νομιμοποιημένα ή μη ίδια κρατικά συμφέροντα, τα οποία και ανταλλάσσουν μερίδια της αγοράς διύλισης με φορολογικά έσοδα ή και πολιτικά (και παραπολιτικά) οφέλη. Στο βαθμό που τα περιθώρια κερδοφορίας είναι περίπου δεδομένα για τα μέρη του ολιγοπωλίου εκείνα δεσμεύονται ως προς το κράτος να μεταφέρουν τον ανταγωνισμό σε άλλα επίπεδα και να διατηρήσουν την ισορροπία της αγοράς όσο αυτό από μέρους του θα εγγυάται τον παρεμποδισμό της εισόδου νέων οικονομικών συμφερόντων και διατάραξης της δομής του ολιγοπωλίου που έχει εγκαθιδρυθεί. Με αυτή τη μορφή συμφωνίας το κράτος διατηρεί ένα σχετικά χαμηλό επίπεδο τιμών και αυστηρά οριοθετιμένες επιμέρους αγορές, η εύρυθμη λειτουργία των οποίων εγγυάται και την αδιασάλευτη υπολογιζόμενη από τον κλάδο εισοδηματική του ροή, μέσω των δασμών και της άμεσης φορολογίας

Συγκεκριμένα οι δραστηριοποιούμενες εταιρείες στον κλάδο, η δυναμικότητα των διυλιστηρίων τους και η χωροταξική τους διάταξη, αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα

Επωνυμία Εταιρείας	Τύπος διυλιστηρίου	Δυναμικότητα	Τοποθεσία εγκατάστασης
MOTOR OIL ΕΛΛΑΣ Α.Ε	Complex	4,5 εκατ tn	Άγιοι Θεόδωροι
ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ Α.Ε	Topping	5 εκατ tn	Ελευσίνα
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε	Complex	6,7 εκατ tn	Ασπρόπυργος
	Hydroskimming	3,5 εκατ tn	Θεσσαλονίκη

Το μερίδιο της αγοράς που οι παραπάνω εταιρείες τελικά καταλαμβάνουν, σύμφωνα με την γνωμοδότηση της Επιτροπής υπολογίζεται σε ποσοστό 56% για τα Ελληνικά Πετρέλαια, 24% για τη MOTOR OIL και 20% για την PETROLA ενώ τα περιθώρια κέρδους τους σύμφωνα με έρευνα των Ελληνικών Πετρελαίων υπολογίζονται σε περίπου 1% επί της τελικής τιμής διύλισης και αποτυπώνεται σχηματικά στα παρακάτω διαγράμματα.

Σχετικά με τον προσδιορισμό της τιμής η ανάλυση της διαδικασίας από την οποία προκύπτει υποδεικνύει εν τέλει και το επίπεδο του μεταξύ τους ανταγωνισμού διακρίνονται στα παρακάτω σημεία.

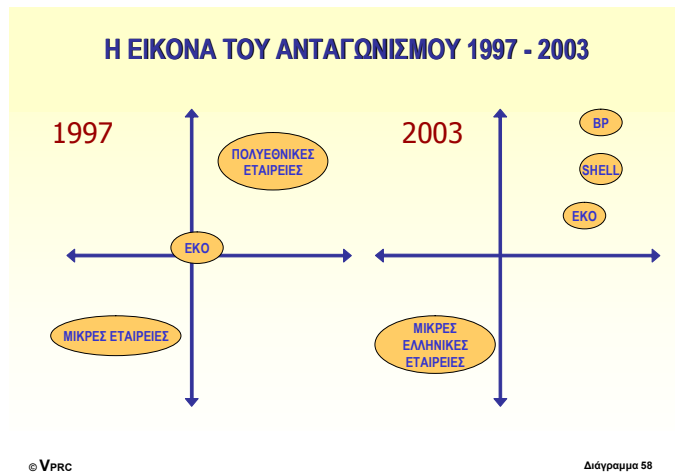
- Οι τιμές διυλιστηρίου υπολογίζονται και μεταβάλλονται καθημερινά με βάση τις διεθνείς δολλαριακές τιμές των προϊόντων στην περιοχή της Μεσογείου (πρακτικά στην Ιταλία) και την τρέχουσα ισοτιμία Ευρώ/Δολαρίου.
- Για τον υπολογισμό των εκάστοτε τρεχουσών τιμών λαμβάνεται ο μέσος όρος των τεσσάρων τελευταίων δημοσιεύσεων FOB PLATT'S και ο αντίστοιχος των ισοτιμιών EURO/USD. Στις προκύπτουσες τιμές προστίθεται μια σταθερή προσαύξηση που περιλαμβάνει το κόστος μεταφοράς, το κόστος τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας, το κόστος διακίνησης και αποθήκευσης και διαμορφώνεται ώστε να είναι ανταγωνιστική με την τιμή εισαγωγής στην χώρα. Για το λόγο αυτό, οι τιμές που διαμορφώνονται στην Ελλάδα οφείλουν να είναι παραπλήσιες με τις τιμές που επικρατούν στην Ιταλία.
- Το σύστημα τιμολόγησης στην Ελλάδα παρακολουθεί **άμεσα** τις ανοδικές ή καθοδικές μεταβολές των διεθνών τιμών προϊόντων στη Μεσόγειο, και έχει παραμείνει σχεδόν αμετάβλητο από το 1992 μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια οι τιμές διυλιστηρίου στην Ελλάδα να έχουν μειωθεί σε σχέση με τις διεθνείς τιμές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το επίπεδο ανταγωνισμού μεταξύ των τριών εταιρειών διύλισης εστιάζεται στην πολιτική εισαγωγών των ποσοτήτων αργού πετρελαίου σε σχέση με τις διεθνείς αυξομειώσεις των τιμών και την δυνατότητα που τους παρέχει η υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας να διαθέσουν ποσότητες πετρελαιοειδών σε υψηλότερα επίπεδα των τιμών από αυτά με τα οποία έχουν εισαχθεί οι απαιτούμενες για την παραγωγή τους ποσότητες αργού πετρελαίου.

Εμπορία

Η μορφή ρυθμιστικής παρέμβασης στην αγορά της εμπορίας των πετρελαιοειδών, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα στην Ελλάδα, απέχει κατά πολύ από το αντίστοιχο ισχύων καθεστώς στην αγορά διύλισης και υποδηλώνει μια περισσότερο συμβατή με τα ευρωπαϊκά ρυθμιστικά πρότυπα, παρέμβαση του κράτους στη λειτουργία του μηχανισμού της. Η συγκεκριμένη σχετική αγορά, αν και στην πράξη δεν λειτουργεί εντός ένα καθεστώτος απόλυτα ελευθέρου ανταγωνισμού, εντούτοις η δομή που παγιώνεται εμφανίζεται να δρα ιδιαίτερος αποδοτικά υπό ένα καθεστώς διευρυμένου ολιγοπωλίου με έντονα στοιχεία ανταγωνισμού στο σύνολο της εμπορικής δραστηριότητας, το οποίο εποπτεύεται, κατευθύνεται και επαναπροσδιορίζεται από

τις αρμόδιες ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές Ανταγωνισμού και Ενέργειας. Στη σχετική αγορά εμπορίας καυσίμων δραστηριοποιούνται 19 εταιρείες οι οποίες ανάλογα με το ιδιοκτησιακό καθεστώς, εμπορικό προφίλ, την ποσότητα καυσίμων που εμπορεύονται και την διασπορά της δραστηριότητας τους στην επικράτεια κατατάσσονται σε τέσσερα επιμέρους επίπεδα, τα οποία και αντιστοιχούν σε τέσσερα αντίστοιχα υποσύνολα ανταγωνιστικής δράσης και εν τέλει τιμών. Σύμφωνα με τους σχετικούς τιμοκαταλόγους ονομαστικών τιμών που υποβάλουν στο Υπουργείο Ανάπτυξης οι δραστηριοποιούμενες στον κλάδο επιχειρήσεις παρατηρείται να εμφανίζουν μικρές τουλάχιστον μεταξύ τους αποκλίσεις γύρω από τους άξονες τεσσάρων επιπέδων τιμών ενώ εκφράζουν και αντίστοιχα εμπορικά προφίλ στην βάση των οποίων ενισχύουν τον άξονα διαφοροποίησής τους. Στο πρώτο και υψηλότερο επίπεδο τιμών εμφανίζονται οι BP, SHELL & TEXACO, στο δεύτερο επίπεδο οι AVIN & ELINOIL, με χαμηλότερες τιμές, στο τρίτο επίπεδο με μέσες τιμές η EKO και τέλος στο τέταρτο επίπεδο με τις χαμηλότερες τιμές οι KMOIL, JET OIL, SILK OIL, AVINOIL, TOTAL HELLAS, DRACOIL, AEGEAN OIL, RODOIL, MAMΙΔΑΚΗΣ, και λοιπές. Την τελευταία περίοδο παρόλα αυτά η κατάταξη αυτή παρουσιάζει τάσεις έντονης κινητικότητας καθώς οι μικρές ελληνικές εταιρείες που κατά το παρελθόν στήριζαν την αυξημένη ζήτηση και άρα την χαμηλή τιμή τους κυρίως στην ελληνικότητα τους και το τοπικό δίκτυο που είχαν αναπτύξει δεν καταφέρνουν να εξακολουθούν να προσφέρουν στις χαμηλότερες τιμές της αγοράς, σε αντίθεση με τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες οι οποίες έχουν την δυνατότητα να προσφέρουν σημαντικές εκπτώσεις και να πραγματοποιούν επιστροφές εκδηλώνοντας αναλογικά σταθερή πτωτική τάση στις τιμές στις οποίες προσφέρουν. Ως προς την επιμέρους κατάταξη των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο εταιρειών η εταιρεία VPRC για λογαριασμό της EKO και της εταιρείας Ελληνικά Πετρέλαια διεξήγαγε μια σειρά από διαδοχικές έρευνες αγοράς που καταλήγουν στην παρακάτω διαγραμματική απεικόνιση.

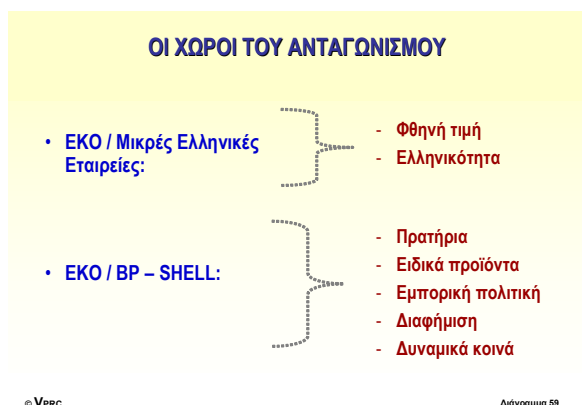

Για το έτος 1997 οι δραστηριοποιούμενες εταιρίες διακρίνονται στις μεγάλες πολυεθνικές , στις μικρές ελληνικές και στην ΕΚΟ, η οποία λόγω της διασύνδεσης τους με την ΔΕΠ ΑΕ και το δημόσιο εμφανίζεται να δραστηριοποιείται σε ένα ενδιάμεσο επίπεδο, καθώς μάλλον αποδέχεται τον ερμαφρόδιτο χαρακτήρα της μεταξύ κράτους και αγοράς, ενώ επεξεργάζεται τις δυνατότητες αναπροσαρμογής της εμπορικής πολιτικής της . Η κατάσταση που αποτυπώνεται στην αγορά το 2003 φέρει την ΕΚΟ να έχει αφομοιώσει το ανταγωνιστικό και εμπορικό προφίλ των πολυεθνικών εταιρειών και να έχει διεκδικήσει τη θέση της μεταξύ των πολυεθνικών εταιρειών και των περιθωρίων κερδοφορίας που τους διασφαλίζουν τα υψηλότερα επίπεδα προσφερόμενων τιμών.

Για την περίοδο μεταξύ 1992 και 1999, σύμφωνα με στοιχεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού που συμπεριλαμβάνονται στην σχετική με τον κλάδο γνωμοδότηση, η αγορά εμπορίας επιμερίζεται σε 23% για την BP σε 18% την SHELL, σε 17,2 % για την ΕΚΟ -ΕΛΔΑ , σε 6,8% για την JET OIL ενώ το υπόλοιπο μέρος ύψους 27,8% διαμοιράζεται μεταξύ των μικρότερων εταιριών, οι οποίες τοπικά εμφανίζονται να υπερτερούν έναντι των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών και της ΕΚΟ.

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα , όπως αποτυπώνεται στο παρακάτω πίνακα , το επίπεδο του ανταγωνισμού εστιάζεται στην χαμηλή τιμή και την ελληνικότητα του ιδιοκτησιακού καθεστώτος τους για τις μικρές εταιρείες ενώ αντίστοιχα για τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες με την προσάρτηση της ΕΚΟ αυτό επικεντρώνεται στον ανταγωνισμό των πρατηρίων, των ειδικών προσφερόμενων προϊόντων

(διάφοροι τύποι αμόλυβδης βενζίνης με βελτιωτικά πρόσθετα), της διαφήμισης και της εκπαιδευτικής πολιτικής ως προς τους πρατηριούχους.

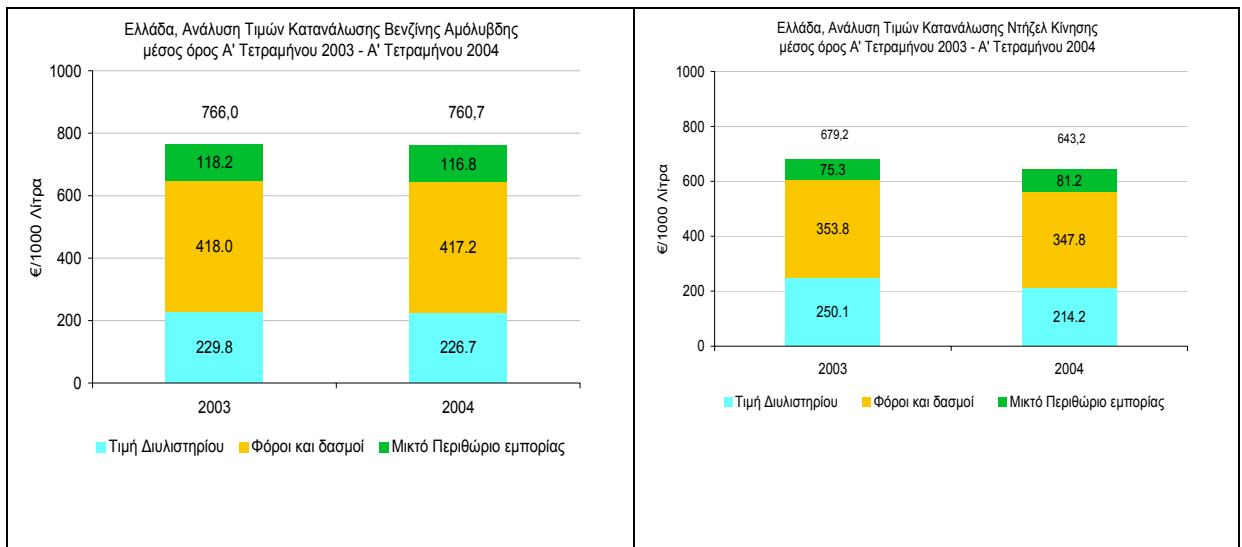

Αναλύοντας περαιτέρω την εμπορική πολιτική των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο εταιρειών διαπιστώνει να έχει εγκαθιδρυθεί, μετά την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς το 1992, ένα πλαίσιο ανταγωνισμού στο οποίο τα κυρίαρχα συστατικά μέρη του εστιάζονται, πέρα από την τιμολογιακή πολιτική της κάθε εταιρείας προς τους πρατηριούχους, στον αριθμό των πρατηρίων με τα εμπορικά σήματα της εταιρείας, στην γεωγραφική κατανομή των πρατηρίων αυτών σε θέσεις όπου ενισχύουν την κατανάλωση, στην εμφάνιση των πρατηρίων, στην ενίσχυση της φήμης της εταιρείας, στην προώθηση νέων προϊόντων και τέλος στην ενίσχυση της κατανάλωσης για κάθε μια από αυτές, δια-μέσο των πρατηρίων, με την διαφήμιση και εμπορικές καμπάνιες προσφορών. Η μορφή αυτή του ανταγωνισμού που διέπει τη λειτουργία της αγοράς εμπορίας είναι μάλλον αναμενόμενη, καθώς τόσο στο βαθμό που τα υπολογιζόμενα μικτά περιθώρια κέρδους των εταιρειών υπολογίζονται να κυμαίνονται μεταξύ 10-14% όσο και στο βαθμό που το κράτος μέσω του ελέγχου των συγκεντρώσεων και εξαγορών διατηρεί σταθερή την αριθμητική της διάρθρωση, τα περιθώρια αύξησης της έντασης του ανταγωνισμού ή μετάθεσής του σε άλλα επίπεδα είναι σαφώς περιορισμένα.. Στην προκειμένη περίπτωση ο πυρήνας της ρυθμιστικής πολιτικής του κράτους στην συγκεκριμένη αγορά, εστιάζεται περισσότερο, στην διασφάλιση της υπάρχουσας δομής, με τον αυστηρό έλεγχο της εισόδου και εξόδου των δραστηριοποιούμενων, και στην διασφάλιση των περιορισμών που έχει επιβάλει νομοθετικά προκειμένου να μην επεκταθούν ο εμπορικές δραστηριότητας των εταιρειών αυτών στους επιμέρους κλάδους της διύλισης και της διανομής. Στο βαθμό που οι εισαγωγές καυσίμων διεξάγονται αποκλειστικά από τα Ελληνικά Πετρέλαια, οι διαθέσιμοι αποθηκευτικοί χώροι των εταιρειών εμπορίας δεν μπορούν να ικανοποιήσουν την υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας όπου και θα τους

επέτρεπαν την αυτονομημένη διαχείριση των διαθέσιμων τους και δεν δίνεται η δυνατότητα στις εταιρείες εμπορίας να διαθέτουν ιδιόκτητα βυτία για την μεταφορά των εμπορευόμενων καυσίμων, η πολιτική που ορίζεται στη βάση των παραπάνω στοχεύει στη διατήρηση τόσο της υπάρχουσας δομής, ως έχει, όσο και της μορφής του υφιστάμενου ανταγωνισμού.

Διανομή Καυσίμων

Σε ότι αφορά την μορφή της κρατικής παρέμβασης στη δομή και λειτουργία της αγοράς διανομής καυσίμων, ο χαρακτήρας της είναι σχεδόν ολοκληρωτικά διαφοροποιημένος σε σχέση με τους αντίστοιχους κλάδους της διύλισης και εμπορίας και σε ότι αφορά την επί τοις ουσίαις άσκηση ρυθμιστικής πολιτικής περιθωριακός. Καθώς η συγκεκριμένη αγορά λειτουργεί υπό ένα καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού, η μορφή της κρατικής παρέμβασης συνεπικουρεί την δράση των δυνάμεων της αγοράς και η εμπλοκή της, παρότι θεσμικά είναι κατοχυρωμένη σε ένα ευρύ πλαίσιο παρέμβασης, περιορίζεται στην παρακολούθηση και τον έλεγχο της οικονομικής δραστηριότητας των μερών της. Στο βαθμό που η είσοδος και έξοδος των επιχειρήσεων διανομής καυσίμων στην αγορά είναι ελεύθερη (η πολιτική αδειοδοτήσεων διασφαλίζει τους τεχνικούς όρους φύλαξης και προμήθειας των καυσίμων στον τελικό καταναλωτή) και οι τιμές προσδιορίζονται από τη σχετική τοπική προσφορά και ζήτηση, οποιαδήποτε απόπειρα περαιτέρω παρέμβασης του κράτους σε αυτή θα διασάλευε την σχέση εξισορρόπησης που διέπει τη λειτουργία της, και θα λειτουργούσε στην πράξη ανασταλτικά ως προς τους στόχους που το ίδιο το κράτος έχει θέση προκειμένου για την εύρυθμη λειτουργία τους. Η ανάλυση των όρων που δρούν προσδιοριστικά ως προς τη διαμόρφωση της τιμής πρατηρίου επιβεβαιώνουν τον παραπάνω ισχυρισμό και αναδεικνύουν τον μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο ανταγωνισμό, επί των ποσοστών κερδοφορίας τους, ως την κυρίαρχη μεταβλητή στον προσδιορισμό της τιμής και το πυρηνικό δομικό συστατικό της λειτουργίας της. Στον διάγραμμα που παρουσιάζεται παρακάτω αποτυπώνονται οι επιμέρους συνιστώσες που προσδιορίζουν την τιμή και αναδεικνύονται τα διευρυμένα περιθώρια των ιδιοκτητών πρατηρίων να ανταγωνιστούν μεταξύ τους, στην τοπική αγορά, για την διασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής κερδοφορίας τους.

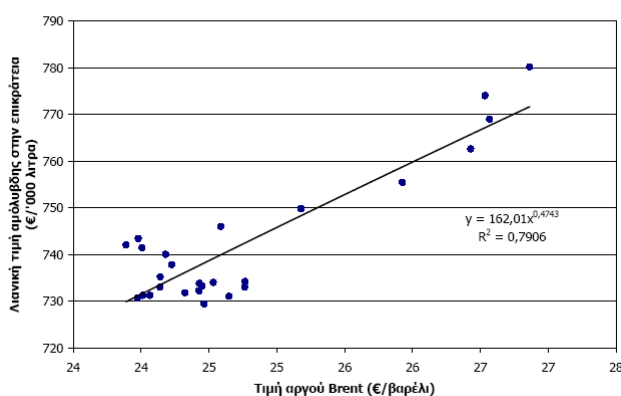

Οι παράγοντες που προσδιορίζουν την τελική τιμή πρατηρίου όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα αλλά και προκύπτει από το δίκτυο αλληλεξαρτήσεων στα προηγούμενα της εγχώριας πετρελαϊκής αλυσίδας εστιάζονται α) στην τιμή πώλησης από τα διυλιστήρια β) στους επιβαλλόμενους φόρους και δασμούς γ) στην τιμή που προσφέρουν οι εταιρείες εμπορίας καυσίμων καθώς αυτή προσδιορίζεται από τα διαθέσιμα περιθώρια κέρδους και άρα ενδεχόμενης άσκησης μιας εκπωτικής εμπορικής πολιτικής και τέλος δ) στα περιθώρια κέρδους των ίδιων των πρατηριούχων και τις δυνατότητες επικράτησης επί των μεταξύ τους ανταγωνιστικών δομών. Στο βαθμό που η τιμή διυλιστηρίου έχει προσδιοριστεί σε προηγούμενο στάδιο της πετρελαϊκής αλυσίδας και έχει ήδη εσωτερικευθεί στην προσφερόμενη από τις εταιρείες εμπορίας, τιμή των καυσίμων, ο λιανοπωλητής όπως είναι αυτονόητο βρίσκεται αποστερημένος από οποιαδήποτε δυνατότητα παρέμβαση στη διαμόρφωση της και άρα επίτευξης μιας χαμηλότερης τιμής που θα του διασφάλιζε μεγαλύτερα περιθώρια κερδοφορίας και επικράτηση στην τοπική αγορά. Κατά τον ίδιο τρόπο έχοντας ήδη οριστεί τα επίπεδα των επιβαλλόμενων φόρων και δασμών που βαραίνουν τα καύσιμα εξίσου σε προηγούμενα στάδια, με εξαίρεση τον Φ.Π.Α ο οποίος βαραίνει άμεσα τον τελικό καταναλωτή, δεν μπορεί να ασκήσει οποιαδήποτε συλλογική, πόσο μάλλον μεμονωμένη στρατηγική πίεσης ως προς τον ρυθμιστή προκειμένου να επιτευχθεί μια μείωση της φορολογίας που ενδεχομένως να επιδρούσε ευνοϊκά στην κατανάλωση των καυσίμων. Στο βαθμό άλλωστε που η ζήτηση των συγκεκριμένων προϊόντων είναι ανελαστική η οποιαδήποτε μείωση της

φορολογίας που θα μείωνε την τελική τιμή δεν θα είχε επί τοις ουσίας καμία ευνοϊκή επίδραση στη ζήτηση, καθώς ανεξάρτητα από το ύψος της οι καταναλωτές εξακολουθούν να καταναλώνουν την ίδια ποσότητα. Στο πλαίσιο αυτό το αντικείμενο του ανταγωνισμού μεταξύ των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο της διανομής περιορίζεται αποκλειστικά στην διαχείριση των περιθωρίων κέρδους που τους προσφέρει η σχετική και τοπική αγορά και τα οποία αυξομειώνουν ανάλογα προκειμένου να διατηρήσουν τη κερδοφορία τους. Στο μέτρο που το σύνολο των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο ξεπερνά τα 7.500 πρατήρια τα περιθώρια κέρδους και η επίδρασή τους στην προσφερόμενη τιμή ορίζονται αποκλειστικά από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, προκειμένου στην ανεμπόδιστη λειτουργία των οποίων, το κράτος έχει δεσμευτεί να απέχει.

Ενδεικτικά με τα όσα προαναφέρθηκαν το διάγραμμα συσχέτισης λιανικής τιμής αμόλυβδης βενζίνης στην επικράτεια και τιμών αργού πετρελαίου, που ακολουθεί, θα μπορούσε να ερμηνευτεί εξίσου ως ένα δείκτης αποτύπωσης των σχετικών περιθωρίων κερδοφορίας των δραστηριοποιούμενων στον κλάδο, καθώς οι σχετικές αποκλίσεις εσωτερικεύουν τα ενδιάμεσα στάδια επεξεργασίας προκειμένου για την παραγωγή των καυσίμων και του αντίστοιχου σχετικού κόστους, από την πρώτη στιγμή της εισαγωγής στην χώρα των απαιτούμενων ποσοτήτων αργού πετρελαίου έως την τελική κατανάλωσή τους υπό τη μορφή καυσίμου.

Εικόνα 11: Συσχέτιση της λιανικής τιμής αμόλυβδης βενζίνης στην επικράτεια με τις τιμές του αργού πετρελαίου (σε €/βαρέλι)

Έτσι ο ρόλος της κρατικής παρέμβασης στην λειτουργία της αγοράς διανομής καυσίμων οφείλει να είναι περιορισμένος, καθώς στο βαθμό που δεν δημιουργούνται εσωτερικές στρεβλώσεις η συγκεκριμένη αγορά θα εξακολουθεί να λειτουργεί αποδοτικά. Στη βάση της διασφάλισης του περιορισμού των στρεβλώσεων

στην αγορά, οι οποίες εκδηλώνονται με την έξαρση φαινομένων νοθείας ή αισχροκερδείας, στηρίζεται και η συγκεκριμένη μορφή κρατικής παρέμβασης στην αγορά που προϋποθέτει την διενέργεια τακτικών και εκτεταμένων ελέγχων σε όλη τη χώρα. Το ρόλο αυτό αναλαμβάνουν τα ΚΕΔΑΚ και οι αρμόδιες υπηρεσίες των νομαρχιών, στο έργο των οποίων έγινε αναφορά σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ο ρόλος παρόλα αυτά της συγκεκριμένης, έστω και περιφερειακής λειτουργίας του κράτους ως ρυθμιστή της αγοράς δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέος καθώς αναλαμβάνει την ευθύνη διαφύλαξης των δικαιωμάτων των καταναλωτών από τοπικά δίκτυα εναρμονισμένων πρακτικών, νοθείας και αισχροκερδείας. Η εκδήλωση τέτοιων φαινομένων αλώστε το καλοκαίρι του 2003 οδήγησε το υπουργείο οικονομικών στην επιβολή ανώτατων τιμών πώλησης καυσίμων, προκειμένου να διασφαλιστούν οι καταναλωτές των αντίστοιχων περιοχών στις οποίες εμφανίστηκαν φαινόμενα υπερτιμολόγησης. Παρότι στο σύνολο της επικράτειας δεν μπορεί να υποστηριχτεί ότι υφίσταται μια τάση που να ενισχύει την εκδήλωση τέτοιων ή παρεμφερών φαινομένων, εν τούτοις μετά από σχετική έρευνα της ΠΑΕ διαπιστώθηκαν χωροταξικοί πυρήνες στρεβλώσεων της αγοράς, στους οποίους τα σχετικά φαινόμενα εκδηλώνονται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και συνδέονται με περιόδους αύξησης της ζήτησης (δηλαδή νησιωτικές περιοχές στις οποίες κατά την περίοδο του καλοκαιριού υπερδιπλασιάζεται η ζήτηση σε καύσιμα). Ενδεικτικά παρατίθεται ο σχετικός πίνακας για το χρονικό διάστημα, όπως δημοσιεύτηκε στην έκθεση πεπραγμένων της ΠΑΕ (Ιανουάριος 2003-Μάρτιος 2004)

Πίνακας 36: Μέση απόκλιση τιμών πετρελαιοειδών από τον μέσο όρο της επικράτειας για την περίοδο Οκτώβριος 2003-Μάρτιος 2004

Νομός	Βενζίνη Αμόλυβδη	Βενζίνη Super	Πετρέλαιο Κίνησης	Πετρέλαιο Θέρμανσης	Super Α-μόλυβδη
ΑΡΤΑΣ	3,18%	3,66%	3,34%	8,72%	4,18%
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	5,52%	5,05%	2,55%	5,21%	
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	5,88%	5,17%	3,78%		
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	2,98%	2,61%		4,91%	
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	4,14%	3,55%	2,62%	5,22%	5,04%
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	8,52%	7,92%	5,29%	7,48%	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	4,45%	4,25%	3,58%		7,07%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	2,68%	3,02%		4,48%	8,96%
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	7,11%	7,09%	3,40%	11,75%	
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	6,45%	7,92%	2,90%	5,64%	2,72%
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	5,22%	4,10%	4,27%	6,17%	2,59%
ΛΕΣΒΟΥ	6,04%	5,69%	2,48%		
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	5,31%	7,28%	5,61%	5,41%	
ΠΙΡΕΒΕΖΑΣ	2,12%	2,03%		6,15%	7,25%
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	6,25%	5,45%	3,55%	6,81%	12,06%
ΦΩΚΙΔΑΣ	4,84%	4,12%	2,62%	5,99%	
ΧΑΝΙΩΝ	5,00%	4,30%	2,47%	4,56%	4,88%
ΧΙΟΥ	3,34%	2,97%			2,61%

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας με το παραπάνω τμήμα τη σχετική έρευνα στον ευρύτερο κλάδο των πετρελαιοειδών στη χώρα και το ισχύον ρυθμιστικό καθεστώς που επικρατεί, μπορεί κανείς με σχετική βεβαιότητα να οδηγηθεί, στο βαθμό που επιτρέπει το αρχικό αυτό στάδιο επεξεργασίας των διαθέσιμων δεδομένων που σχετίζονται με τη δομή και λειτουργία του κλάδου, σε ένα σύνολο συμπερασμάτων που αναδεικνύουν την συνοχή της κρατικής παρέμβασης στις επιμέρους αγορές και αναγνωρίζουν την ορθολογικότητα της διαφορικής πυκνότητας που τις διέπει. Στο μέτρο που οι προϋπάρχουσες πολιτικοοικονομικές δομές και ως εκ τούτου οι από αυτές προερχόμενες ανασχές, έχουν διαμορφώσει τα φυσικά όρια ρυθμιζόμενων και ρυθμιστών, το σύστημα που περιγράφεται παραπάνω υποστασιοποιεί υπό τη μορφή νομοθετημάτων, αποφάσεων, γνωμοδοτήσεων ελέγχων κ.ά το προϊόν διαρκών τριβών και διαβουλεύσεων μεταξύ των άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενων δρώντων προκειμένου για την πραγμάτωση των ίδιων στόχων τους. Το ισχύον ρυθμιστικό καθεστώς που περιγράφεται στην προκειμένη περίπτωση αποτυπώνει μια βαθύτερη και ουσιαστικότερη σύγκρουση, συναίνεση ή συμφωνία μεταξύ των εγχώριων πολιτικοοικονομικών δυνάμεων που προσδιορίζει τον πυρήνα της συγκεκριμένης

ρυθμιστικής στρατηγικής αλλά και προϋδεάζει για τα ουσιώδη συστατικά ενός εν δυνάμει εθνικού ρυθμιστικού κανόνα, προτύπου, ή καθεστώτος που εκτείνεται πέρα από την αγορά πετρελαιοειδών. Η περαιτέρω εμβάθυνση σε εμπειρικά δεδομένα, σε ένα επόμενο και εκτενέστερο ερευνητικό στάδιο, θα μπορεί να εξαλείψει τους όποιους ενδοιασμούς δύναται να διατυπωθούν για τη βασιμότητα των πρωτόλειων εξαγόμενων συμπερασμάτων που διατυπώνονται και να αναδείξει περαιτέρω νέες διαστάσεις, εκτιμήσεις, τοποθετήσεις κι εν τέλει θεωρητικές διατυπώσεις με διευρυμένη ισχύ, πέρα από τα όρια που θέτει ο κλάδος των πετρελαιοειδών και οι επιμέρους αγορές που τον συστήνουν. Η επιλογή του συγκεκριμένου ερευνητικού πεδίου άλλωστε έχει ήδη εξ αρχής προσδιορίσει τα όρια του και είχε αναγνωριστεί ως ένα από επιμέρους πεδία, στα πλαίσια ενός εκτενέστερου εγχειρήματος που θα αποσκοπεί να διατυπώσει με σαφήνεια το εθνικό ρυθμιστικό πρότυπο και τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του.

Σε ότι αφορά την παραπάνω περιπτώσιολογική έρευνα και καταγραφή του ευρύτερου κλάδου των πετρελαιοειδών στην χώρα διαπιστώνονται τα παρακάτω βασικά σημεία τα οποία και μπορούν να αποτελέσουν τους άξονες μιας βαθύτερης προβληματικής η οποία και αναγνωρίζει σε αυτά τους κύριους άξονες της ρύθμισης εν γένει, όπως η συγκεκριμένη αυτή μορφή κρατικής παρέμβασης καταλήγει να ερμηνεύεται και υποστασιοποιείται από τους κυρίαρχους πολιτικοοικονομικούς παράγοντες στην χώρα. Πιο συγκεκριμένα.

A) Ο εγχώριος κλάδος πετρελαίου όπως προσδιορίζεται από το σχετικό νομικό καθεστώς οριοθετείται αυστηρά στις τρεις επιμέρους αγορές της διύλισης εμπορίας και διανομής καυσίμων, των οποίων η δομή λειτουργίας και το επίπεδο του ανταγωνισμού διαφοροποιείται εξ ολοκλήρου. Αντίστοιχα διαφοροποιημένη, ως προς την τριμερή αυτή διάκριση, εμφανίζονται η μορφή, τα μέσα και οι βαθύτερα εσωτερικευμένοι στόχοι της κρατικής παρέμβασης, η οποία και εμφανίζεται ανά περίπτωση να αναλαμβάνει περισσότερες ή λιγότερες δραστηριότητες και πρωτοβουλίες, διαγράφοντας με αυτό τον τρόπο μια κλιμάκωση στην ρυθμιστική της δράση.

B) Η κλιμάκωση της ρυθμιστικής δράσης και έντασης της εμπλοκής της κρατικής παρέμβασης, η διαφορετική πυκνότητα της ρύθμισης δηλαδή ορίζεται, από τα ίδια

κρατικά συμφέροντα και τον τρόπο με τον οποίο η κρατική μηχανή τα διαφυλάσσει, από τα ιδιαίτερα οικονομικά συμφέροντα των δραστηριοποιούμενων ανά κλάδο και την συλλογικά ή μεμονωμένα διαρθρωμένη δυνατότητά τους τόσο να τα διασφαλίσουν όσο και να τα διαπραγματευτούν, και από τα «ιδιωτικά» πολιτικά συμφέροντα των εμπλεκόμενων στην διαδικασία της ρύθμισης κρατικών λειτουργιών, οι οποίοι συχνά τα εσωτερικεύουν στην παραγόμενη ρύθμιση.

Γ) Η κορπορατιστική δομή του πολιτικού συστήματος διαμορφώνει ένα ιδιόμορφο ρυθμιστικό καθεστώς της οικονομικής δραστηριότητας, στα πλαίσια του οποίου μπορεί να υποστηριχθεί ότι ενυπάρχει μια βαθύτερη λογική κατά την οποία, όσο μεγαλύτερο το οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό διακύβευμα της ρύθμισης, τόσο αμεσότερη η συνδιαλλαγή της κυβερνητικής εξουσίας με τα κυρίαρχα εμπλεκόμενα μέρη, και τόσο περιορισμένη η δυνατότητα εμπλοκής νέων οικονομικών συμφερόντων και ρυθμιστικών θεσμών στην αρένα των διαπραγματεύσεων.

Δ) Στην προκειμένη περίπτωση όσο πιο ισχυρά δομημένα είναι τα ανά κλάδο κυρίαρχα οικονομικά συμφέροντα τόσο πιο ορατή είναι η εκπροσώπευσή τους στον πυρήνα των παραγόμενων ρυθμίσεων και αντίστοιχα περισσότερο ή λιγότερο άμεση ή έμμεση η εμπλοκή τους στα διάφορα στάδια και δίκτυα παραγωγής και υλοποίησής της.

Το αν και κατά πόσο η βασιμότητα των παραπάνω ισχυρισμών τεκμηριώνεται στις σελίδες που προηγήθηκαν έτσι ώστε να μπορέσουν τα εξαγόμενα συμπεράσματα να αποτελέσουν την βάση για μια ολοκληρωμένη θεωρητική κατασκευή αναφορικά με το εγχώριο ρυθμιστικό πρότυπο, παρότι δεν μπορεί να εξασφαλιστεί στα πλαίσια της παρούσας ερευνητικής εργασίας, και άρα υπόκειται σε διαρκής επαναδιαπραγμάτευση και κριτική, εν τούτοις φιλοδοξεί να αποτελέσει μια χρήσιμη παρακαταθήκη σε ένα συλλογικότερο, διεπιστημονικό και εκτενέστερο εγχείρημα ανάγνωσης της ελληνικής πολιτικοοικονομικής πραγματικότητας υπό το πρίσμα της διεθνούς θεωρητικής περί ρύθμισης και του ειδικού βάρους των όρων και εννοιών που αυτή εισάγει προκειμένου να την περιγράψει.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Egan. M, (1998), Regulatory strategies, delegation and European market integration. *Journal of European Public Policy* Vol 5, No 3 September 1998, pp 485- 506

Heritier. A, (2001), Market integration and social cohesion: the politics of public services in European regulation. *Journal of European Public Policy* , Vol 8, no 5 October 2001, pp 825–852

Levi-Faur, David (1998) “The Competition State as a Neomercantilist State: Restructuring Global Telecommunications”, *Journal of Socio-Economics*, 27 (6), pp. 665-685

Majone, G. (1997) ‘From the positive to the regulatory state: causes and consequences of changes in the mode of governance’, *Journal of Public Policy* 17(2): 139–67

Michelle. E, (1998), Regulatory strategies, delegation and European market integration *Journal of European Public Policy*, Vol 5, No3 ,September 1998:, pp 485-506.

Kelemen R. D, (2000), Regulatory Federalism: EU Environmental Regulation in Comparative Perspective. *International Journal of Public Policy.*, vol **20**, no 3, pp 133- 167

Stigler. G.J, (1971), The theory of economic regulation, *The Bell Journal of Economics and Management Science*, vol 2, pp3-21

Thacher, M, (2002) Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe. *Journal of European Public Policy* 9:6 December 2002, pp 954-972

Wilks. S, (1997), Conservative Governments and the Economy: 1979-97, *Political Studies* (1997), XLV , pp 689-703.

Knill. C, (1998) European Policies: The Impact of National Administrative Traditions *International Journal of Public Policy* , Vol **18**, No 1, pp 1–28

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Armstrong. M, Cowan. S, Vickers, (eds), (1994), Regulatory Reform: Economic Analysis and British Experience. The MIT Press.
- Baldwin. R, Scott. C, Hood. C, (eds), (1998), A reader on Regulation. Oxford University Press.
- Bishop. M, Kay. J, Mayer. C, (eds), (1995), The Regulatory Challenge. Oxford University Press.
- Bohi, D. R, (1981), Analyzing Demand Behavior. A study of Energy Elasticities. John Hopkins University Press
- Clark. I, (2000), Governance, the State, Regulation and Industrial Relations. Rutledge
- Convery. F.J, (1998), A Guide to Policies for Energy Conservation. The European Experience. Edward Elgar.
- Doern, B. and Wilks, S. (eds) (1996) *Comparative Competition Policy: National Institutions in a Global Market* , Oxford University Press
- Hancher. L, Moran. M, (eds), (1989), Capitalism, Culture, and Economic Regulation. Oxford University Press
- Hood. C, (1994), Explaining economic policy reversals. Open University Press.
- Millward , Singleton J (eds), (1995), The Political Economy of nationalization in Britain. Cambridge University Press .
- Μπίκος. Π. Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα. IOBE. Μονάδα Βιομηχανικής Κλαδικής Έρευνας και Ενημέρωσης. Αθήνα 1995
- Richard. E, Postner. M, Bending. R, Crouch. E, Stanislaw. J,(eds) (1981), Energy Economics. Growth, resources and policies. Cambridge University Press.
- Stavridis. S, Mossialos. E, Morgan.R, Machin. H, (1997), New Challenges to the European Union: Policies and Policy- Making.

Stigler. G. J, (ed), (1988), Chicago Studies in Political Economy. The University of Chicago Press.

Καζάκος, Π. (2001) Ανάμεσα σε κράτος και Αγορά. Οικονομία και Οικονομική Πολιτική στη μεταπολεμική Ελλάδα 1944-2000. Εκδόσεις Πατάκη.

Krugman. P, R, (ed), (1988), Strategic Trade Policy and the New International Economics. The MIT Press.

Peyton. B. K, (1998). Fuel Field Manual. Sources and Solutions to Performane Problemes. McGraw-Hill